

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Finansal İstikrar Raporu

MAYIS 2007

SAYI: 4

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

İdare Merkezi

İstiklal Cad. 10 Ulus, 06100 Ankara, Türkiye

Telefon : (90 312) 310 3646 (74 Hat)

Faks : (90 312) 310 2600

Teleks : 44033 mbrt tr; 44031 mbdı tr

World Wide Web Home Page : <http://www.tcmb.gov.tr>

E-mail : bankacilik@tcmb.gov.tr, info@tcmb.gov.tr

ISSN 1305-8584 (Basılı)

ISSN 1305-8576 (Online)

Kamuoyunu bilgilendirme amaçlı olarak hazırlanan bu rapor esas olarak Aralık 2006 verilerine dayanarak hazırlanmakla beraber, raporun yayımlandığı tarihe kadar yaşanan gelişme ve değerlendirmeleri de içermekte olup, tüm içeriği ile TCMB internet sayfasında yer almaktadır. Bu raporda yer alan bilgi ve verilere dayanarak verilecek kararların sonuçlarından Bankamız sorumlu tutulamaz.

ÖNSÖZ

Finansal İstikrar Raporunun dördüncü sayısında, önceki raporlarımızda olduğu gibi finansal sistemi etkileyen makroekonomik gelişmeler incelenmiş, finansal sistem içerisinde en büyük paya sahip bankacılık sektörünün taşıdığı riskler stres testleri ve senaryo analizleri ile desteklenerek değerlendirilmiştir.

Son dönemlerde Türkiye’de risk kültürünün giderek yerleşmesi ve risk yönetim araçlarının artan ölçüde kullanılması memnuniyet verici bir gelişmedir. Bu durum, Mayıs-Haziran 2006 döneminde yaşanan dalgalanmaların olumsuz etkilerinin sınırlı kalmasında önemli bir rol oynamıştır.

Önümüzdeki dönemde de uluslararası kaynaklı risk faktörlerinin gelişimi önem taşımaktadır. Bu faktörler ise büyük ölçüde gelişmiş ülke merkez bankalarının faiz oranları kararları ile likidite koşullarındaki gelişmelere ve dolayısıyla uluslararası fonların ne yönde seyredeceğine bağlıdır. Bu doğrultuda oluşabilecek dalgalanmaların etkisinin boyutu ise yerel risk algılamaları ve yönetimi ile ekonomik politikaların kararlılıkla sürdürülmesiyle yakından ilişkili olacaktır. Dolayısıyla, parasal ve mali disiplinin korunmasının yanı sıra ekonomik kesimlerin risk farkındalıklarını artırmaları ve bu çerçevede gereken tedbirleri almaları önem taşımaktadır.

Bu çerçevede, ortaya koyduğumuz değerlendirmelerin tüm piyasa katılımcılarına yarar sağlamasını diliyorum.

Durmuş YILMAZ
Başkan
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	i
Genel Değerlendirme.....	iii
I. Makroekonomik Gelişmeler.....	1
I.1. Dış Alem.....	1
I.1.1. Uluslararası Gelişmeler.....	1
I.1.2. Ödemeler Dengesi.....	4
I.2. Büyüme ve Enflasyon.....	6
I.2.1. Büyüme.....	6
I.2.2. Enflasyon.....	8
I.3. Kamu Maliyesi.....	9
I.4. Özel Kesim Gelişmeleri.....	12
I.4.1. Hanehalkı.....	13
I.4.2. Reel Sektör.....	18
I.4.2.1. Reel Sektör Mali Analizi.....	18
I.4.2.2. Firmaların Yabancı Para Pozisyonu.....	20
I.4.2.2.1. Banka Dışı Kesimin Yabancı Para Pozisyonu.....	21
I.4.2.2.2. İMKB’de İşlem Gören Mali Kesim Dışı Firmaların Yabancı Para Pozisyonu.....	22
I.4.2.3. Banka Dışı Mali Kesimin Yabancı Para Pozisyonu	24
II. Mali Sektörün Genel Yapısı.....	25
II.1. Bankacılık Sektörü.....	25
II.2. Bankacılık Sektörü Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği.....	30
II.2.1. Kârlılık.....	30
II.2.2. Sermaye Yeterliliği.....	33
III. Bankacılık Sektörü Riskleri.....	37
III.1. Kredi Riski ve Senaryo Analizi.....	37
III.1.1. Kredilerin Gelişimi.....	37
III.1.2. Tahsili Gecikmiş Alacakların Gelişimi.....	43
III.1.3. Gayrinakdi Kredilerin Gelişimi.....	48
III.1.4. Kredi Riski Senaryo Analizi.....	49
III.2. Piyasa Riski ve Senaryo Analizleri.....	50
III.2.1. Piyasa Riski Gelişmeleri.....	50
III.2.2. Senaryo Analizleri.....	53

III.2.2.1. Faiz ve Kur Artışları.....	53
III.2.2.1.1. Kur Artışı.....	54
III.2.2.1.2. Faiz Artışı ve Değer Azalışı.....	54
III.3. Likidite Riski.....	56
III.4. Finansal Sağlamlık Endeksi.....	58
IV. Ödeme Sistemleri.....	61
IV.1. Elektronik Fon Transfer (EFT) Sistemi.....	62
IV.2. Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemi.....	63
IV.3. Çek Takası Sistemi.....	64
IV.4. Ödeme Sistemlerinden Kaynaklanan Riskler.....	65
IV.4.1. Kredi Riski.....	66
IV.4.2. Likidite Riski.....	66
IV.4.3. Operasyonel Risk.....	68
TABLO LİSTESİ.....	70
GRAFİK LİSTESİ.....	71
KUTU LİSTESİ.....	74
KISALTMALAR.....	75

GENEL DEĞERLENDİRME

2006 yılının Mayıs Haziran döneminde mali piyasalarda yaşanan dalgalanmalar, Türkiye ekonomisinin ve finansal kurumların dayanıklılığını gösteren önemli bir deneyim olmuştur. Gerçekleştirilmiş olan yapısal reformlar, zamanlı ve etkili para politikaları kararları sayesinde küresel likidite şokunun genel ekonomi ve kurumlar üzerindeki etkileri sınırlı kalmıştır.

Gayri safi yurt içi hasıla, yılın ikinci yarısında tüketim harcamalarındaki yavaşlamaya rağmen dış talebin gücünü koruması nedeniyle, 2006 yılında beklentilerin üzerinde büyümüştür. Ayrıca, net ihracatın büyümeye katkısı son beş yıldır ilk defa pozitif olmuştur. 2006 yılının ikinci yarısındaki eğilimin 2007 yılının ilk çeyreğinde de devam edeceği beklenmektedir.

Son yıllarda artan özel sektör yatırımlarının, hızlı büyümenin, hammadde fiyatlarındaki yükselişin ve düşen özel kesim tasarruf oranının sonucu olarak ortaya çıkan yüksek cari açık, 2006 yılında daha çok uzun vadeli yatırımlarla finanse edilmiştir. Küresel likidite koşullarının gelişen ülkeler aleyhine dönebileceği göz önüne alındığında, cari açığın dikkatle takip edilmesi gerekmektedir. Ancak, 2007 yılında dış talebin gücünü koruması, iç talepteki gerileme ve özel tasarruf oranının artışı yönündeki öngörüler cari açığın gayri safi milli hasılaya oranının gerileyeceğine ilişkin beklentileri güçlendirmektedir.

2006 yılında da yüksek faiz dışı fazla verilmeye devam edilmiş ve kamu net borç stokunun milli gelire oranı azalmıştır. Kamunun iç borç kompozisyonunda Türk parası cinsinden değişken faizli devlet iç borçlanma senetlerinin payı azalmakta olup, bu durum Hazine'nin faiz riskine olan duyarlılığının azaldığına işaret etmektedir. Ayrıca, Hazine'nin 2007 yılının Şubat ve Mayıs aylarında gerçekleştirdiği enflasyona endeksli tahvil ihracatının piyasaların derinleşmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan, 2007 yılının ilk dört ayında bütçe gerçekleştirmeleri vergi dışı gelirlerin katkısıyla hedefler içinde kalmıştır. Bu nedenle, 2007'nin seçim yılı olduğu da göz önüne alındığında, sıkı maliye politikası uygulamaları önemini korumaktadır.

2006 yılında hanehalkının borçluluk oranı artmaya devam etmekle birlikte, halen Euro bölgesi ortalamalarının oldukça altındadır. Buna karşın, bireysel kredilerin sabit faizli olması nedeniyle yılın ikinci yarısında yaşanan faiz artışları hanehalkının mevcut borçlarına ilişkin faiz yükünü arttırmamıştır. Diğer taraftan, 2007 yılında yasalaşan ve ikincil düzenlemelerin tamamlanmasıyla uygulamaya girecek olan ipotekli konut finansmanı sisteminin, faiz oranlarının düşmesine paralel olarak hanehalkının yükümlülüklerini daha da arttıracığı düşünülmektedir. Bu süreçte, hanehalkının konut kredisi kullanma kararını verirken, mevcut ve gelecekte elde edeceği gelirini, kredilerin vade, faiz oranı ve türünü göz önünde bulundurması, konut finansman kuruluşlarının ise ihtiyatlı bir yaklaşım izlemesi önem arz etmektedir.

Toplam tüketici kredileri içindeki payında bir değişiklik olmamakla birlikte dövizde endeksli tüketici kredilerinde bir artış görölmektedir. Kurlardaki artışın bu kesimin borç yükünü arttırdığı göz önüne alındığında, döviz geliri elde etmeyen hanehalkının döviz cinsinden borçlanmaktan kaçınması gerektiği açıktır.

2006 yılında mali kesimden daha fazla borç kullanmalarına rağmen firmaların kârlılık oranları artmıştır. Ayrıca, özkaynak kullanım oranının yüksek seviyesini koruması firmaların borç geri ödeme kapasitesinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Firmaların yüksek seyreden cari oranları likidite riskinin yönetilebilir olduğunu ve kısa vadeli borçlarını karşılayabilecek mali yapıda olduklarını göstermektedir.

Firmaların döviz pozisyon açıkları yılın ikinci yarısında azalma eğilimine girmekle birlikte, 2006 yılı sonu itibariyle bir önceki yıla göre önemli ölçüde artmıştır. Türk parasının değer kaybetmesi durumunda borçluların temerrüt riski artacağından, firmaların kur riski bankalara kredi riski olarak yansıyabilecektir. Bu nedenle, firmaların kur riski yönetimi konusunda bilinçlenmeleri, bankacılık sektörünün ise kredi riskinden kaçınmak için özellikle pozisyon açığı yüksek olan ve döviz geliri olmayan firmalara kredi kullandırırken daha ihtiyatlı davranması gerekli görölmektedir.

Finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalara rağmen 2006 yılında bankacılık sektörü büyümesini sürdürmüş, bilanço büyüklüğünün GSYİH'ye oranı yükselmiş ve yabancı yatırımcıların bankacılık sektörüne ilgisi devam etmiştir.

2006 yılında bankacılık sektörü kredi hacmi artmakla birlikte, artış hızı yavaşlamıştır. Bu yavaşlama, yılın ikinci yarısında faiz oranlarının yüksek seyrini korumasından kaynaklanmıştır. 2006 yılında tüketici kredilerindeki artışta, daha önceki yıllarda esas belirleyici olan konut kredilerinin yanı sıra ihtiyaç kredilerindeki artış da etkili olurken, 2007 yılında ihtiyaç kredilerindeki artış daha belirgin hale gelmiş, taşıt kredilerindeki azalış ise sürmüştür. İhtiyaç kredilerindeki bu artışta tüketicilerin kredi kartı borçlarını kapatmak amacıyla söz konusu kredilere yönelmelerinin de etkili olduğu düşünülmektedir.

2006 yılında tahsili gecikmiş alacak tutarları artarken, tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranı, kredilerdeki artışa bağlı olarak yatay bir seyir izlemiş ve bu eğilim 2007 yılında da devam etmiştir. Tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranının seyri ve söz konusu alacaklar için yüksek karşılıklılandırma politikasının devam etmesi kredi riski açısından olumlu değerlendirilmekle birlikte, karşılıkların kredilere oranı azalmaktadır.

2006 yılı sonu itibariyle bankacılık sektörünün net kârı artmış, buna bağlı olarak aktif ve özkaynak kârlılığı yükselmiştir. Esas olarak kredi genişlemesine bağlı olarak risk ağırlıklı aktiflerin artması sonucu 2005 yılı sonuna kıyasla düşük gerçekleşen sermaye yeterliliği rasyosu, halen yasal ve hedef rasyonun üzerinde seyretmektedir.

Yapılan senaryo analizleri sonuçlarına göre, sektörün mevcut sermaye yapısının olası şoklar neticesinde oluşabilecek kayıpları karşılayacak düzeyde olduğu görölmektedir.

Bankacılık sektörünün sağlamliğının bir göstergesi olarak izlediğimiz Finansal Sağlamlık Endeksi, finansal piyasalarda yaşanan dalgalanma sonucu 2006 yılı Mayıs ayında sınırlı bir azalış göstermiş, Haziran ayından itibaren tekrar yükselişe geçerek, 2006 yılı sonu itibariyle bir önceki yıl seviyesine ulaşmıştır.

Küresel likidite ve kredi koşulları, uluslararası fonların yatırım tercihleri ve hammadde fiyatlarında ortaya çıkabilecek artışlar ülkemizin finansal piyasalarını etkileyecek faktörler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede, uygulanmakta olan ekonomik programın kararlılıkla sürdürülmesi, AB yakınsama süreci ve yapısal reformların devam ettirilmesi finansal istikrar açısından önemini korumaktadır.

(Sayfa düzeni nedeniyle boş bırakılmıştır.)

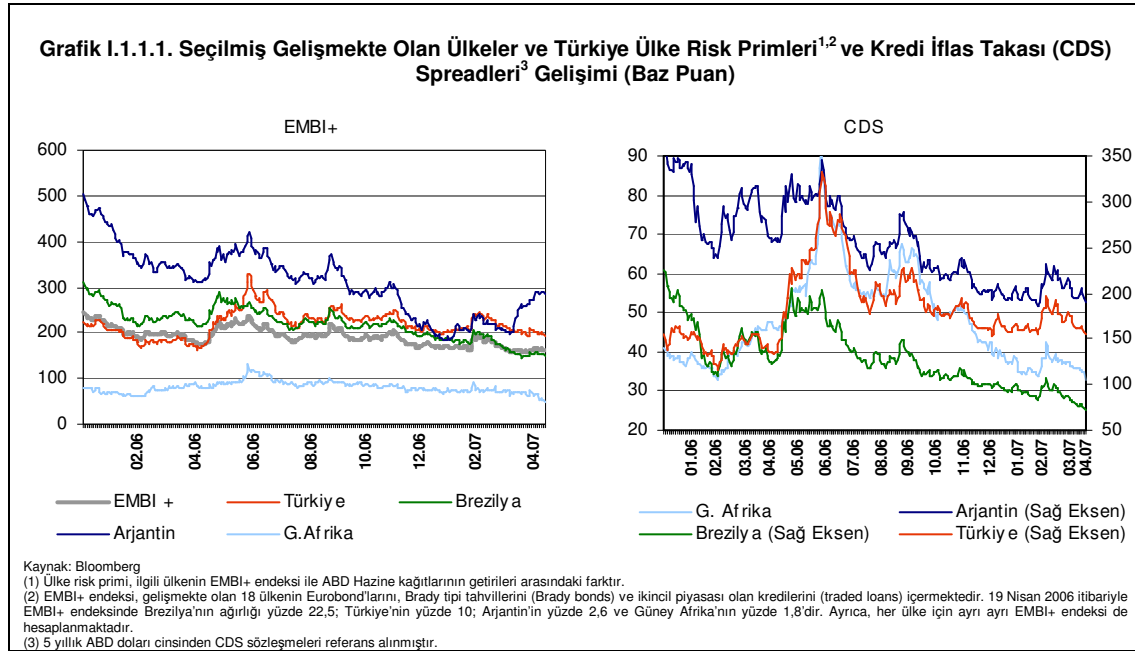
I. MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Temel hedefi fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek olan Merkez Bankası, bu hedefin tamamlayıcısı olarak mali piyasaları izleyerek, ilgili diğer kurumlarla işbirliği içerisinde finansal istikrarı sağlayıcı tedbirleri almak ile de görevlidir. Finansal istikrar açısından makroekonomik gelişmelerin taşıdıkları önem nedeniyle, bu bölümde uluslararası ve ulusal gelişmeler ele alınacaktır.

I.1. Dış Alem

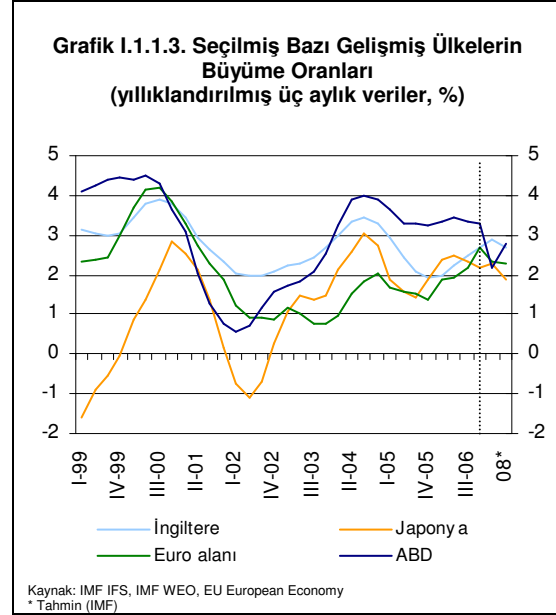
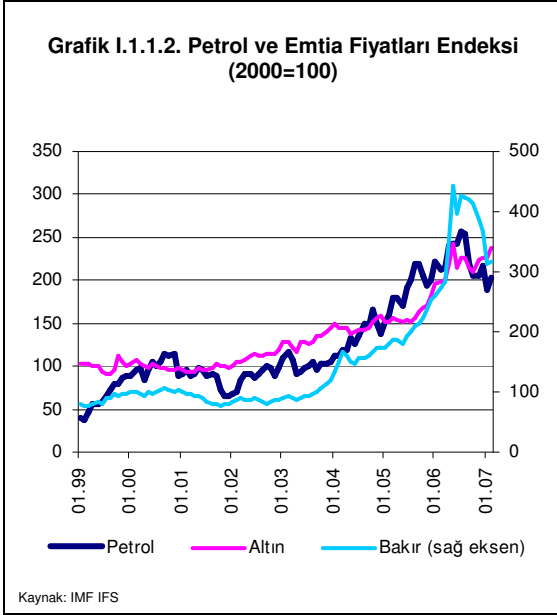
I.1.1. Uluslararası Gelişmeler

Raporun önceki sayılarında, uluslararası likidite koşulları ile yatırımcıların risk iştahındaki ani değişikliklerin finansal istikrar açısından önemine işaret edilmişti. Yatırımcıların beklentilerindeki değişikliklere paralel olarak uluslararası sermaye akımlarının yön değiştirmesi, finansal piyasaların likiditesine ve derinliğine bağlı olarak bu fonlardan yararlanan gelişmekte olan ülkeler üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır.

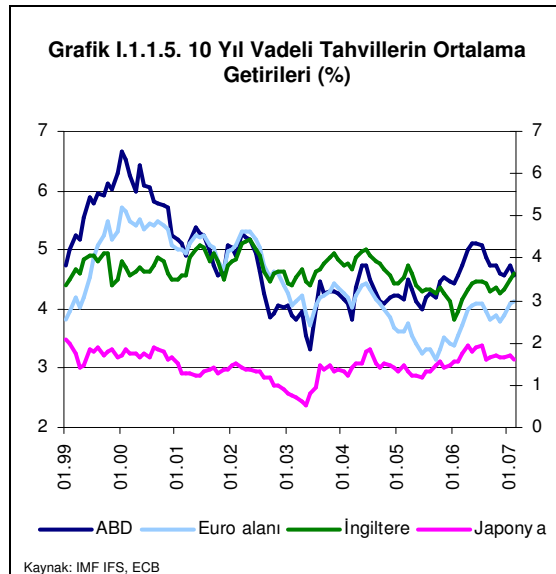
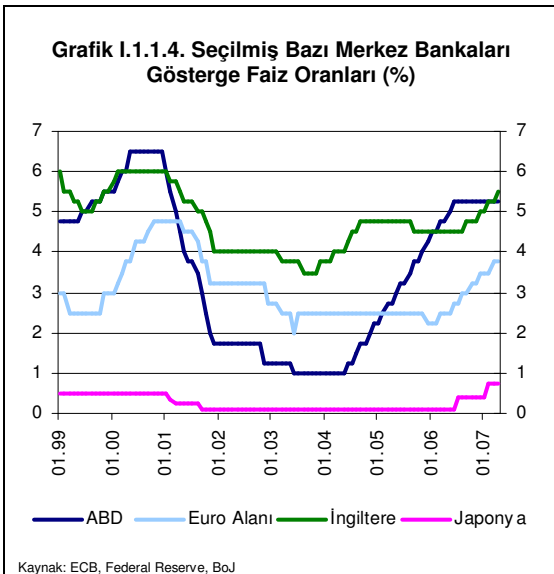

Nitekim, 2007 yılının Şubat ayında Şangay borsasındaki düşüş, ABD ekonomisinde durgunluk işaretleri bulunduğu dair yorumlar, IMF'nin Japon Yeni cinsinden faiz oranlarındaki düşüklüğün sorun yaratacağı yönündeki açıklaması, Avrupa Merkez Bankası'nın faiz artıracığı beklentisi, İran nükleer krizinin yarattığı gerilim ve petrol fiyatlarındaki artış küresel piyasalarda tedirginliğe neden olmuş ve varlık fiyatlarında düşüşler, faiz oranları ile kur oynaklığında artışlar yaşanmıştır. Japon mali piyasalarından düşük maliyetle borçlanarak diğer ülkelerdeki yüksek

getirili yatırım araçlarına yatırım (carry-trade) yapan fon yöneticilerinin, Yen'in hızlı bir şekilde değerleneceği beklentisiyle pozisyon kapatmaya çalışmaları, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu gelişmekte olan ülkeleri olumsuz yönde etkilemiş ve risk primlerini yükseltmiştir (Grafik I.1.1.1).

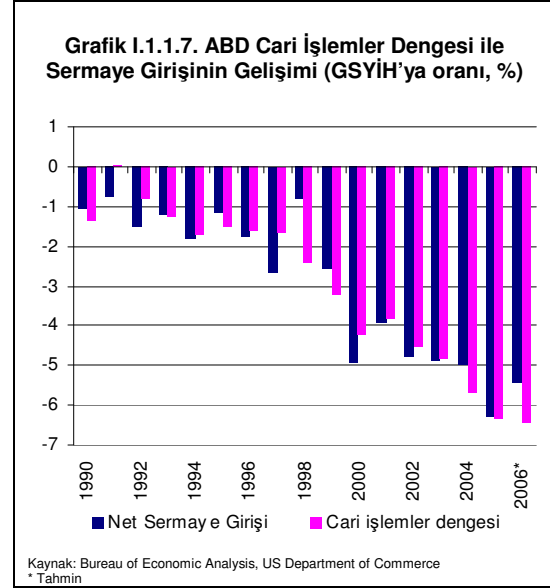
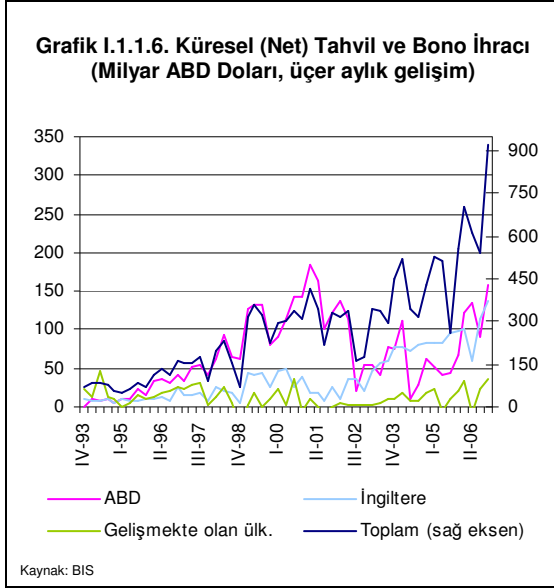
Çin ekonomisindeki hızlı büyüme, ABD ekonomisinin büyüme performansındaki düşüş ile ipotekli konut finansmanı piyasasında yaşanan iflasların ardından ortaya çıkan gerilim ile yüksek petrol ve emtia fiyatları, küresel riskleri artırmıştır. Enerji fiyatlarındaki artış, enerji ithalatçısı ülkelerin cari açıkları üzerindeki genişletici etkisinin yanısıra, bu ülkelerin büyüme potansiyeli ile enflasyon görünümü açısından da olumsuz sonuçlar yaratabilecektir. Buna karşın, 2006 yılında güçlü seyreden küresel büyüme eğiliminin 2007 yılında da sürmesi öngörülmektedir. Dolayısıyla, 2007 ve 2008 yıllarında ABD, Euro Alanı ve Japonya'da hasıla artış hızında öngörülen yavaşlamanın daha sınırlı olması beklenmektedir (Grafik I.1.1.3).

Güçlü seyreden büyüme ve petrol başta olmak üzere hammadde fiyatlarının yarattığı enflasyonist baskı, uluslararası kredilerdeki bolluk ve yüksek varlık fiyatları, gelişmiş ülkeleri para politikası uygulamalarında mevcut duruşlarını korumaya veya daha da sıkılaştırmaya

zorlamaktadır. Nitekim, 2007 yılının ilk üç ayında Japonya, Euro Alanı ve İngiltere’de para politikası faiz oranları yükselmiştir (Grafik I.1.1.4).

Gelişmiş ülkelerde yakın zamanda gerçekleşen faiz artırımlarına karşın uzun vadeli faiz oranlarının aynı oranda artmadığı gözlenmektedir (Grafik I.1.1.5). Söz konusu olgunun ortaya çıkmasında, gelişmiş ülkelerde merkez bankalarının enflasyon kredibilitésinin yüksek olması nedeniyle orta ve uzun vadeli enflasyon beklentilerinin olumlu seyri etkili olmuştur. Bunun yanı sıra, özel iştirak (private equity) ve serbest yatırım fonu (hedge funds) ile emeklilik fonu gibi fonların tahvil alımları da uzun vadeli faizlerin yükselmemesinde rol oynayan bir diğer unsurdur.

Küresel kredi arzının bolluğuna bağlı olarak uluslararası piyasalardaki net bono ve tahvil ihracı artmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin borçlanma senedi ihracı da toplam borçlanma senedi piyasasının hareketine paralel olarak 2006 yılının ikinci yarısından itibaren hızlı artış göstermiştir (Grafik I.1.1.6).

Diğer taraftan, küresel ekonomi ve finansman koşullarındaki dengesizlikler devam etmektedir. ABD, cari işlemler fazlası veren gelişmekte olan ülkeler ve petrol ihraç eden ülkelerin tasarruf fazlası ile artış hızı yavaşlamakla birlikte genişlemeye devam eden cari açığını finanse etmektedir (Grafik I.1.1.7). Dolayısıyla, ABD'ye akan fonların istikrarı ile gelişmekte olan ülke merkez bankalarının uluslararası rezervlerinde ABD dolarına verdikleri ağırlığın derecesi, ABD cari açığının sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır.

Japon yeni ve İsviçre frankı gibi düşük faiz oranlı para birimleri cinsinden borçlanmak suretiyle elde edilen fonların gelişmekte olan ülkelere yöneltilmesi yoluyla kazanç yaratmayı amaçlayan faaliyetlerin hacminde artış meydana geldiği ve söz konusu kazançların, serbest yatırım fonlarının faaliyetlerine de kısmen yön verdiği görülmektedir¹. “Carry trade” olarak adlandırılan bu işlemler küresel riskleri artırmaktadır. Japonya'nın ekonomisini canlandırmak için uyguladığı düşük faiz politikası, uluslararası yatırımcıların, faiz farkından yararlanmak amacıyla Japon yeni cinsinden borçlanıp getirileri yüksek piyasalara yatırım yapmaları sonucunda Japon yeninin değer kaybetmesi, tüm piyasalardaki varlık fiyatlarının artmasına neden olmaktadır.

¹ BIS Quarterly Review, Mart 2007 ve ECB Financial Stability Review Aralık 2006.

Yen'in değerindeki bu gerilemenin, bir denge seviyesine gelebileceği ve bu sürecin başta gelişmekte olan piyasalar olmak üzere tüm küresel piyasaları etkileyecek sonuğlarının olabileceği dikkatle değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, Türkiye açısından uluslararası kaynaklı risk faktörlerinin gelişimi, büyük lęde gelişmiş ülke merkez bankalarının faiz oranları kararları ile kredi koşullarındaki gelişmelere ve dolayısıyla uluslararası fonların ne yönde seyredeceğine bağlıdır. Ayrıca, küresel siyasi konjonktür nedeniyle hammadde fiyatlarında ortaya çıkabilecek artışların da Türkiye ekonomisi üzerinde doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri olabilecektir.

I.1.2. demeler Dengesi

Son yıllarda yükselen özel sektör yatırımlarının, hızlı büyümenin, hammadde fiyatlarındaki yükselişin ve düşen özel kesim tasarruf oranının sonucu olarak ortaya çıkan yüksek cari açık, 2006 yılında daha çok uzun vadeli yatırımlarla finanse edilmiştir. Küresel likidite koşullarının gelişen ülkeler aleyhine dönebileceği göz önüne alındığında, cari açığın dikkatle takip edilmesi gerekmektedir.

Tablo I.1.2.1. demeler Dengesi (Milyar ABD Doları)

	2004	2005	2006	Mar.07 ¹
CARİ İŞLEMLER HESABI	-15,6	-22,6	-31,8	-32,1
Dış Ticaret Dengesi	-23,9	-33,2	-39,8	-39,7
İhracat (f.o.b) (Altın dahil)	67,0	76,9	91,8	96,7
İthalat (f.o.b) (Altın dahil)	-90,9	-110,1	-131,6	-136,4
Karşılama Oranı (%)	73,7	69,9	69,8	70,9
Hizmetler Dengesi	12,8	15,3	13,4	13,4
Yatırım Geliri Dengesi	-5,6	-5,8	-6,6	-7,0
Cari Transferler	1,1	1,5	1,7	1,7
SERMAYE VE FINANS HESABI	13,4	20,5	34,9	32,9
Doğrudan Yatırımlar	2,0	8,7	19,2	25,8
Portföy Yatırımları	8,0	13,4	7,4	8,0
Diğer Yatırımlar	4,2	16,2	14,5	4,5
Rezerv Varlıklar	-0,8	-17,8	-6,1	-5,4
NET HATA VE NOKSAN	2,2	2,1	-3,2	-0,8

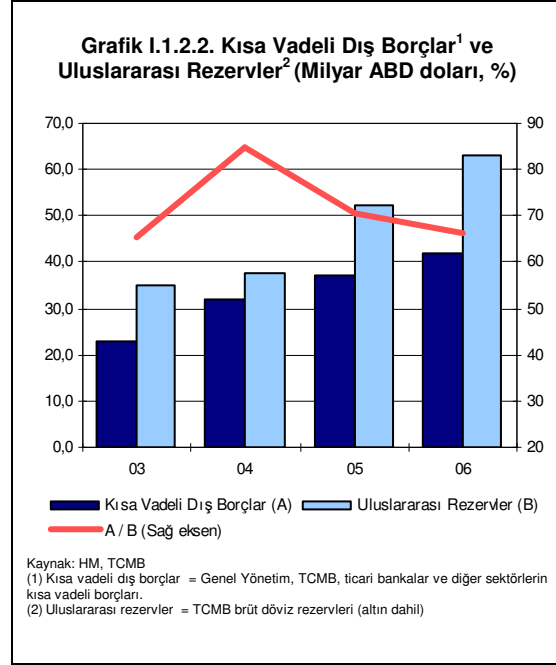
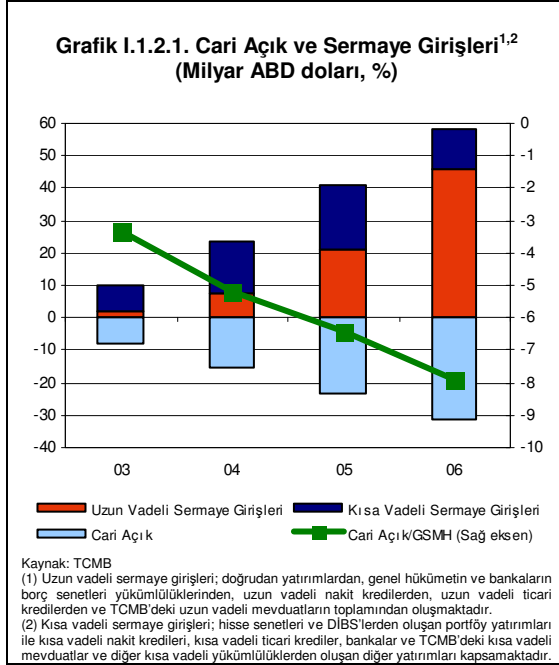
Kaynak: TCMB

(1) Nisan 2006 – Mart 2007 dneminini kapsamaktadır.

2006 yılı sonunda 31,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşen cari işlemler açığı, 2007 yılı Ocak ayı itibariyle 32,4 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Ancak, 2007 yılı şubat ayından itibaren azalmaya başlayan 12 aylık cari işlemler açığı, Mart 2007'de 32,1 milyar ABD dolarına gerilemiştir (Tablo I.1.2.1).

2007 yılı Mart ayı itibariyle ihracat (altın dahil) yıllık 96,7 milyar ABD doları ile rekor seviyeye yükselmiştir. Diğer taraftan, Yeni Türk Lirasının güçlü konumunu koruması, artan sanayi üretiminin ara malı ithalatına olan bağımlılığı ve enerji fiyatlarının tekrar yükselmeye başlaması nedenleriyle ithalattaki artış da devam etmektedir. Ancak, ihracattaki artışın ithalattaki artıştan hızlı olması nedeniyle ihracatın ithalatı karşılama oranı 2007 yılı Mart ayı itibariyle yüzde 70,9'a yükselmiştir (Tablo I.1.2.1).

Cari açığın finansman yapısı incelendiğinde, Mart 2007 itibarıyla doğrudan yatırımların sermaye ve finans hesabı içerisindeki ağırlığının arttığı, buna karşılık bankaların yurtdışından sağladığı kısa vadeli kredilerdeki azalışa ve bankaların yurtdışındaki döviz varlıklarının artışına bağlı olarak diğer yatırımların önemini kaybettiği görülmektedir (Tablo I.1.2.1).

2006 yılında cari açığın finansmanında geçmiş dönemlerde önemli bir paya sahip olan kısa vadeli portföy yatırımları azalarak, yerini doğrudan yatırımlar ile bankalar ve özel sektör tarafından sağlanan uzun vadeli kredilere bırakmıştır. 2006 yılı sonunda yıllık cari işlemler açığının 1,5 katı kadar uzun vadeli sermaye girişi gerçekleşmiştir (Grafik I.1.2.1).

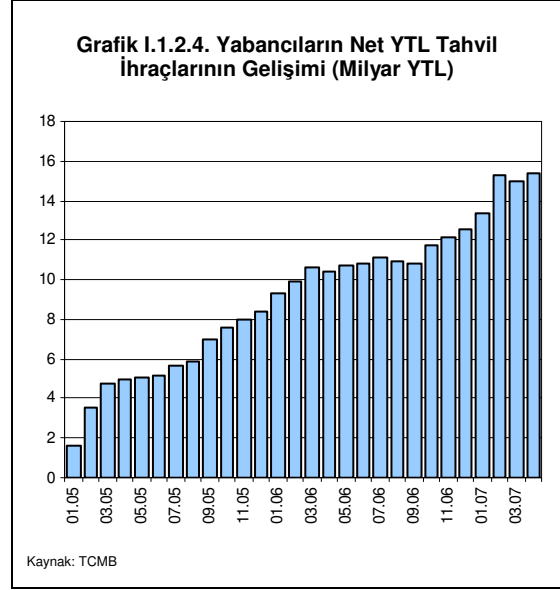
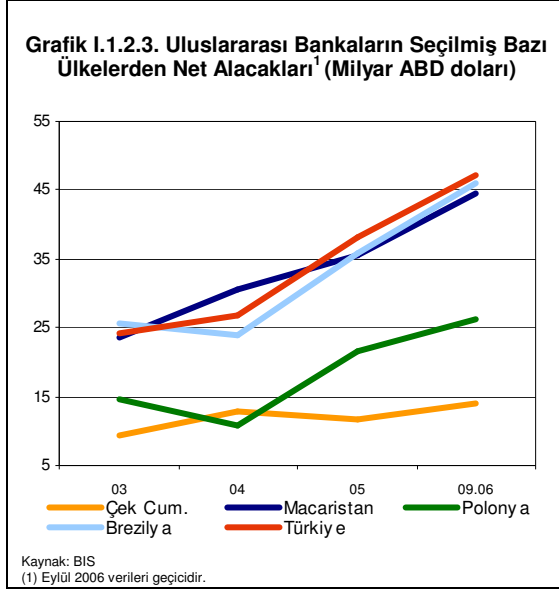
Ülkelerin dış borç ödeme gücü göstergelerinden birisi olan kısa vadeli dış borç stokunun uluslararası rezervlere oranı, 2005 yılı sonunda yüzde 70,8 iken, 2006 yılında Merkez Bankası rezervlerinin daha fazla artmasına bağlı olarak yüzde 66,4'e gerilemiştir (Grafik I.1.2.2).

Tablo I.1.2.2. Cari İşlemler Açığını Finanse Eden Taraflar (Milyar ABD Doları)¹

	2004	2005	2006	Mar.07
Cari İşlemler Hesabı	-15,6	-22,6	-31,8	-32,1
Finans Hesapları	13,4	20,5	34,9	32,9
Genel Hükümet (Merkez Bankası ve Rezerv dahil)	2,4	-16,5	-2,9	0,1
Özel Sektör (Bankalar dahil)	11,0	37,0	37,8	32,8
Net Hata Noksan	2,2	2,1	-3,2	-0,8

Kaynak: TCMB
(1) Veriler yıllıklandırılmıştır.

Cari işlemler açığı büyük ölçüde bankalar dahil özel sektör tarafından sağlanan uzun vadeli kaynaklarla finanse edilmektedir (Tablo I.1.2.2).

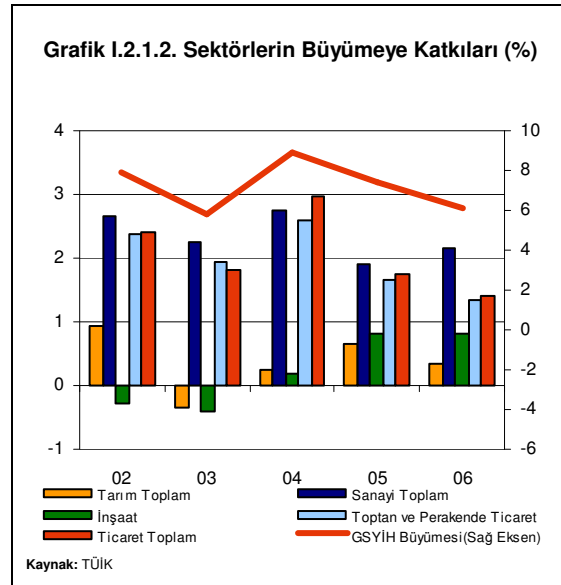
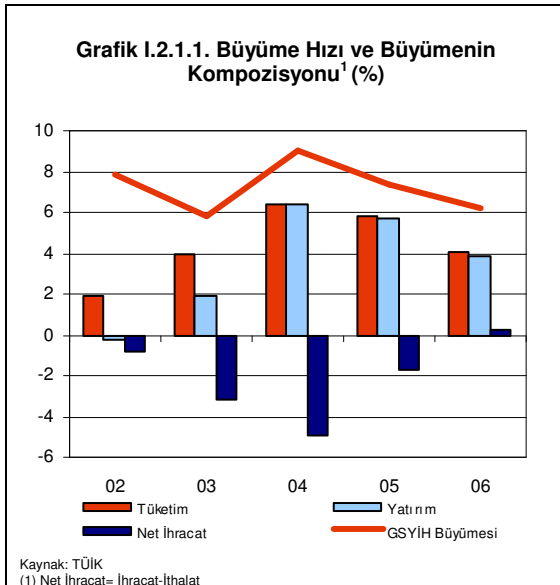
Uluslararası Ödemeler Bankası'na (BIS) raporlama yapan bankaların gelişmekte olan ülkelere sağladığı fonlardaki artış, küresel dalgalanmaya rağmen 2006 yılında da devam etmiştir. Uluslararası bankaların Türkiye'den net alacakları Eylül 2006'da 47,1 milyar ABD dolarına yükselmiştir (Grafik I.1.2.3).

Yabancıların YTL cinsinden ihraç etmiş oldukları net tahvil miktarı 2005 yılı sonunda 8,4 milyar YTL iken, 2006 yılı sonunda 12,6 milyar YTL'ye, 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla de 15,4 milyar YTL'ye yükselmiştir (Grafik I.1.2.4). Bu durum, yabancıların ülkemize ilişkin olumlu beklentilerinin artarak devam ettiğini göstermektedir.

I.2. Büyüme ve Enflasyon

I.2.1. Büyüme

2006 yılının ikinci yarısında, Mayıs-Haziran dalgalanmasının etkisiyle büyüme hızı yavaşlamıştır.

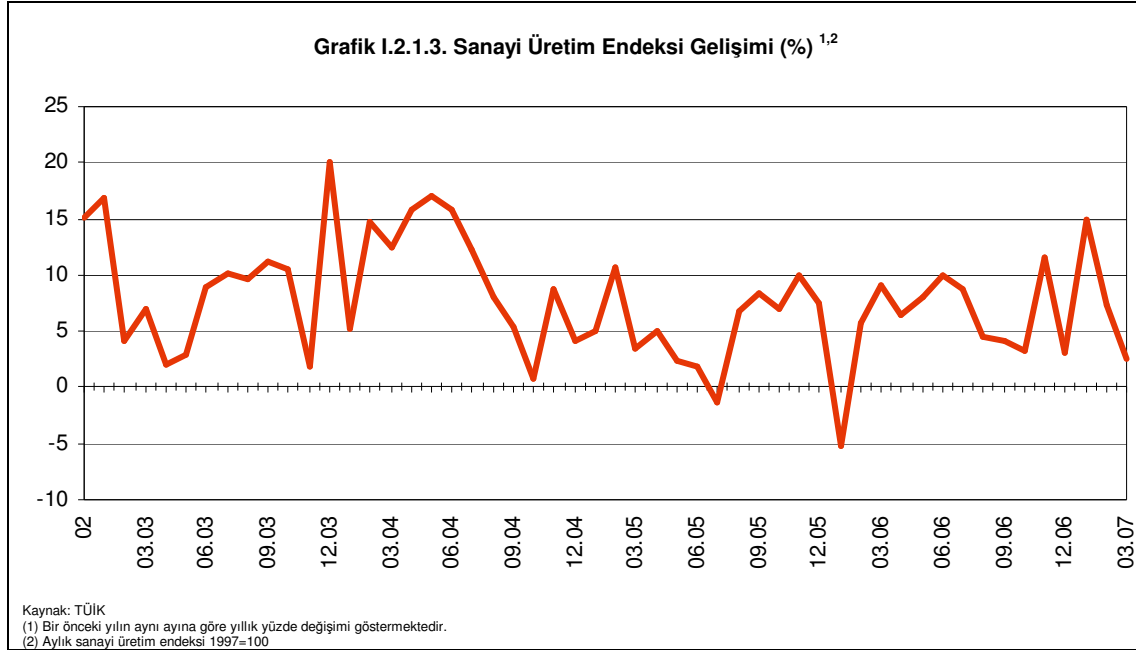

Gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH), yılın ikinci yarısında tüketim ve yatırım harcamalarındaki yavaşlamaya rağmen dış talebin gücünü koruması nedeniyle, 2006 yılında beklentilerin üzerinde yüzde 6,1 oranında büyümüştür. Ayrıca, net ihracatın büyümeye katkısı son beş yıldır ilk defa pozitif olmuştur (Grafik I.2.1.1).

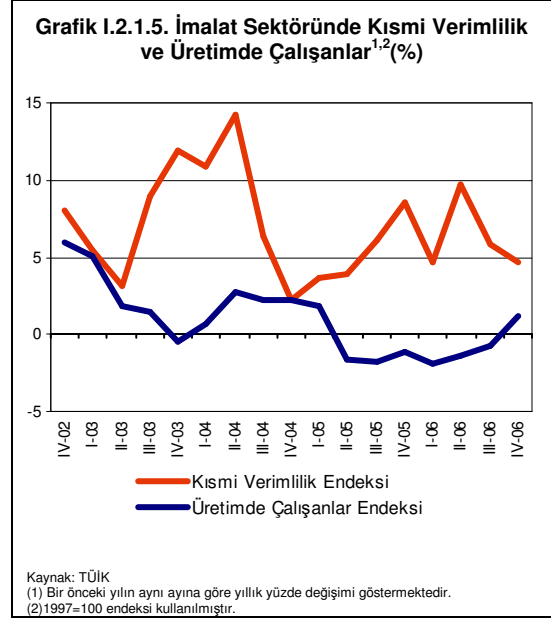
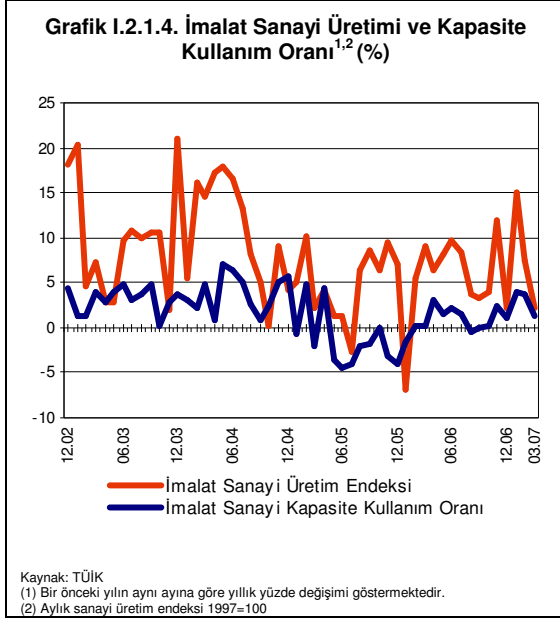
GSYİH'nin harcamalar yönünden en büyük bileşeni olan ve 2006 yılında büyümeye katkısı gerileyerek yüzde 3,4 olarak gerçekleşen özel nihai tüketim harcamaları artış hızı, yılın ikinci yarısında ciddi bir düşüş göstermesine rağmen 2006 yılında yüzde 5,2 olarak gerçekleşmiştir (Grafik I.2.1.1). Kamu tüketim harcamaları artış hızı ise uygulanan bütçe disiplini nedeniyle son çeyrekte yüzde 0,7'ye düşmüş olmasına rağmen, yıllık yüzde 9,6 olarak gerçekleşmiştir. Özel nihai tüketim harcamalarının GSYİH içindeki payının yüksek olması nedeniyle, bu bileşende yaşanan yavaşlama, büyüme hızının yavaşlamasında etkili olmuştur.

Yatırım harcamalarının kompozisyonu incelendiğinde, özel sektör yatırım harcamalarının büyümeye katkısının, dördüncü çeyrekte hız kestiği ve yıllık yüzde 3,9'a düştüğü görülmektedir (Grafik I.2.1.1). Diğer yandan, 2005 yılında yüzde 25,9 artış gösteren kamu yatırım harcamaları, 2006 yılında yüzde 0,2 oranında azalmıştır.

GSYİH üretim yönünden sektörler itibariyle incelendiğinde, tarım sektörü üretim artış hızının 2005 yılında yüzde 5,6 iken, arz kaynaklı unsurlar nedeniyle 2006 yılında yüzde 2,9'a düştüğü görülmektedir. Büyüme sürükleyen sektörlerden biri olan sanayi sektörü üretiminde ise özellikle imalat ile elektrik, gaz ve su sanayi üretim artışı nedeniyle 2006 yılında yüzde 7,4 oranında artış yaşanmıştır. Ayrıca, 2006 yılında yüzde 19,4 büyüyen inşaat sektörünün büyümeye katkısı güçlü şekilde devam etmiştir. 2006 yılı ikinci yarısındaki düşüş nedeniyle, toptan ve perakende ticaret sektörü üretimi artış hızı ise yıllık yüzde 6,5 olarak gerçekleşmiştir.

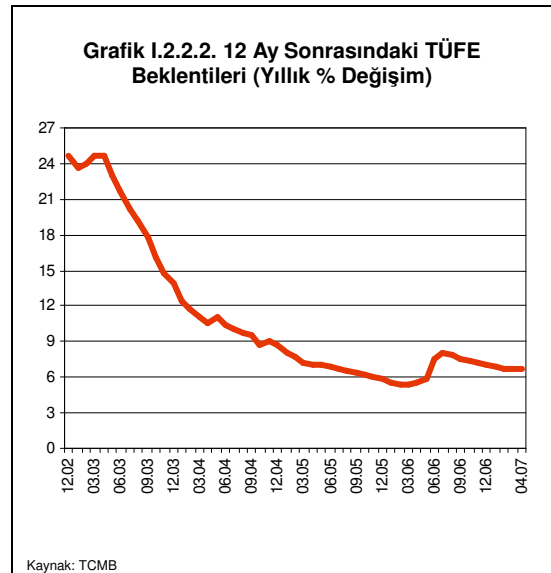
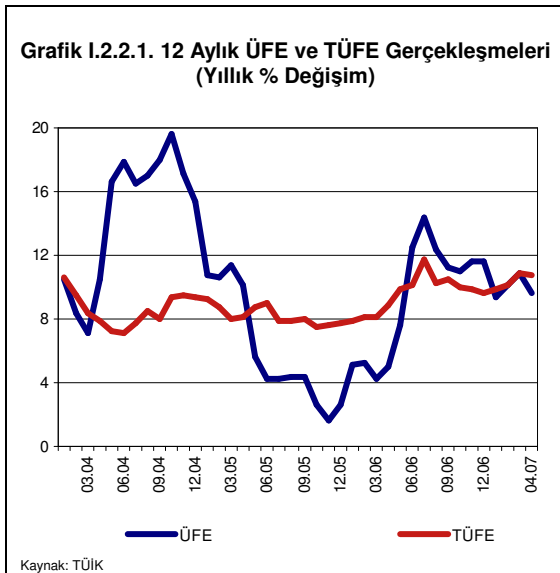
Sanayi üretim artış hızının 2006 yılında yüzde 5,8 olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2007 yılı Mart ayında yüzde 2,6'ya gerilemesine rağmen yılın ilk çeyreğinde sanayi üretim artışı yüzde 7,8 seviyesinde gerçekleşmiş olup, bu durumun 2007 yılı ilk çeyreğine ait GSYİH büyümesini destekleyeceği düşünülmektedir (Grafik I.2.1.3).

Sanayi üretim endeksinde sektör ağırlığı yüzde 86,9 olan imalat sanayi üretimi 2006 yılında yüzde 5,5, 2007 yılı ilk çeyreğinde ise yıllık yüzde 7,6 oranında artmıştır. Mart ayında yüzde 2,1'lik sınırlı artışa rağmen, ilk çeyrek ortalamasının yüksek gerçekleşmesi Ocak ve Şubat aylarındaki yüksek artışlardan kaynaklanmıştır (Grafik I.2.1.4). 2007 yılı Mart ayı üretimi alt sektörler bazında incelendiğinde ise kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı, basım ve yayım imalatı ve mobilya imalatı sektörlerine ait 2006 yılındaki ortalama üretim artışlarının azalışa döndüğü, makine ve teçhizat imalatı, metal eşya sanayi, tütün ürünleri imalatı sektörlerinin üretim artışlarında ise yavaşlama olduğu görülmektedir. Ayrıca tekstil ürünleri imalatında üretim daralmasının azalmasına rağmen, giyim eşyası imalatı ve radyo,TV, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatında üretim daralmasının artmaya devam ettiği görülmektedir.

2006 yılında imalat sanayi üretiminde çalışan kişi başına kısmi verimlilik artmakla birlikte artış hızı bir önceki yıla göre azalmıştır (Grafik I.2.1.5).

I.2.2. Enflasyon

Tüketici fiyatları endeksi (TÜFE) yıllık değişimi, Aralık 2005'te yüzde 7,7 iken, yıl içinde ortaya çıkan bir dizi arz şoku ve finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalar nedeniyle Aralık 2006'da yüzde 9,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. İşlenmemiş gıda ürünleri fiyatlarının yüksek oranda artmaya devam etmesi, tütün ürünleri fiyatlarının vergi ayarlaması nedeniyle yükselmesi, parasal sıkılaştırmanın enflasyon üzerindeki yansımalarının henüz belirginleşmiş olmaması ve döviz kurunun gecikmeli etkilerinin azalarak da olsa devam etmesi nedeniyle enflasyon beklentileri ve gerçekleşmeleri, enflasyon hedefinin üzerinde seyretmeye devam etmiş ve Mart 2007 itibarıyla TÜFE'de yıllık değişim yüzde 10,9 olarak gerçekleşmiştir (Grafik I.2.2.1). Diğer yandan, giyim fiyatlarındaki yüksek artışa rağmen, dayanıklı tüketim malları ve hizmet fiyatlarının artış hızlarındaki yavaşlama ile birlikte Nisan 2007'de yıllık enflasyon yüzde 10,7'ye gerilemiştir.

2006 yılı Aralık ayında yüzde 11,6 olan üretici fiyatları yıllık değişiminde ise özellikle artan enerji fiyatları nedeniyle yılın ilk çeyreğinde artış olmakla birlikte, 2007 yılı Nisan ayında dayanıklı tüketim malları ile sermaye malları fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle azalış yaşanmış ve Üretici fiyatları endeksi (ÜFE) yıllık değişimi yüzde 9,7 olarak gerçekleşmiştir (Grafik I.2.2.1).

2006 yılının başında açık enflasyon hedeflemesi rejiminin uygulamasına geçilmiş olup 2006 yılı için yüzde 5, 2007-2009 yılları için yüzde 4 enflasyon hedefi belirlenmiştir. 2006 yılında hedefin belirgin olarak üzerinde kalınmasıyla enflasyon bekleyişleri yükselmiştir. 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla orta vadeli enflasyon beklentilerinin enflasyon hedefinin oldukça üzerinde seyretmeye devam etmesi ekonominin genelinde fiyatlama davranışlarında risk unsuru oluşturmaktadır (Grafik I.2.2.2).

I.3. Kamu Maliyesi

Makroekonomik istikrarın devamı için kamu borç stokunun milli gelire oranının ve kamu açıklarının kalıcı bir şekilde azaltılması amacıyla 2006 yılında da yüksek bir faiz dışı fazla hedeflenmiştir.

Tablo I.3.1. Konsolide Kamu Sektörü Faiz Dışı Fazla Hedefleri ve Gerçekleşmeleri (Milyar YTL)

	2004	2005	2006
Faiz Dışı Fazla Hedefi (KİT'ler dahil)	26,2	30,4	34,5
Faiz Dışı Fazla Gerçekleşme (KİT'ler dahil)	27,8	28,3	36,2
Gerçekleşme / Hedef (%)	106	93	105

Kaynak: HM

2006 yılında kamu gelirlerinin kamu harcamalarından daha hızlı artmasına bağlı olarak faiz dışı fazla, program hedefinin üzerinde gerçekleşmiştir (Tablo I.3.1). Bu gelişme, makroekonomik istikrarın güçleneceği ve kamunun finansman ihtiyacının azalacağı yönündeki beklentileri güçlendirmiştir.

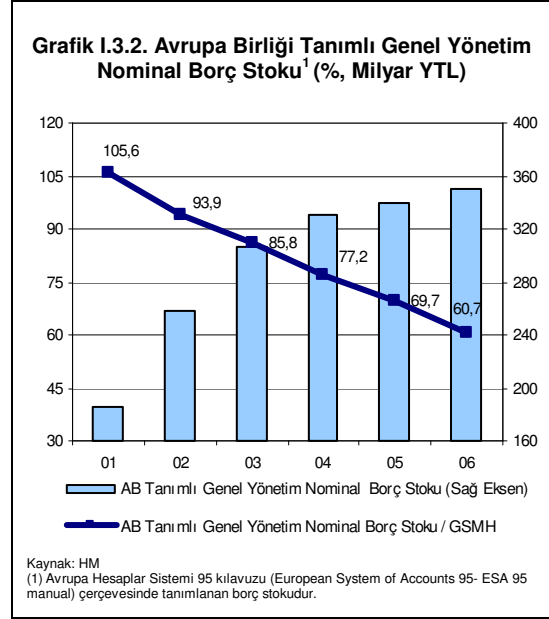
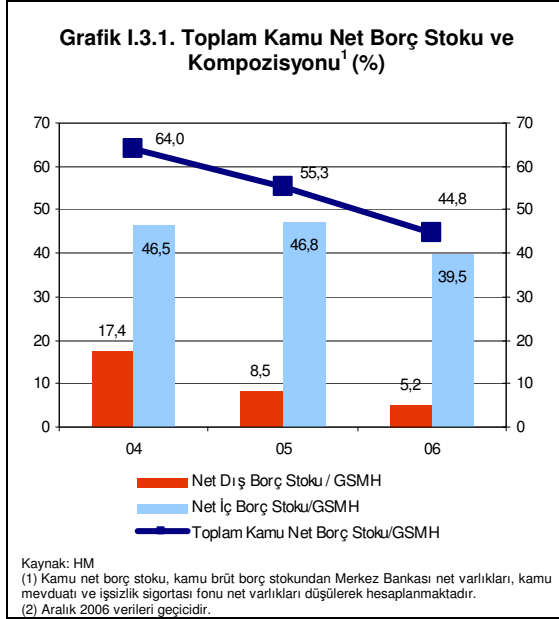
Tablo I.3.2. Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri (Milyar YTL)

	Ocak- Nisan 2006	Ocak- Nisan 2007	Değişim (%)	2007 Bütçe Hedefi	Gerçekleşme /Bütçe Hedefi (%)
Harcamalar	54,5	65,8	20,7	205,0	32,1
Faiz Dışı Harcamalar	39,1	46,8	19,7	152,0	30,8
Gelirler	50,5	60,4	19,6	188,2	32,1
Gelirlerin Harcamaları Karşılama Oranı (%)	92,7	91,8	-	91,8	-

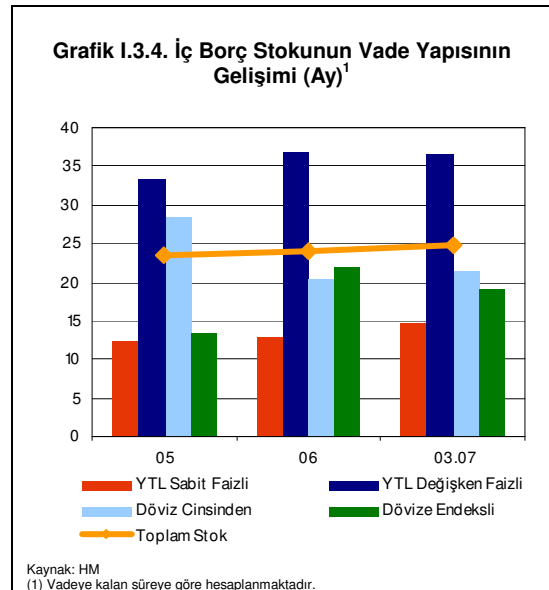
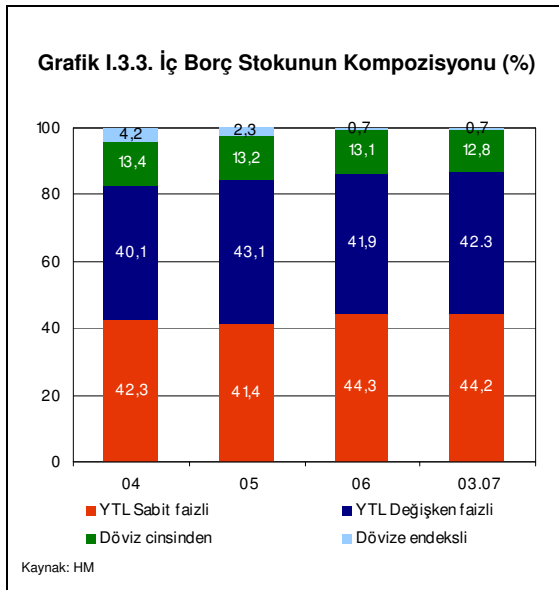
Kaynak: MB

2007 yılı Nisan ayı itibariyle merkezi yönetim bütçe gelirleri, Türk Telekom satışından elde edilen 5,8 milyar YTL gelirin etkisiyle yüzde 19,6, faiz dışı harcamalar ise yüzde 19,7 artmıştır. Ayrıca, faiz oranlarının yüksek seyirini koruması nedeniyle toplam harcamalardaki artış geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 20,7 olmuştur (Tablo I.3.2).

Ocak–Nisan 2007 döneminde, gelirlerin harcamaları karşılama oranı, harcama kalemlerindeki hızlı artışa rağmen vergi dışı gelirlerdeki artış sayesinde geçen yıla yakın seviyede gerçekleşmiştir (Tablo I.3.2). Bütçe açığı, yılın ilk 4 ayında 2007 yıl sonu hedefinin yüzde 32'sine ulaşmıştır.

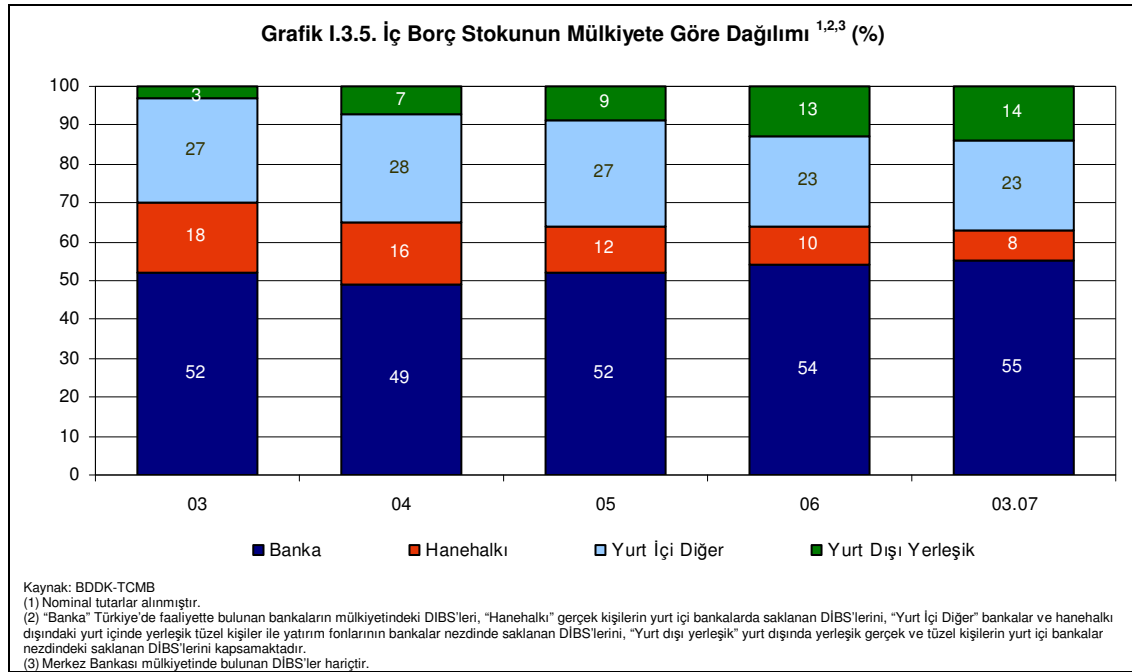

Kamu net borç stokunun gayri safi milli hasılaya (GSMH) oranı azalmaya devam etmektedir (Grafik I.3.1). 2006 yılında toplam kamu net borç stokunun GSMH'ye oranının azalışında, Merkez Bankası net varlıklarındaki, kamu mevduatındaki ve işsizlik sigortası fonu net varlıklarındaki yükseliş ile GSMH'deki artış etkili olmuştur. Bunun yanında AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSMH'ye oranı da düşüş eğilimini korumuştur (Grafik I.3.2).

İç borç stokunun kompozisyonu incelendiğinde, döviz kuruna duyarlı (döviz cinsinden ve dövize endeksli) borç stokunun payının 2005 – 2006 yılları arasında azaldığı, 2007 yılı Mart ayı itibariyle de azalmaya devam ettiği görülmektedir. İç borcun kompozisyonunda değişken faizli devlet iç borçlanma senetlerinin (DİBS) önemini koruması, 2007 yılı Mart ayı itibariyle Hazine'nin faiz riskine olan duyarlılığının devam ettiğini göstermektedir (Grafik I.3.3). Ancak, Hazine'nin 2007 yılı Şubat ayında başladığı enflasyona endeksli tahvil ihraçlarına ağırlık vermesi ile faiz riskine olan duyarlılık azalacaktır.

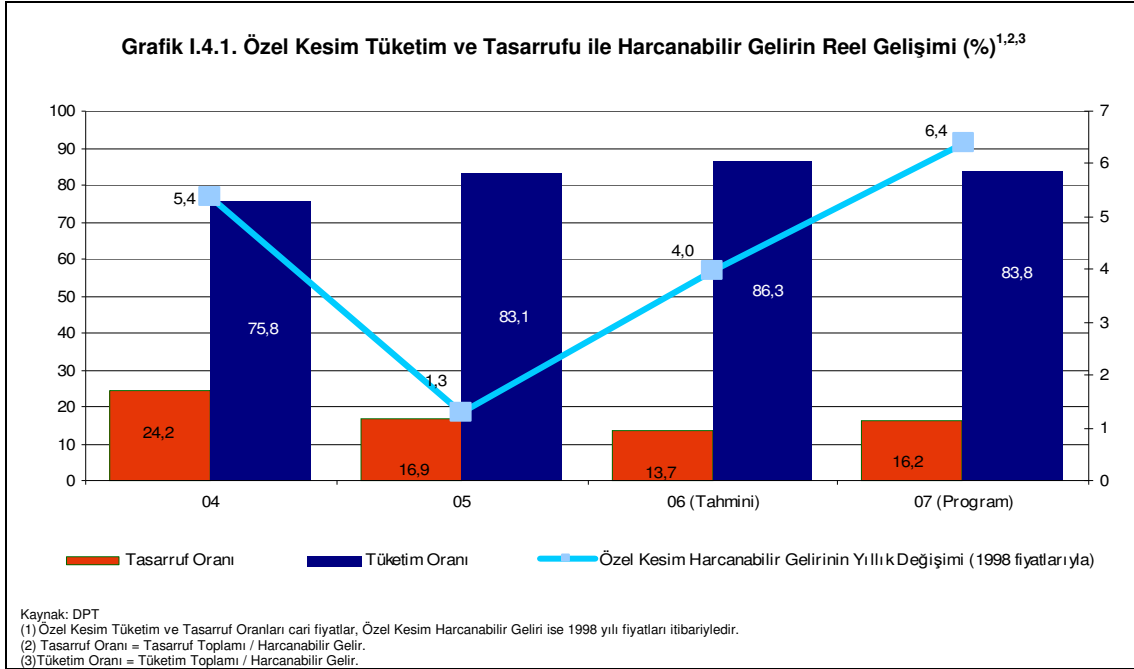
DİBS stokunun ortalama vadesi, 2007 yılı Mart ayı itibariyle 24,9 aya yükselmiştir. Aralık 2006 - Mart 2007 döneminde iç borç stoku içerisinde önemli paya sahip olan Türk parası cinsinden değişken faizli DİBS'lerin vadeye kalan süresinde azalış olurken, Türk parası cinsinden sabit faizli ve döviz cinsinden DİBS'lerin vadeye kalan süresi artmıştır (Grafik I.3.4).

Toplam DİBS stokunun büyük kısmı bankaların mülkiyetinde olup, bankacılık sektörünün aktif yapısının da önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Yurt dışı yerleşiklerin payı ise 2006 yılı Temmuz ayında gelir vergisi stopajının yabancı yatırımcılar için sınırlanmış olmasının da etkisiyle Mart 2007'de yüzde 14'e yükselmiştir (Grafik I.3.5).

I.4. Özel Kesim Gelişmeleri

2006 yılının Mayıs-Haziran aylarında piyasalarda yaşanan dalgalanmaların olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması amacıyla uygulanan parasal sıkılaştırma, beklendiği gibi yurtiçi talepte daralmaya yol açmış, 2006 yılında özel nihai tüketim harcamalarının artış hızı yavaşlamıştır.

2007 yılı Programına göre, 2006 yılında reel olarak yüzde 4 oranında gerçekleşen harcanabilir gelir artışının, 2007 yılında yüzde 6,4 olması beklenmektedir. 2004 yılından bu yana harcanabilir gelir içerisindeki payı artan özel kesim tüketiminin, 2007 yılında azalarak yüzde 83,8'e gerilemesi öngörülmektedir (Grafik 1.4.1).

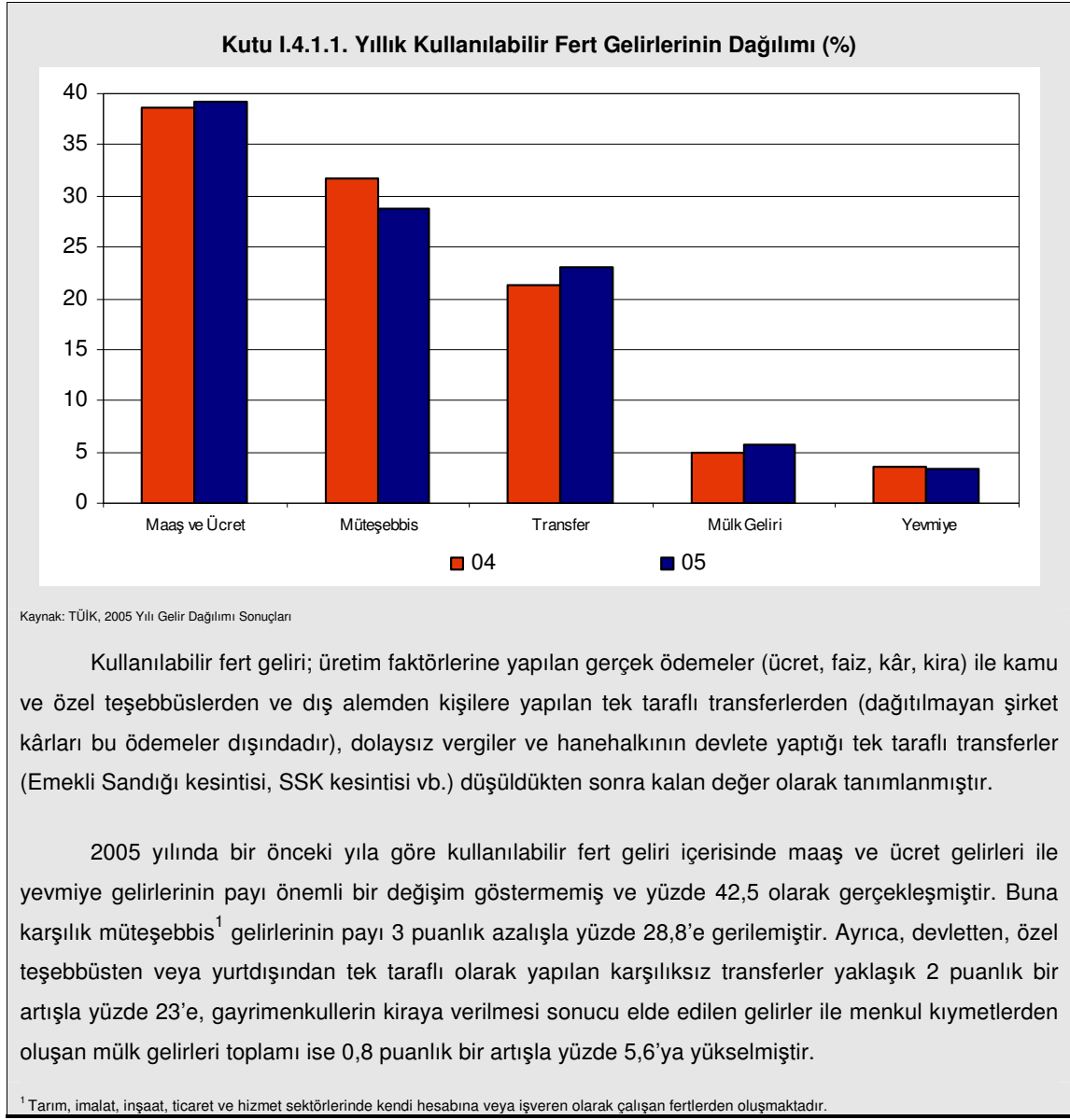
Tablo I.4.1. Özel Tüketim Harcamalarının Gelişimi (Yıllık Reel Değişim, %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	-9,2	2,1	6,6	10,1	8,8	5,2
Dayanıklı Tüketim Malları	-30,4	2,1	24,0	29,7	15,0	2,9
Hizmetler	-9,3	8,5	7,5	9,3	7,8	5,0
Gıda	-3,6	1,1	4,1	2,8	8,2	3,1
Yarı Dayanıklı ve Dayanaksız Tüketim Malları	-9,0	3,0	2,1	18,8	12,9	15,8

Kaynak: TÜİK

2006 Haziran ayından itibaren gerçekleştirilen parasal sıkılaştırmanın yurt içi talepte yavaşlamayı da beraberinde getirmesi sonucu, bir önceki yıl sonuna göre dayanıklı tüketim malları, hizmetler ve gıda harcamalarının artış hızı düşmüştür. Yarı dayanıklı ve dayanaksız tüketim malları harcamalarının artış hızı ise yükselmiştir (Tablo I.4.1).

I.4.1. Hanehalkı

Tablo I.4.1.1. Hanehalkı Harcanabilir Geliri, Borçluluğu ve Faiz Ödemeleri^{1,2,3} (Milyon YTL)

	2003	2004	2005	2006
Hanehalkı Faiz Ödemeleri	3.983	7.245	10.264	12.175
Hanehalkı Borcu	13.442	28.259	49.979	73.656
Hanehalkı Harcanabilir Geliri	180.305	218.752	255.640	289.743
Faiz Ödemeleri/Harcanabilir Gelir (%)	2,2	3,3	4,0	4,2
Borç/Harcanabilir Gelir (%)	7,5	12,9	19,6	25,4

Kaynak: BDDK-TCMB, TÜİK

(1) Hanehalkı borcu, bankalar (2003 ve 2004 yılları için Katılım Bankaları hariç) ve tüketici finansman şirketlerince kullanılan krediler (TGA dahil) ile kredi kartı bakiyelerinden (TGA dahil) oluşmaktadır.

(2) 2006 yılı hanehalkı harcanabilir geliri, 2005 yılı hanehalkı harcanabilir gelirinin, özel kesim harcanabilir gelire oranının değişmediği varsayımı altında, özel kesim harcanabilir gelirinin 2006 yılı tahmini kullanılarak hesaplanmıştır.

(3) Hanehalkı faiz ödemelerine bankalara (2003 ve 2004 yılları için Katılım Bankalarına ödenen kâr payları hariç) ve tüketici finansman şirketlerine ödenen faizler / kâr payları dahil edilmiştir.

Hanehalkı borçluluk oranı 2006 yılında artmaya devam etmiştir. Hanehalkı faiz ödemelerinin harcanabilir gelirine oranı ise, sınırlı bir artış göstererek 2006 yıl sonu itibariyle yüzde 4,2 olarak gerçekleşmiştir (Tablo I.4.1.1). Faiz ödemelerindeki artışın sınırlı kalması, büyük ölçüde tüketici kredilerinin sabit faizli olmasından kaynaklanmıştır.

Kutu I.4.1.2. İpotekli Konut Finansmanı Sistemi ve Değişken Faizli Konut Finansmanı Sözleşmelerinde Kullanılabilecek Referans Endeksler

6 Mart 2007 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "5582 Sayılı Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile kamuoyunda "kira öder gibi ev sahibi olmayı sağlayacak sistem" olarak bilinen ipotekli konut finansmanı sistemi (mortgage) yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemenin esas özelliği, bankalara ve kanunen yetkilendirilen diğer kuruluşlara, ipotek teminatlı ve ipoteğe dayalı menkul kıymet ihracı yoluyla daha uzun vadeli fonlama imkanı sağlamasıdır.

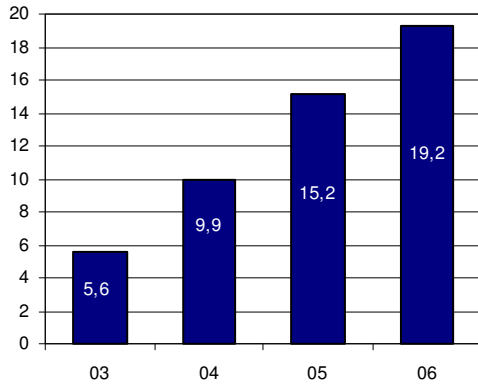
Kanun ile konut finansmanı; "konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kredi kullandırılması, konutların finansal kiralama yoluyla tüketicilere kiralanması, sahip oldukları konutların teminatı altında tüketicilere kredi kullandırılması" şeklinde tanımlanmıştır. Kanun yürürlüğe girmeden önce kullanılan konut kredileri de, 6 Haziran 2007 tarihine kadar aksi yönde bankalara dilekçe verilmemesi durumunda, yasa kapsamına alınmış olacaktır. Bu çerçevede sistem kapsamındaki kredilerin yeniden finansmanı amacıyla kullandırılan krediler de konut finansmanı kapsamında olabilecektir. Kanun kapsamındaki kredilere Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) muafiyeti getirilerek kredi maliyeti azaltılmıştır. Buna karşın, sabit faizli kullanılacak kredilerde, kredi kullananlardan en fazla yüzde 2 oranında olmak üzere erken kapama cezası talep edilebilecektir.

Yeni düzenlemeyle tüketicilere, sabit faizli kredilerin yanı sıra değişken faizli kredi de kullandırılacağı ve değişken faizli konut finansmanı sözleşmelerinde kullanılabilecek referans faizlerin ve endekslerin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede, 5 Mayıs 2007 tarihli ve 26513 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankamız Tebliği ile 01 Haziran 2007 tarihinden geçerli olmak üzere, değişken faizli konut finansmanı sözleşmelerinde kullanılabilecek referans endeks Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) olarak belirlenmiştir. Söz konusu Tebliğe göre değişken faizli konut finansmanı sözleşmeleri düzenlenirken veya sözleşmede belirtilen dönemlerde faiz oranı ayarlaması yapılırken, içinde bulunulan aydan iki önceki ayda Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Tüketici Fiyat Endeksi yıllık yüzde değişim oranı esas alınacaktır.

Bilindiği üzere, sabit faizli konut kredisinde; kredinin vadesi boyunca krediye uygulanacak faiz oranı değişmemekte ve kredi kullanan tüketici faiz değişimlerinden etkilenmemektedir. Değişken faizli konut kredilerinde ise TÜFE'ye bağlı olarak kredinin vadesi boyunca uygulanacak faiz oranında yukarı veya aşağı yönlü değişimler olabilecek, dolayısıyla kredi kullananlarının ödeyecekleri taksitler değişiklik gösterebilecektir.

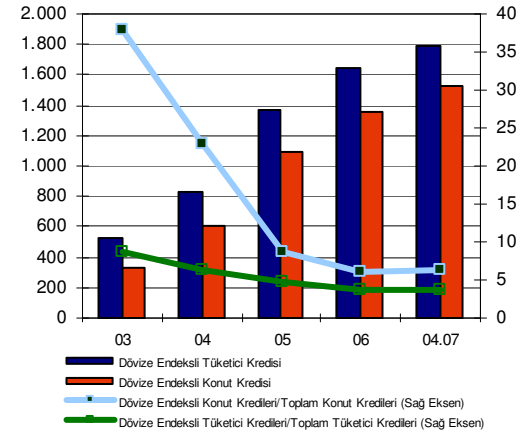
Grafik I.4.1.1. Bireysel Kredilerin Özel Nihai Tüketim Harcamalarına Oranının Gelişimi (%)¹

Kaynak: TCMB-TÜİK

(1) Bireysel krediler; bankalar (2003 ve 2004 yılları için Katılım Bankaları hariç) ve tüketici finansman şirketlerinin kullandıkları krediler (TGA dahil) ile kredi kartı bakiyelerinden (TGA dahil) oluşmaktadır.

Grafik I.4.1.2. Döviz Endeksli Tüketici Kredisi ve Konut Kredilerinin Gelişimi (Milyon YTL, %)

Kaynak: TCMB

Bireysel kredilerin özel nihai tüketim harcamalarına oranı 2006 yılında da artmaya devam etmiştir (Grafik I.4.1.1).

Döviz endeksli tüketici kredileri artmaya devam etmekle birlikte, toplam tüketici kredileri içindeki payı tarihsel olarak en düşük seviyelerdedir (Grafik I.4.1.2).

Tablo I.4.1.2. Kredi Kartı ve Tüketici Kredisi Borcunu Ödemeyen Kişi Sayısı¹

	2005	03.06	2006	03.07
Kredi Kartı Borcunu Ödemeyenler	148.117	82.017	211.565	74.316
Tüketici Kredisi Borcunu Ödemeyenler	15.127	6.895	25.806	12.649

Kaynak: TCMB

(1) Bankalarca TGA hesaplarında izlenen kredi kartı ve tüketici kredisi borçlularını göstermektedir. Bankamızca 2000'den itibaren başlatılan uygulama kapsamında, tahsil bildirimini yapmış kayıtlarda 3 takvim yılını, takip bildirimini yapmış, tahsil bildirimini olmayan kayıtlarda ise 5 takvim yılını doldurmuş olan kayıtların Bankamız nezdindeki kütükten silinip her dönem itibarıyla güncelleme işlemi yapılması nedeniyle bu veriler değişebilmektedir.

Hanehalkının artan borçluluk seviyesi, borcunu geri ödeyemeyenlerin sayısının da artmasını beraberinde getirmiştir (Tablo 1.4.1.2).

Tablo I.4.1.3. Hanehalkı Finansal Varlıklarının Kompozisyonu^{1,2} (Milyar YTL)

	2004	2005	2006	04.07
Tasarruf Mevduatı	63,5	90,4	113,6	122,1
DTH	61,3	59,8	75,0	81,7
DTH (Milyar ABD Doları)	45,3	44,5	53,4	60,0
Dolaşımdaki Para	12,4	18,3	24,7	21,9
DİBS+Eurobond	39,1	32,6	28,2	24,8
Hisse Senedi	12,3	15,7	15,8	15,0
Repo	1,6	1,5	2,0	2,0
Emeklilik Yatırım Fonları	0,3	1,2	2,9	3,3
Toplam Varlıklar	190,5	219,5	262,3	270,8

Kaynak: TCMB, SPK

(1) Tasarruf Mevduatı ve DTH, Katılım Fonlarını da içermektedir.

(2) Nisan 2007 versisi geçicidir.

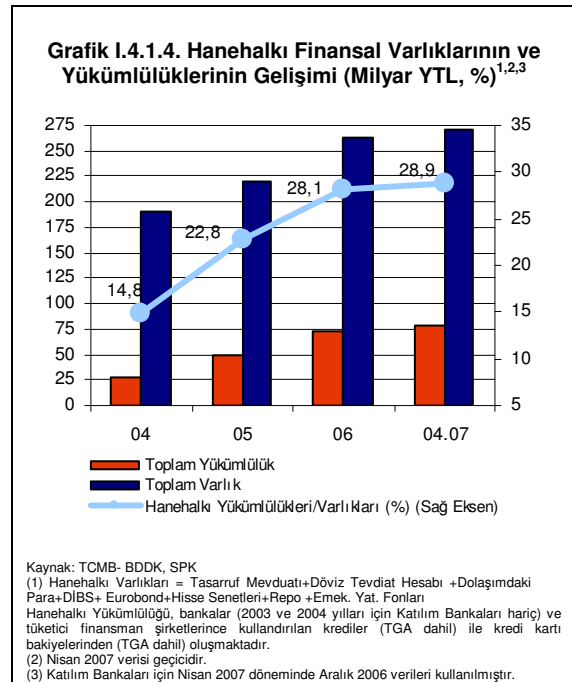
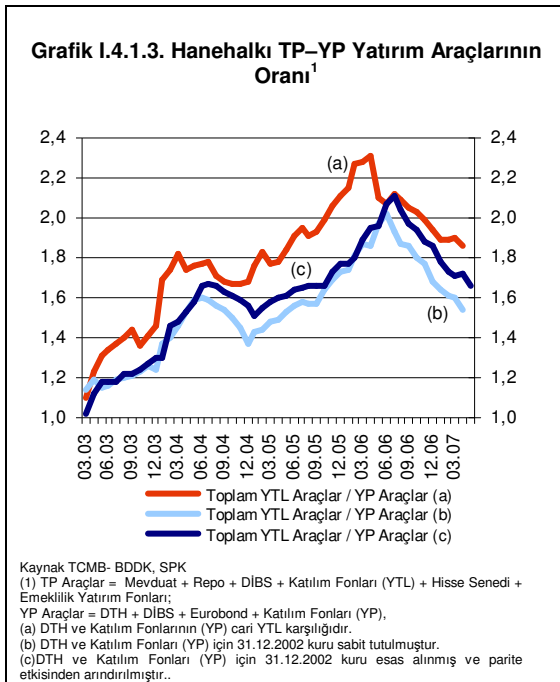
Hanehalkının finansal varlıkları, 2006 yılı sonunda, bir önceki yıl sonuna göre yüzde 19,5 artarak 262,3 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Söz konusu artış 2007 yılında da devam etmektedir. 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla hanehalkı finansal varlıklarının yüzde 75,3'ü mevduattan, yüzde 9,2'si DİBS ve Eurobond toplamından oluşmaktadır (Tablo I.4.1.3).

2005 yılına kadar düşüş eğiliminde olan hanehalkı DTH'ları 2006 yılından itibaren artış eğilimine geçmiştir. 2006 yılında yaşanan artış özellikle Temmuz ayından itibaren başlamış

olup, bu durumun tasarruf sahiplerinin risk algılamasındaki değişikliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Hanehalkının varlıklarındaki diğer bir önemli gelişme ise DİBS ve Eurobond portföyünün 2004 yılından bu yana gerilemesidir. Mayıs-Haziran 2006 finansal dalgalanmasından sonrası için ise bu gerilemede hanehalkının DİBS yatırımını azaltarak DTH'a yönelmesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Hanehalkının toplam varlıkları içerisinde düşük paya sahip olmasına rağmen en çarpıcı gelişme, emeklilik yatırım fonlarında yaşanan yüksek artıştır. 2005 yılı sonunda 1,2 milyar YTL olan emeklilik yatırım fonları toplam tutarı, 2006 yıl sonunda yaklaşık yüzde 142 artışla 2,9 milyar YTL'ye yükselmiştir. Bireysel emeklilik sistemine olan söz konusu ilginin uzun dönemde ekonomiye olumlu yansıtacağı beklenmektedir.

Tasarruf sahiplerinin risk algılamasındaki değişikliklere paralel olarak hanehalkının toplam yatırım araçlarının TP-YP dağılımı yakın dönemde TP aleyhine gelişme göstermektedir (Grafik I.4.1.3).

Bireysel kredi kullanımındaki artışa bağlı olarak, hanehalkı yükümlülüklerinin finansal varlıklarına oranı son yıllarda hızlı bir artış göstermiştir. 2005 yılı sonunda söz konusu oran yüzde 22,8 iken, 2006 yılının ikinci yarısından itibaren bireysel kredi kullanımının artış hızında yavaşlama yaşanmakla birlikte, 2006 yılı sonunda yüzde 28,1'e yükselmiştir (Grafik I.4.1.4).

Sonuç olarak hanehalkı borçluluk oranının artmaya devam etmesi ve tüketim harcamalarının giderek daha fazla kısmının kredilerle karşılanıyor olması hanehalkının geri ödeme gücü ve harcama kapasitesi açısından yakından izlenmelidir. Ayrıca, hanehalkının dövizle endeksli borçlanmalarının toplam tüketici kredileri içerisindeki payı artmamakla birlikte döviz geliri elde etmeyen hanehalkının döviz cinsinden borçlanmasının kur riski taşıdığı ve bundan kaçınılması gerektiği düşünülmektedir.

Kutu I.4.1.3. Konut Kredileri ve Gelir Dağılımı

Son yıllarda ekonomideki olumlu gelişmelere paralel olarak gayrimenkule yönelik talebin artması, konut piyasasının hareketlenmesine ve konut kredilerinin artmasına neden olmuştur. Ayrıca yeni yasal düzenlemelerle bankalar ve yetkilendirilen diğer kuruluşların, kullandıkları konut kredileri karşılığında menkul kıymet ihraç etmeleri ve böylelikle ikincil piyasa yaratılarak fonlama imkanlarının artırılması mümkün kılınmıştır. Ancak, burada belirleyici olan konut kredisi talebi olacaktır. Hanehalkının konut kredisi talebi ise mevcut harcanabilir geliri, gelecek döneme ilişkin gelir beklentileri, konut kredisi faiz oranları, faiz seçenekleri (değişken-sabit faiz seçeneği), kredinin vade yapısı ve konut fiyatlarına bağlıdır. Bu çerçevede hanehalkının kredi kullanabilme kapasitesinin incelenmesi amacıyla aşağıdaki analiz yapılmıştır.

Tablo 1. Mevcut Konut Kredileri ve Minimum Harcanabilir Gelir (2006)

Ortalama Konut Kredisi Miktar	47 Bin YTL
Ortalama Vade	70 Ay
Faiz Oranı (Aylık)	% 1,5
Yıllık Taksit Tutarı ¹	13 Bin YTL

Kaynak: TCMB, BDDK

(1) Komisyon, ücret ve vergiler dahil değildir

Mevcut verilere göre, konut kredilerinin ortalama vadesi yaklaşık 6 yıl, aylık faizi yüzde 1,5 ve ortalama büyüklüğü 47 bin YTL'dir. Bu kredilerin komisyon, ücret ve vergiler hariç yıllık ödemesi 13 bin YTL tutmaktadır (Tablo 1). İhtiyatlı bir yaklaşımla hanehalkının yıllık gelirinin yüzde 30'unu konut kredisi taksidi olarak ödeyeceği varsayımıyla, tüketicilerin bu yapıdaki bir krediyi kullanabilmesi için yıllık 43,5 bin YTL gelire sahip olması gerektiği hesaplanmaktadır.

Tablo 2. Hanehalkı Harcanabilir Geliri¹ (YTL)

Hanehalkı Grupları (% 10'luk dilimler)	Gelir Dağılımı (%)		Harcanabilir Gelir (Bin)		Hane Başına Düşen Ortalama Harcanabilir Gelir	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
1	2,2		5.588.983		3.185	3.518
2	3,9		9.878.838		5.629	6.219
3	5,0		12.729.005		7.253	8.013
4	6,1		15.588.980		8.883	9.813
5	7,3		18.577.358		10.586	11.694
6	8,6		21.901.753		12.480	13.787
7	10,2		26.092.702		14.868	16.425
8	12,4		31.687.149		18.056	19.947
9	15,8		40.352.624		22.994	25.401
10	28,7		73.242.359		41.736	46.105
Toplam %100	100		255.639.751			

Kaynak: TUIK, DPT, TCMB

(1) 2006 yılı hanehalkı harcanabilir geliri, 2005 yılı hanehalkı harcanabilir gelirinin özel kesim harcanabilir gelire oranının değişmediği varsayımı altında, özel kesim harcanabilir gelirinin 2006 yılı Program tahmini kullanılarak hesaplanmıştır. Ayrıca, 2006 yılında hane sayısının 2005 yılı hane sayısının artış hızı (yüzde 2,6) kadar artacağı ve 2005 yılı gelir dağılımının değişmeyeceği varsayılmıştır.

Son gelir dağılımı verilerine göre, yukarıda açıklanan krediyi sadece gelir dağılımından en yüksek pay alan yüzde 10'luk dilimdeki hanehalkının kullanabileceği görülmektedir (Tablo 2). 50 bin YTL tutarındaki bir konut kredisi için farklı vade ve faiz oranlarına göre yıllık taksit tutarları ile bu taksidi ödemeye yeterli yıllık gelir tutarları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Konut Kredisi Yıllık Ödemeleri ve Gerekli Minimum Harcanabilir Gelir^{1,2} (YTL)

Aylık Faiz Oranı	%0,5		%0,75		%1		%1,5	
	Yıllık Taksit	Yıllık Gelir	Yıllık Taksit	Yıllık Gelir	Yıllık Taksit	Yıllık Gelir	Yıllık Taksit	Yıllık Gelir
10 Yıl	6.661	22.182	7.601	22.310	8.608	28.665	10.811	36.002
20 Yıl	4.299	14.314	5.398	17.977	6.607	22.000	9.260	30.835
30 Yıl	3.597	11.979	4.828	16.076	6.172	20.552	9.043	30.112

(1) 50.000 YTL tutarındaki bir konut kredisi için hesaplanmış, faiz dışındaki maliyetler dikkate alınmamıştır.

(2) Hanehalkının gelirinin maksimum yüzde 30'unu konut kredisi taksitine ayırabileceği varsayılmıştır.

Aşağıdaki tabloda, 50 bin YTL'lik konut kredisini değişik vade ve faiz oranlarına göre, mevcut gelir dağılımı itibariyle kullanabilecek gelir grupları (√) ile gösterilmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Gelir Gruplarına Göre Konut Kredisi Kullanım Kapasitesi^{1,2} (YTL)

	Aylık Faiz Oranı	%0,5	%0,75	%1	%1,5
En Yüksek 5. Yüzde 10	10 Yıl				
	20 Yıl				
	30 Yıl	√			
En Yüksek 4. Yüzde 10	10 Yıl				
	20 Yıl	√			
	30 Yıl	√	√		
En Yüksek 3. Yüzde 10	10 Yıl				
	20 Yıl	√	√		
	30 Yıl	√	√		
En Yüksek 2. Yüzde 10	10 Yıl	√	√		
	20 Yıl	√	√	√	
	30 Yıl	√	√	√	
En Yüksek Yüzde 10	10 Yıl	√	√	√	√
	20 Yıl	√	√	√	√
	30 Yıl	√	√	√	√

(1) 50.000 YTL tutarındaki bir konut kredisi için hesaplanmıştır.

(2) Hanehalkının gelirinin maksimum yüzde 30'unu konut kredisi taksitine ayırabileceği varsayılarak hesaplanmıştır.

Hanehalkının değişik faiz oranları ve vadeler için konut kredisi ödeyebilme kapasitesi incelendiğinde, 2006 yılı itibariyle, mevcut koşullarda konut kredisi kullanabilecek hane sayısı 1,8 milyon iken, faizlerin aylık yüzde 0,5'e gerilemesi ve vadenin 30 yıla uzaması durumunda konut kredisi kullanabilecek hane sayısı 9 milyona kadar çıkabilmektedir (Tablo 3).

I.4.2. Reel Sektör

Bu bölümde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) işlem gören firmaların mali analizi ile banka dışı kesimin yabancı para pozisyonları incelenecektir.

I.4.2.1. Reel Sektör Mali Analizi

Bilindiği gibi, reel sektör firmalarına ilişkin en geniş kapsamlı veri seti Raporumuzun daha önceki sayılarında da kullanılan ve Bankamızca yayımlanan Sektör Bilançoları çalışmasıdır. Ancak, söz konusu veri setinin yılda bir kez yayımlanması, reel sektör firmalarının mali durumlarının analizinde yeni ve güncel başka bir veri setinin oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, Raporun bu sayısında İMKB'de 2004-2006 yılları arasında sürekli işlem gören ve konsolide edilebilen, ancak mali kuruluş özelliği taşımayan veya herhangi bir

mali kuruluşun iştiraki olmayan, 148'i imalat sanayinde olmak üzere toplam 190² firmanın mali tabloları kullanılmıştır.

Ancak, İMKB'de işlem gören firmaların, banka kredisi dışında başta sermaye piyasaları olmak üzere diğer fon sağlama imkanlarının daha fazla olduğu, özkaynaklarının nispeten daha güçlü ve ihracat imkanları yüksek olan büyük firmalar oldukları göz önüne alındığında, bu firmalar ile ilgili göstergelerin reel sektörün tamamına ilişkin göstergelerden farklılıklar gösterebileceği gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca, İMKB firmalarına ait verilerin alt sektörler itibariyle dağılımı yapıldığında, özellikle belirli sektörlerde yoğunlaşma olduğu ve bu nedenle sektörel avantaj/dezavantajların da hazırlanan rasyolara yansıtılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo I.4.2.1.1. Seçilmiş İMKB Firmalarının Bazı Finansal Rasyoları (%)

	Tüm Firmalar			İmalat Sanayi Firmaları		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Seçilmiş Finansal Yapı Oranları						
Kaldıraç Oranı	44,9	46,5	49,0	41,7	44,6	48,2
Özkaynaklar ¹ /Toplam Aktifler	52,0	50,6	48,4	55,9	53,2	49,8
Özkaynaklar ¹ /Yabancı Kaynaklar	116,0	108,9	98,7	134,1	119,1	103,2
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Toplam Pasifler	29,4	29,9	31,5	29,9	30,8	32,7
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/Toplam Pasifler	15,4	16,6	17,5	11,8	13,8	15,5
Finansal Borçlar/ Toplam Yabancı Kaynaklar	29,5	33,1	33,0	31,7	34,7	37,9
Kârlılık Oranları						
Net Kâr/Özkaynaklar (ROE)	8,9	10,8	13,9	7,8	9,4	13,5
Net Kâr/Toplam Aktifler (ROA)	4,7	5,5	6,7	4,4	5,0	6,7
Likidite Oranları						
Cari Oran	148,1	145,2	145,5	158,1	153,7	149,9
Nakit Oranı	40,7	35,4	35,7	36,3	27,8	26,3
Kısa Vadeli Alacaklar / Aktif Toplamı	12,4	14,3	14,8	14,5	17,1	17,7

Kaynak: İMKB

(1) Tam konsolidasyon yöntemine göre konsolide mali tablo hazırlayan firmaların "Ana Ortaklık Dışı Paylar"ı özkaynaklar toplamına dahil edilmemiştir.

2006 yılı itibariyle bir önceki yılda olduğu gibi bilanço içinde özkaynakların payının gerilediği ve üretimin finansmanında yabancı kaynak kullanımının arttığı görülmektedir. Nitekim, 2005 yılı sonunda incelenen tüm firmaların kaldıraç oranı yükselmiştir. Benzer eğilim imalat sanayi firmaları için de geçerlidir (Tablo I.4.2.1.1). Diğer taraftan, 2006 yılında özkaynak kullanım oranlarının halen kaldıraç oranlarından daha yüksek olması, bankacılık sektörü açısından borç geri ödeme kapasitesinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

2006 yılında incelenen tüm firmaların toplam kârı bir önceki yıla göre yüzde 44,9 artmıştır. Diğer taraftan, 2005 yılında kâr açıklayan 124 firmanın aktif toplamının incelenen tüm firmaların aktif toplamı içindeki payı yüzde 84,3 iken, 2006 yılında kâr açıklayan 119 firmanın aktif toplamının payı yüzde 90'a çıkmıştır.

İncelenen tüm firmaların, kârlılık oranlarında önemli bir artış yaşandığı ve özkaynak kârlılığının (ROE) 2006 yılında yüzde 13,9'a çıktığı görülmektedir. Benzer eğilim imalat sanayi

² İMKB'de İşlem Gören Mali Kesim Dışı Firmaların Yabancı Para Pozisyonu bölümünden farklı olarak, reel sektörün mali analizi bölümünde incelenen firmalardan üçünün 2004 yılına ait verileri bulunmadığından 190 adet firma verisi üzerinden analiz yapılmıştır.

firmaları için de geçerlidir. Aktif kârlılığı ise 2006 yılında önemli ölçüde artış göstererek incelenen her iki grupta da yüzde 6,7'ye ulaşmıştır (Tablo I.4.2.1.1).

Likidite göstergesi olarak kabul edilen cari oran, 2006 yılında incelenen tüm firmalar için sınırlı da olsa artış eğiliminde iken, imalat sektörü için düşüş göstermiştir. Ancak, gerek imalat sanayinde gerekse tüm sektörler itibariyle yüksek seyreden cari oranlar, likidite riskinin yönetilebilir olduğunu ve krediye ulaşımında bir sorun yaşanması halinde dahi firmaların kısa vadeli borçlarını karşılayabilecek mali yapıya sahip olduklarını göstermektedir. Firmaların işletme sermayesini nasıl kullandıklarını gösteren nakit oranının da incelenen tüm firmalar toplamının aksine, imalat sektörü menkul kıymetlerinde 2004 yılından bu yana yaşanan ciddi düşüşle 2006 yılında yüzde 26,3'e düştüğü görülmektedir (Tablo I.4.2.1.1).

I.4.2.2. Firmaların Yabancı Para Pozisyonu

Türkiye'de faaliyette bulunan firmaların mali tabloları Türk parası ve yabancı para ayrımı yapılmaksızın toplam Türk parası tutarı üzerinden düzenlendiğinden, firmaların yabancı para pozisyonları bilançolar üzerinden hesaplanamamaktadır. Ancak, firmaların kur riski hakkında genel bir fikir edinilmesi amacıyla, bankaların Bankamıza yaptığı çeşitli istatistiki raporlamalar ve ödemeler dengesi raporlamaları ile T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ve Uluslararası Ödemeler Bankası'nın (BIS) "Locational Banking Statistics" veri tabanından derlenen bilgilerden yararlanılarak hanehalkı ve bankalar dışında kalan kesimin yabancı para pozisyonu yaklaşık olarak hesaplanabilmektedir. Diğer yandan, hisse senetleri İMKB'de işlem gören mali kesim dışındaki firmaların kamuya açıklanan mali tablolarına ilişkin dipnotlardaki bilgilerden yararlanılarak, yabancı para pozisyonları hesaplanmış ve reel sektör içinde önemli bir paya sahip olan bu firmaların taşıdıkları kur riski ve Türk bankacılık sektöründeki nakdi kredi riskleri incelenmiştir. Yapılan analiz ve değerlendirmelerde reel sektör firmalarının kur riski makro bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu nedenle, bazı firmaların açık pozisyon, bazı firmaların da fazla pozisyon taşıdığı dikkate alındığında, reel sektörün kur riskine karşı kırılganlığının ancak firma bazında yapılacak analizlerle değerlendirilmesi gerektiği hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

I.4.2.2.1. Banka Dışı Kesimin Yabancı Para Pozisyonu

Tablo I.4.2.2.1.1. Banka Dışı Kesimin Döviz Varlık ve Yükümlülükleri (Milyon ABD Doları)

	Ara.05	Mar.06	Haz.06	Eyl.06	Ara.06	Değişim Haz.06-Ara.06 (%)	Değişim 2005- 2006 (%)
VARLIKLAR	49.633	52.977	53.946	57.563	67.101	24,4	35,2
A. Mevduat	34.170	37.115	37.598	41.303	49.322	31,2	44,3
-Yurt İçi Bankalar ⁽¹⁾	15.916	17.929	17.486	18.656	22.626	29,4	42,2
-Yurt Dışı Bankalar	18.254	19.186	20.112	22.647	26.696	32,7	46,2
B. Menkul Kıymetler	1.686	1.661	1.536	1.576	1.747	13,7	3,6
-Yurt İçinde İhraç Edilen	261	268	168	207	225	33,9	-13,8
-Yurt Dışında İhraç Edilen	1.425	1.393	1.368	1.369	1.522	11,3	6,8
C. İhracat Alacakları	6.721	7.092	7.688	7.454	8.575	11,5	27,6
D. Y. Dışına Doğr. Serm. Yatırımları	7.056	7.109	7.124	7.230	7.457	4,7	5,7
YÜKÜMLÜLÜKLER	77.074	87.405	95.747	98.109	104.125	8,8	35,1
A. Nakdi Krediler	60.794	71.887	78.142	80.936	85.904	9,9	41,3
-Yurt İçinden Sağlanan ^(1,2)	21.581	22.743	25.068	24.766	25.677	2,4	19,0
-Yurt Dışından Sağlanan	39.213	49.144	53.074	56.170	60.227	13,5	53,6
Orta ve Uzun Vadeli	38.025	47.912	51.801	54.748	58.831	13,6	54,7
B. İthalat Borçları	10.674	10.951	12.913	12.859	13.028	0,9	22,1
C. TMSF'ce Protokole Bağl. Alacak.	5.606	4.567	4.692	4.314	5.193	10,7	-7,4
NET POZİSYON	-27.441	-34.428	-41.801	-40.546	-37.024	-11,4	34,9

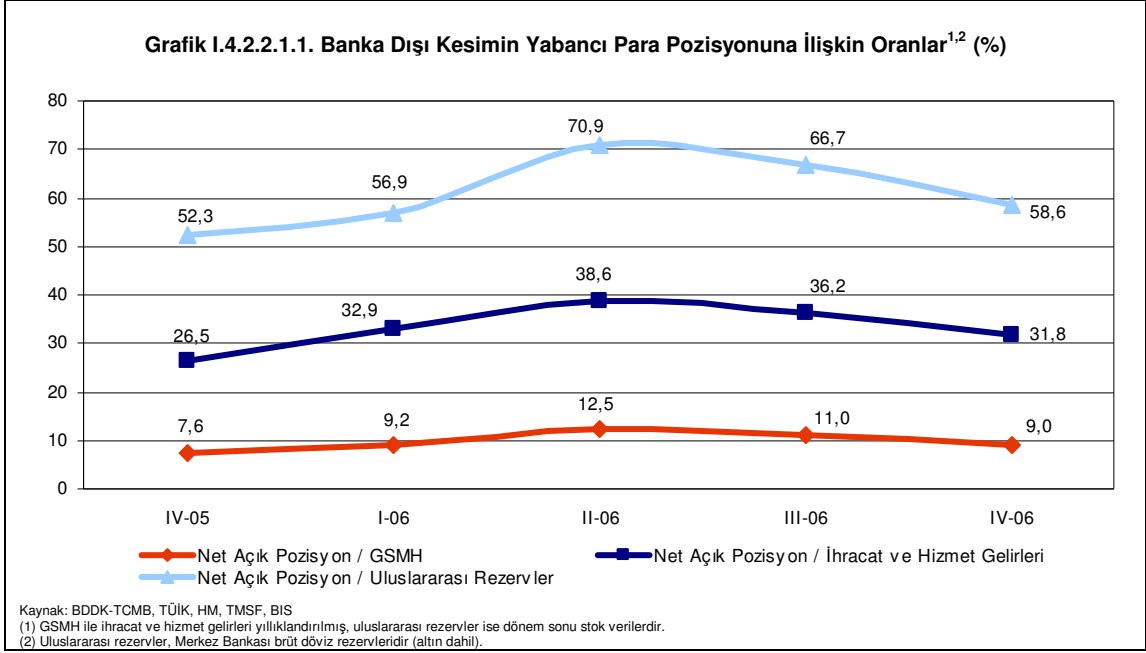
Kaynak: BDDK-TCMB, HM, TMSF, BIS
(1) Katılım bankalarının katılım fonları ve kullandırılan fonları dahildir.
(2) Dövizle Endeksli Krediler dahildir.

Kutu I.4.2.2.1.1. Banka Dışı Kesimin Yabancı Para Pozisyon Verileri

Banka Dışı Kesimin Döviz Varlık ve Yükümlülükleri tablosunda yer alan tutarlar verilerin güncellenmesi nedeniyle geçen sayıda yayımlanan tutarlardan farklılık göstermektedir. Özellikle Uluslararası Ödemeler Bankası'nın (BIS) "Locational Banking Statistics" veri tabanından derlenen bilgilerin yaklaşık 6 ay gecikmeli olarak yayımlanması nedeniyle, yurt dışı bankalar mevduatı kaleminde önemli değişiklikler olabilmektedir. Nitekim, önceki sayıda 43 milyar ABD doları olarak yayımlanan Eylül 2006 net pozisyon açığı verisi bu sayıda 40,5 milyar ABD doları olarak hesaplanmıştır.

Diğer taraftan, yurt dışı bankalardaki mevduatın Aralık 2006 verisi, BIS'in 2006 yılı dördüncü çeyrek için Nisan 2007'de yayımladığı geçici veri olup, Haziran 2007'de kesinleşecektir.

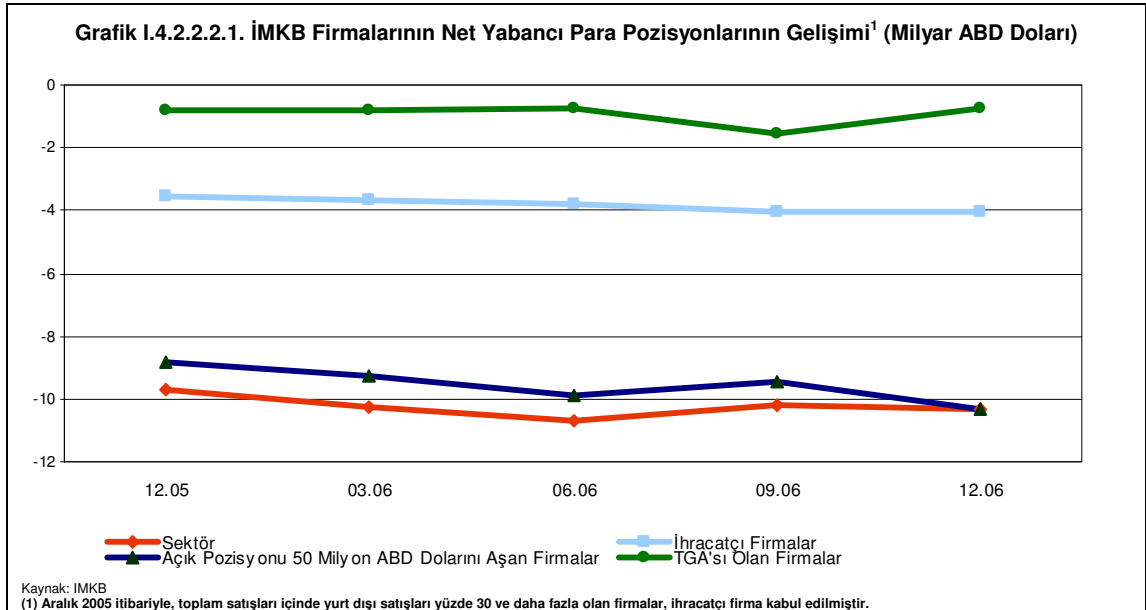
Banka dışı kesimin net pozisyon açığı 2006 yılı sonunda, 2005 yılı sonuna göre yüzde 35 artışla 37 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Net pozisyon açığı Haziran ayında 2006 yılının en yüksek seviyesine ulaşmış, ancak Mayıs ayında yaşanan dalgalanmadan sonra yabancı para varlıkların (özellikle mevduatın) yükümlülüklerle göre daha hızlı artması nedeniyle yılın ikinci yarısında azalış eğilimine girmiştir (Tablo I.4.2.2.1.1).

2006 yılının ilk yarısında banka dışı kesimin açık pozisyonunun GSMH'ye, ihracata ve uluslararası rezervlere oranındaki hızlı artış, yılın ikinci yarısında net pozisyon açığındaki düşüşün de etkisiyle yerini düşüş eğilimine bırakmıştır (Grafik I.4.2.2.1.1).

I.4.2.2.2. İMKB'de İşlem Gören Mali Kesim Dışı Firmaların Yabancı Para Pozisyonu

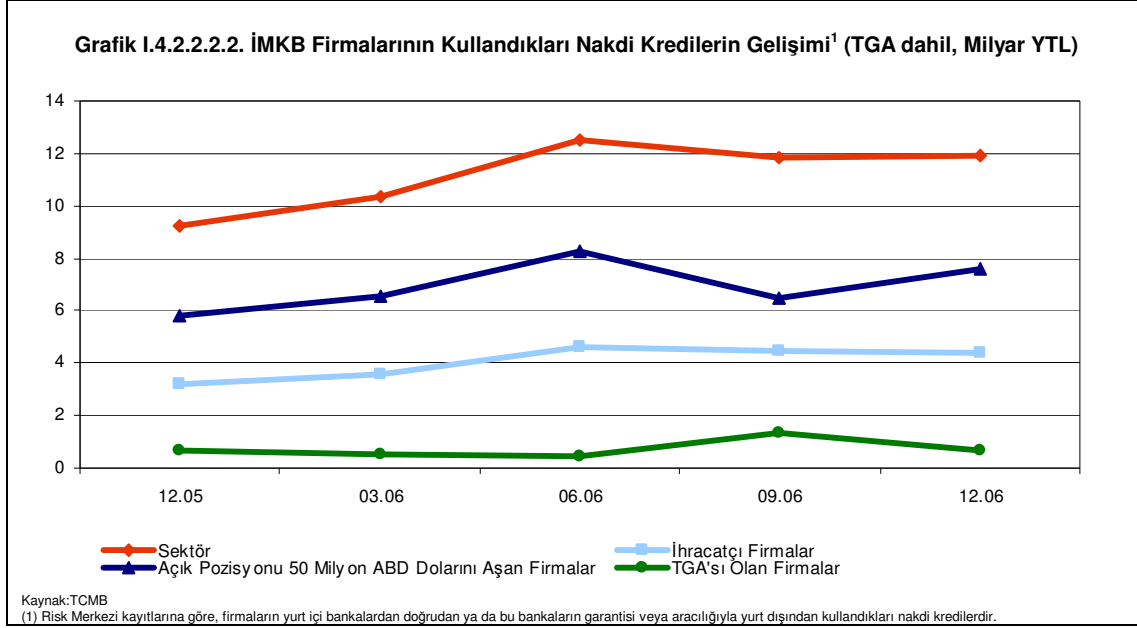
Bu bölümde, hisse senetleri İMKB'de işlem gören mali kesim dışındaki firmaların yabancı para pozisyonları ve bankacılık sektörüne olan kredi borçları incelenmiştir. İncelemede, 2006 yılı sonu itibariyle, İMKB tarafından mali tabloları yayımlanan firmalardan, yabancı para pozisyonunu bilanço dipnotlarında açıklayan ve konsolide finansal tablolarında mali kuruluş bulunmayan 193 firmanın verileri esas alınmıştır.

İncelenen firmaların 2005 yılı sonunda 9,7 milyar ABD doları olan pozisyon açığı 2006 yılının ilk yarısında artarak Haziran ayında 10,7 milyar ABD dolarına yükselmiş, ancak Aralık ayında azalarak 10,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu açığın yüzde 99'u açık

pozisyonu 50 milyon ABD dolarını aşan 39 firmaya aittir. İhracatçı olmayan 128 firmanın pozisyon açığı ise toplam pozisyon açığının yüzde 61'i olup, 6,3 milyar ABD dolarıdır (Grafik I.4.2.2.2.1).

Diğer yandan, 2006 yılı sonu itibarıyla incelenen 193 firmanın 130'u 11,7 milyar ABD doları açık pozisyon, 63'ü ise 1,4 milyar ABD doları fazla pozisyon taşımaktadır. Açık pozisyon taşıyanların sayısı Haziran 2006'ya göre 10'u ihracatçı olmayan firma olmak üzere 13 adet azalmıştır.

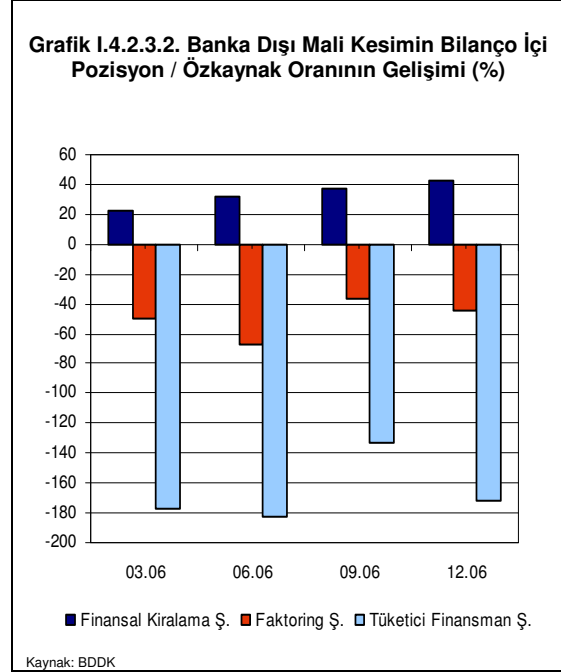
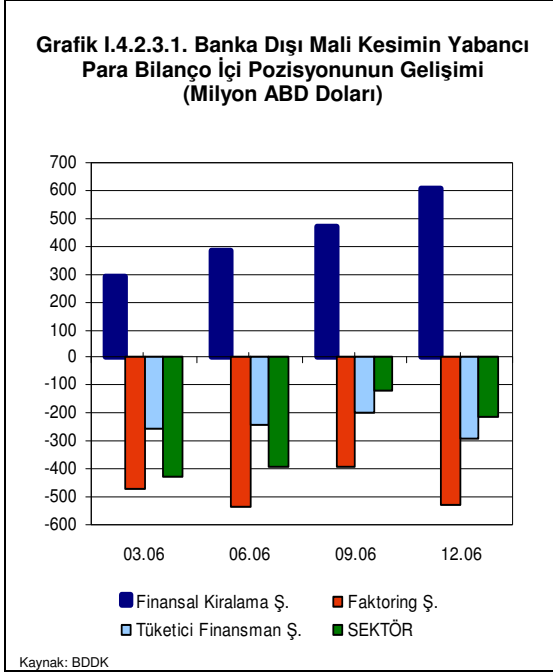

İnceleme kapsamındaki firmaların kredilerinde 2006 yılının ilk yarısında görülen artış daha çok döviz kurlarındaki yükselişten kaynaklanmaktadır. Bu firmaların 2006 yılı sonu itibarıyla TGA dahil toplam kredileri 11,9 milyar YTL olup, 17 firmanın TGA'sı bulunmaktadır (Grafik I.4.2.2.2.2).

Firmaların açık pozisyonu Haziran 2006 sonrasında azalma eğilimine girmekle birlikte, döviz kurlarında oluşabilecek ani hareketlere karşı kur riskinden korunmak amacıyla firmaların türev ürünleri kullanmaları, bankacılık sektörünün ise kredi riskinden kaçınmak için özellikle pozisyon açığı yüksek olan ve döviz geliri olmayan firmalara kredi kullandırırken daha ihtiyatlı davranması olası riskleri azaltacaktır.

I.4.2.3. Banka Dışı Mali Kesimin Yabancı Para Pozisyonu

Bu bölümde, Türk finans sektörü içinde yüzde 3,3 paya sahip olan ve faaliyetleri itibariyle reel sektör ve bankacılık sektörü ile yakın ilişki içinde bulunan finansal kiralama, faktoring ve tüketici finansman şirketlerinin yabancı para bilanço içi pozisyonları incelenmiştir.

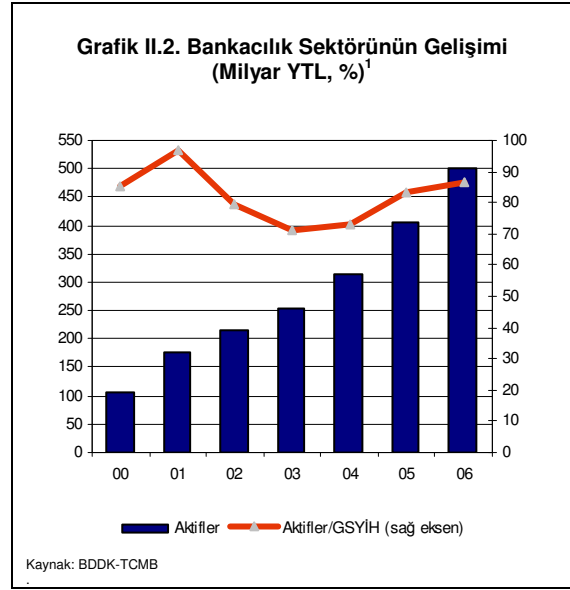
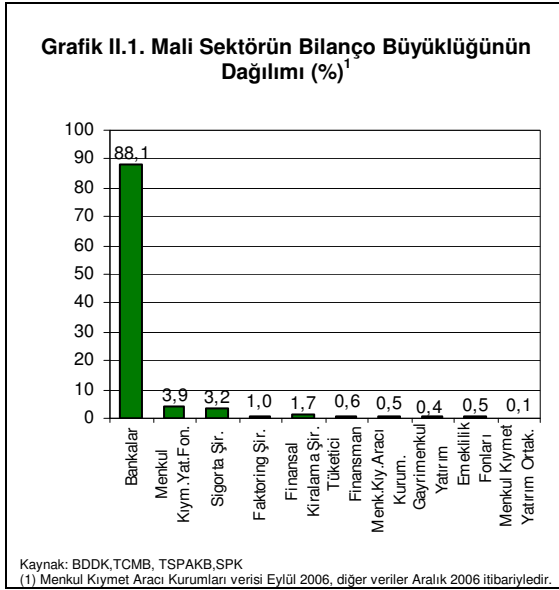
Banka dışı mali kesimin yabancı para bilanço içi pozisyon açığı 2006 yılında azalış eğiliminde olmuş ve Aralık ayında 215 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir (Grafik I.4.2.3.1).

Faktoring şirketleri ve tüketici finansman şirketlerinin bilanço içi pozisyonlarının açık olmasında, yabancı para cinsinden mali borçlar kaleminin yüksekliği belirleyici olmuştur. Finansal kiralama şirketlerinin bilanço içi pozisyonu ise finansal kiralama alacaklarının önemli kısmının yabancı para cinsinden olması nedeniyle fazla vermektedir (Grafik I.4.2.3.1).

Faktoring şirketlerinin bilanço içi pozisyon / özkaynak oranı, özkaynakları pozisyon açıklarından daha hızlı arttığı için azalma eğilimindedir. Yurt dışından borçlanma imkanları yüksek olan tüketici finansman şirketlerinin, yabancı kaynakla çalışmalarının bir sonucu olarak bilanço içi pozisyon / özkaynak oranı daha yüksek seyretmektedir (Grafik I.4.2.3.2).

II. MALİ SEKTÖRÜN GENEL YAPISI

Türk mali sektörü 2006 yılının Mayıs-Haziran aylarındaki dalgalanmaya rağmen büyümesini sürdürmüştür. Bu dönemde bankacılık sektörüne yabancı yatırımcı ilgisi de artarak devam etmiştir.

2006 yılı sonu itibarıyla, bir önceki yıl sonuna göre yüzde 20 büyüyen mali sektörün toplam aktif büyüklüğü 567 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Sektör aktiflerinin yüzde 88'ini bankalar oluşturmaktadır (Grafik II.1).

Mali sektör içindeki payı henüz küçük olmakla birlikte, emeklilik yatırım fonlarındaki artış dikkat çekicidir. Emeklilik yatırım fonları portföy değeri 2006 yılında yüzde 142 artış göstermiştir.

II.1. Bankacılık Sektörü

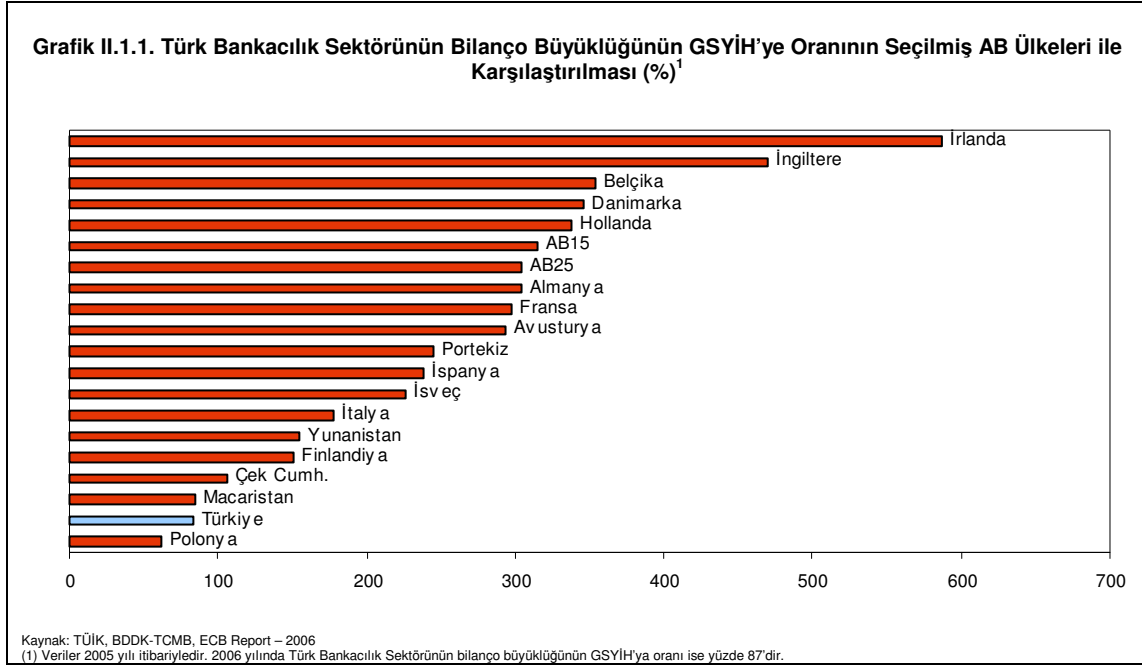
Ülkemizde bankacılık sektörü, mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile kâr payı esasına göre faaliyet gösteren katılım bankalarından oluşmaktadır. Bu bölümde yapılan değerlendirmelere katılım bankaları da dahil edilmiştir.

2006 yılı sonu itibarıyla, sektördeki banka sayısı Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. ile Koçbank A.Ş.'nin birleşmesi sonucunda 50'ye düşmüş, personel sayısı ise 2005 sonuna göre 12.196 kişi artarak 150.853'e ulaşmıştır.

Öte yandan, 2006 yılı sonu itibarıyla ilk 5 bankanın yoğunlaşma oranı yüzde 61 ve ilk 10 bankanın yoğunlaşma oranı yüzde 84 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu oranlarda bir önceki yıl sonuna göre önemli bir değişiklik olmamıştır.

2006 yılı sonu itibariyle bankacılık sektörünün toplam varlıkları, 2005 yılı sonuna göre yüzde 12 reel artışla, 500 milyar YTL'ye, ABD doları bazında ise yüzde 17 oranında artışla, 303,3 milyardan 355,5 milyara yükselmiştir.

Türk bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün GSYİH'ye oranı, 2005 yılı sonunda yüzde 83,5 iken, 2006 yılı sonunda yüzde 86,7'ye yükselmiştir (Grafik II.2). GSYİH'de 20 çeyrektir süren kesintisiz yüksek büyümeye rağmen bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün GSYİH'ye oranının artması, sektörün daha hızlı büyüdüğünü göstermektedir.

Türk bankacılık sektörünün GSYİH içindeki payı, sadece Polonya'dan daha yüksek, diğer AB ülkelerinden ise düşüktür (Grafik II.1.1). Bu durum, Türk bankacılık sektörünün gelişme potansiyelini göstermektedir.

Tablo II.1.1. Sektörün Bazı Bilanço Büyüklüklerinin Seçilmiş AB Ülkeleri ile Karşılaştırılması^{1,2}

Ülkeler	Mevduat / GSYİH (%)	Kredi / GSYİH (%)	Kredi / Mevduat (%)	Kredi / Top. Aktifler (%)	Top. Aktifler / Banka Sayısı (Milyon Euro)
Belçika	154	122	79	34	10.553
Danimarka	69	184	269	53	3.665
Almanya	115	135	117	44	3.268
Yunanistan	104	84	81	54	4.533
İspanya	118	141	120	59	6.180
Fransa	80	99	125	33	5.960
İrlanda	143	208	146	35	12.076
İtalya	60	90	151	51	3.168
Lüksemburg	818	494	60	18	5.112
Hollanda	136	189	139	56	4.234
Avusturya	101	134	132	45	819
Portekiz	110	142	129	58	1.937
Finlandiya	55	76	138	50	646
İsveç	53	120	225	53	3.266
İngiltere	138	156	113	33	20.801
AB15 Ort. ³	106	130	123	41	4.554
AB25 Ort. ³	104	126	121	41	3.787
Türkiye 2005	52	32	63	39	5.026
Türkiye 2006	53	38	71	44	5.397

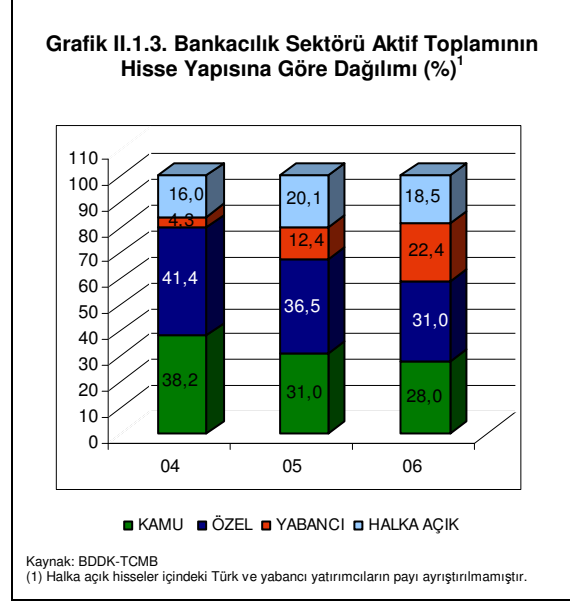
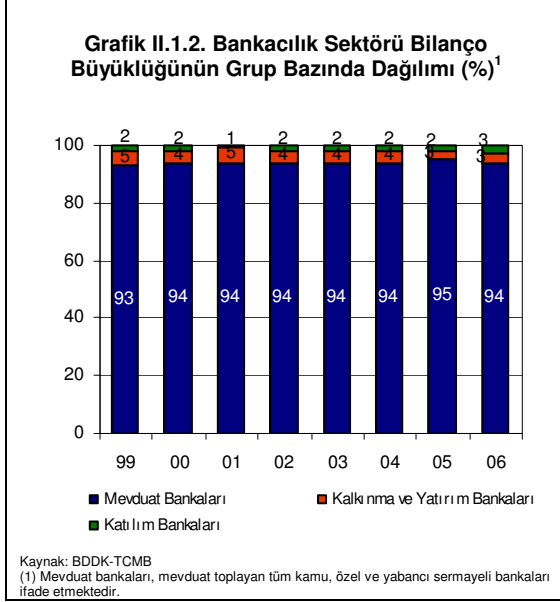
Kaynak: BDDK-TCMB, ECB Report – 2006

(1) AB ülkelerinin verileri 2005 yılı itibariyledir. AB ülkeleri için "Kredi Kuruluşlarının", Türkiye için "Bankaların" verileridir.

(2) Türkiye için mevduat verileri içinde katılım fonları, kredi verileri içinde katılım bankalarının kullandıkları fonlar da yer almaktadır.

(3) AB'ye 2007 yılında üye olan Bulgaristan ve Romanya'nın verileri ECB Report – 2006'da yer almadığından, AB25 ortalamaları dikkate alınmıştır.

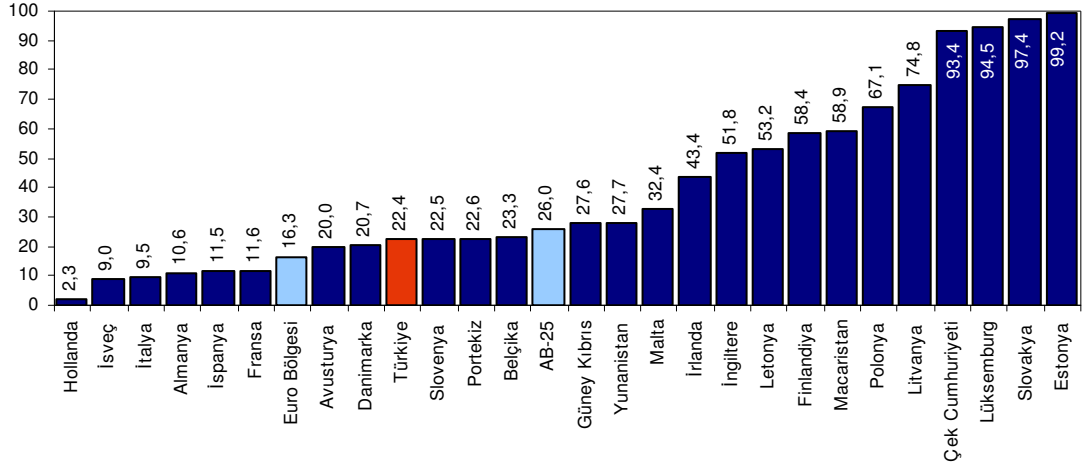
Bankacılık sektörünün derinliğini ve bankaların aracılık fonksiyonlarının gelişimini gösteren, mevduat ile kredilerin GSYİH'ye oranları ve kredilerin mevduata oranı 2006 yılı sonu itibariyle bir önceki yıla göre belirgin bir artış kaydetmiş olmakla birlikte, AB ortalamalarının gerisinde kalmıştır (Tablo II.1.1).

2006 yılı sonunda Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 50 bankanın 33'ü mevduat bankası, 13'ü kalkınma ve yatırım bankası, 4'ü ise katılım bankasıdır. Türk bankacılık sektörü mevduat bankacılığı ağırlıklıdır (Grafik II.1.2).

Yabancı yatırımcıların Türk bankacılık sektörüne olan ilgisinin 2006 yılında da artarak devam etmesi sonucunda, 2006 yılı sonu bilanço büyüklüklerine göre, hisse devir süreci Nisan 2007 sonu itibariyle tamamlanmış bankalar da dahil edildiğinde, yabancı hissedarların payı yüzde 22,4'e yükselmektedir (Grafik II.1.3). Öte yandan, aynı dönem itibariyle Merkezi Kayıt Kuruluşu verilerine göre halka açık paylar içindeki yabancı payları, sektörün aktif toplamına göre yüzde 16,4'e ulaşmaktadır. Bu paylar da eklendiğinde bankacılık sektöründe yabancı payı yüzde 38,8 olmaktadır. Mayıs-Haziran döneminde yaşanan dalgalanmaya rağmen Türk bankacılık sektörüne yabancı yatırımcıların ilgisinin azalmayışı, olumlu beklentilerin devam ettiğini göstermektedir.

Grafik II.1.4. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Bankacılık Sektöründe Yabancı Payları (%)¹

Kaynak: ECB-TCMB-BDDK
(1) Türkiye verisi 2006, diğer veriler 2005 yılı itibarıyla.

Avrupa Birliği ülkelerinde bankacılık sektörü içindeki yabancı payına bakıldığında, AB25 ortalamasının yüzde 26 olduğu, AB'ye son dönemde giren ülkelerde ise yabancı payının AB25 ortalamasının üzerinde kaldığı görülmektedir. Türkiye, bankacılık sektöründe yabancı payı açısından, kesinleşmiş devralma ve birleşmelere göre 2006 yılı sonu itibarıyla, Euro Bölgesi (AB 15) ortalamasının biraz üzerinde, AB25 ortalamasının altında kalmaktadır (Grafik II.1.4).

Tablo II.1.2. AB Ülkeleri ile Karşılaştırma¹

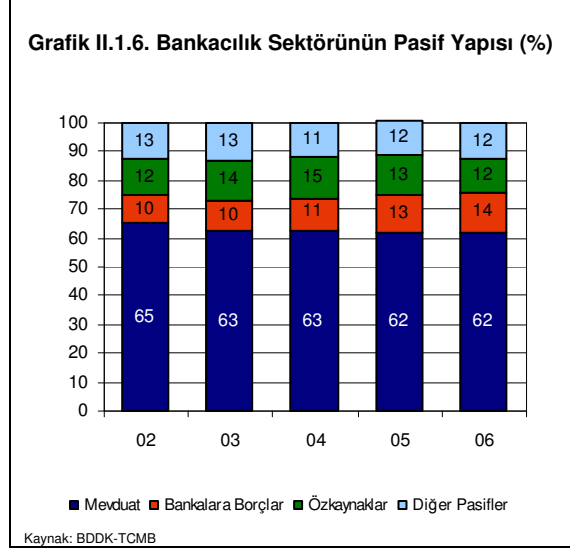
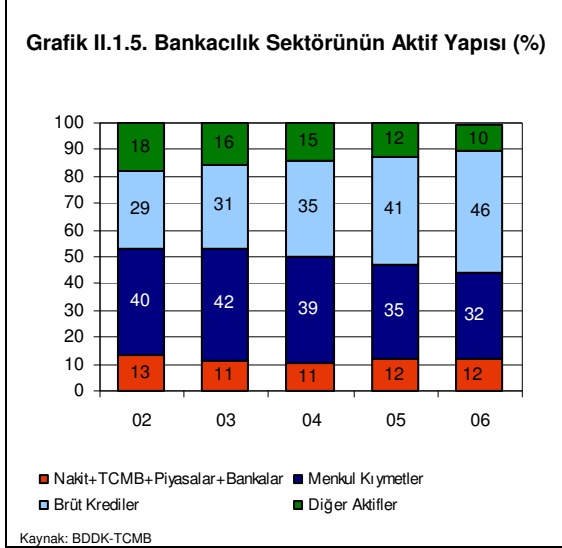
Ülkeler	En Büyük 5 Kredi Kurumunun Sektör Payları (%)	Kredi Kuruluşu Sayısı	Toplam Şube Sayısı	Toplam Personel	Şube Başına Düşen Personel Sayısı	Banka Başına Düşen Şube Sayısı	Bankacılık Sektöründe Çalışan Sayısının Toplam Nüfusa Oranı (%)
Belçika	85	100	4.564	69.481	15	46	0,7
Danimarka	66	197	2.114	47.579	23	11	0,9
Almanya	22	2.089	44.044	705.000	16	21	0,9
Yunanistan	66	62	3.576	61.295	17	58	0,6
İspanya	42	348	41.979	252.829	6	121	0,6
Fransa	54	854	27.075	429.347	16	32	0,7
İrlanda	46	78	910	37.702	41	12	0,9
İtalya	27	792	31.498	335.910	11	40	0,6
Lüksemburg	31	155	246	23.224	94	2	5,1
Hollanda	85	401	3.748	118.032	31	9	0,7
Avusturya	45	880	4.300	75.303	18	5	0,9
Portekiz	69	186	5.427	53.989	10	29	0,5
Finlandiya	83	363	1.616	25.182	16	4	0,5
İsveç	57	200	1.910	39.237	21	10	0,4
İngiltere	36	400	13.694	482.888	35	34	0,8
AB15	54	474	12.447	183.800	15	26	0,7
AB25	60	347	8.050	122.164	15	23	0,7
Türkiye 2005	61	51	6.564	138.657	21	129	0,2
Türkiye 2006	61	50	7.302	150.853	21	146	0,2

Kaynak: BDDK-TCMB, Eurostat, ECB Report – 2006

(1) Tabloda AB ülkelerinin 2005 yılı verileri yer almaktadır. AB ülkelerinde "kredi kuruluşu" tanımı farklılık göstermekte ve bazılarında banka dışı finansal kuruluşlar da dahil edilmiştir. Türkiye için bankalar verisi esas alınmıştır.

Türk bankacılık sektörü AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında banka ve şube sayısının, AB ülkeleri ortalamasının altında kaldığı, personel sayısının ise AB25 ülkeleri ortalamasının üzerinde, AB15 ülkeleri ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Türkiye'de bankacılık sektöründe çalışan sayısının toplam nüfusa oranı, tüm AB ülkelerinden düşüktür. Ancak, Türk

bankacılık sektöründeki yaygın şubecilik anlayışı nedeniyle, banka başına düşen şube sayısı AB ülkelerinin çok üzerinde kalmaktadır. Şube başına düşen çalışan sayısı ise AB ülkeleri ortalamasının üzerinde gerçekleşmektedir. Bankacılık sektörünün yoğunlaşmasının AB ülkeleri ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo II.1.2).

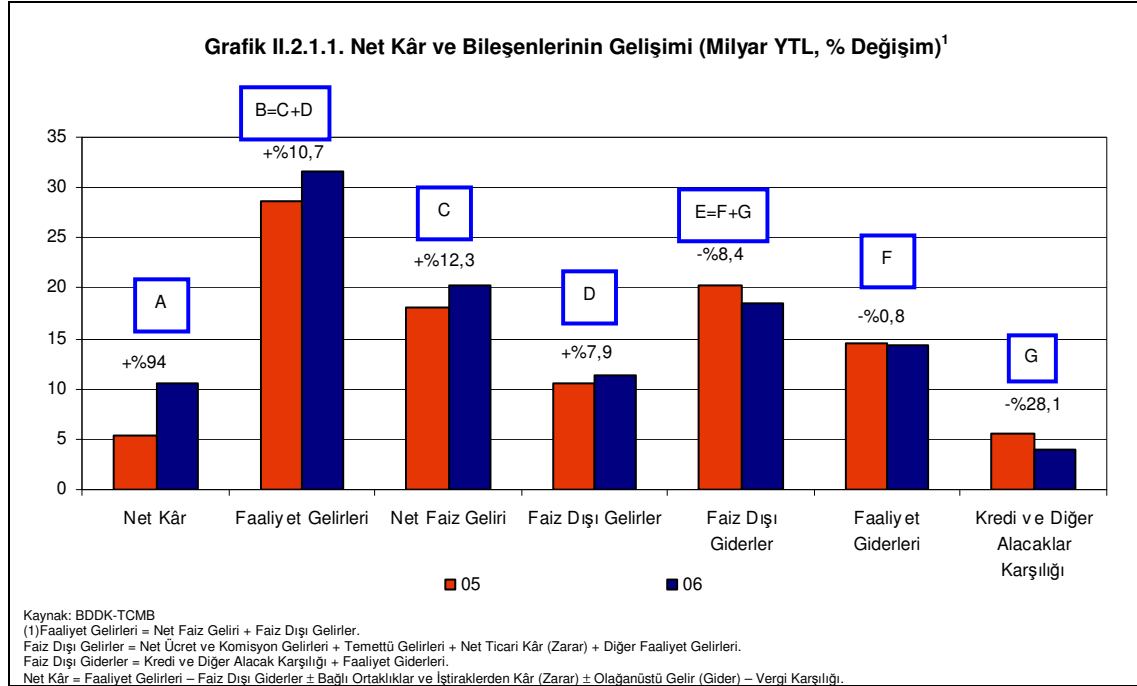
Aktifler içinde en büyük paya sahip olan ve yıl içinde artış eğilimini sürdüren kredilerin payı, 2005 yılı sonunda yüzde 41 iken, 2006 yılı sonunda yüzde 46'ya ulaşmıştır (Grafik II.1.5).

2006 yılı sonu itibariyle, bankacılık sektörünün toplam kaynakları içinde özkaynakların payı 2005 yılı sonuna göre 1 puan azalarak, yüzde 12'ye düşmüştür. Yabancı kaynaklar içinde en büyük paya sahip olan mevduatların payı 2005 yılı sonuna göre değişmeyerek, yüzde 62 olan seviyesini korumuştur (Grafik II.1.6).

II.2. Bankacılık Sektörü Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği³

II.2.1. Kârlılık⁴

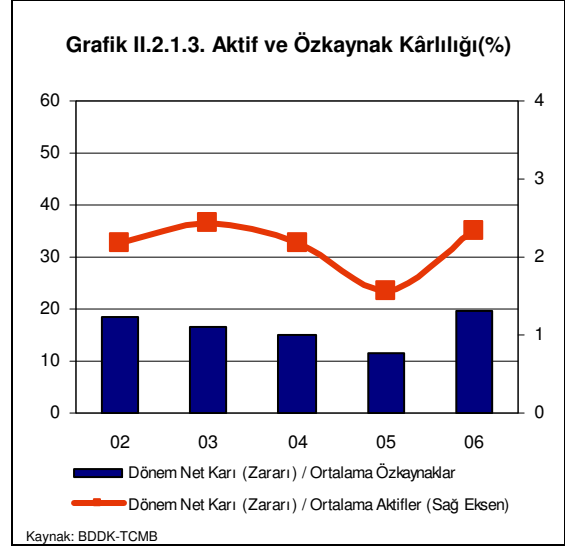
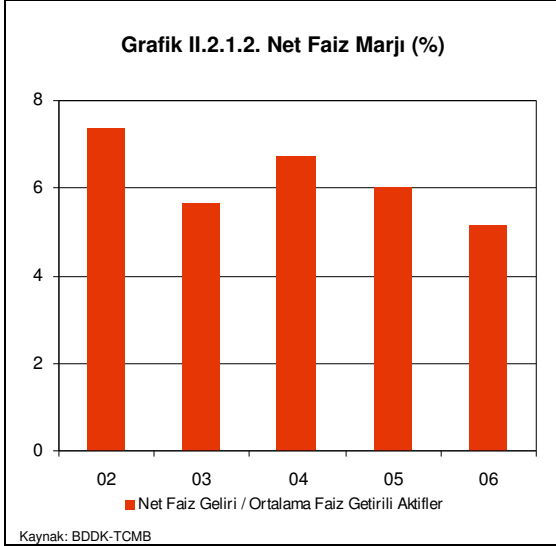
2006 yılı sonu itibariyle bankacılık sektörünün net kârı yıllık yüzde 94 oranında artarak, 10,6 milyar YTL olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı sonunda önemli boyutta zarar açıklayan bir özel bankanın, 2006 yılı sonunda kâra geçmiş olması, sektörün kârındaki yüksek artışta ve kârlılık performansının gelişiminde etkili olmuştur.

2006 yılı sonunda, bankacılık sektörünün kârındaki artışta faaliyet gelirlerindeki artış ile kredi ve diğer alacaklar karşılığındaki azalış belirleyici olmuştur. Faaliyet gelirlerindeki artışta, net faiz gelirindeki yükselişin yanı sıra faiz dışı gelirler arasında yer alan net ücret ve komisyon gelirlerindeki yüzde 17,9'luk artışın da etkili olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, 2006 yılında faaliyet gelirlerinin faaliyet giderlerini karşılama oranı artarak, yüzde 219,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranın ve net ücret ve komisyon gelirlerinin artıyor olması, kârlılık açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir (Grafik II.2.1.1).

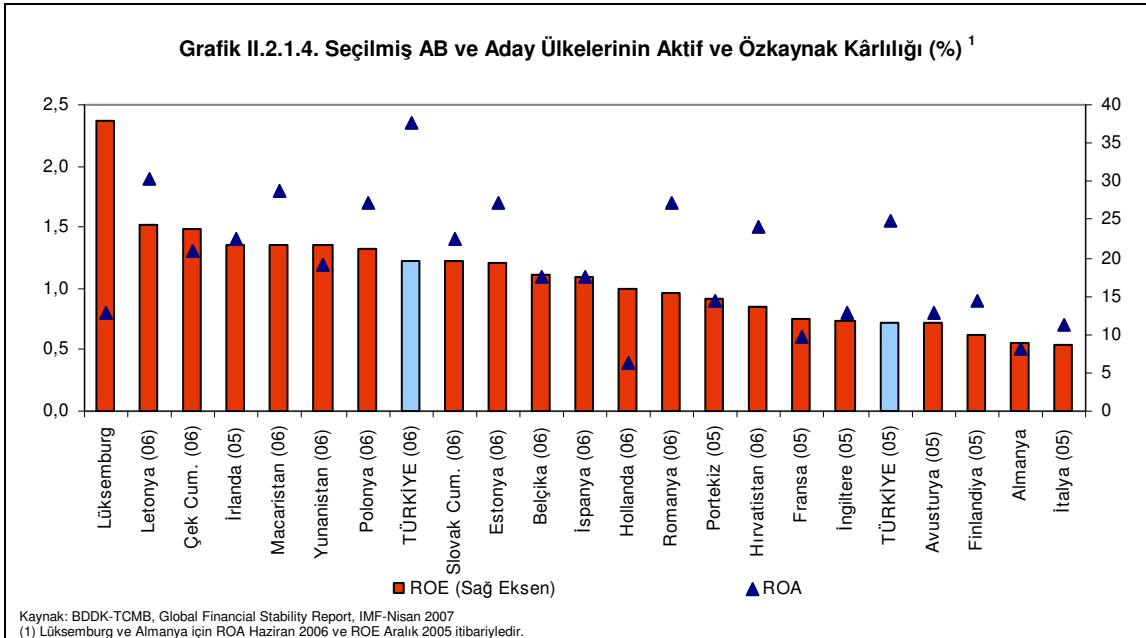
³ Çalışma esasları farklılık gösterdiğinden bu bölümde yapılan değerlendirmelerde katılım bankaları hariç tutulmuştur.

⁴ TMSF bünyesindeki banka dahil edilmemiştir.

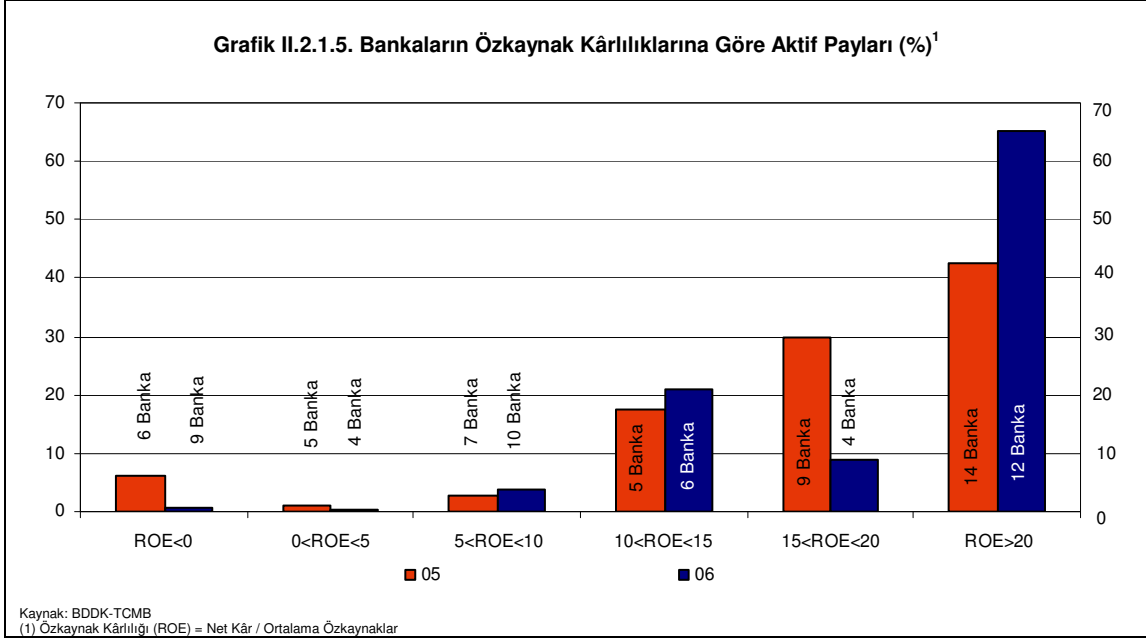

Net faiz gelirinin ortalama faiz getirili aktiflere oranından oluşan net faiz marjındaki düşüş eğiliminin 2006 yılında da devam ettiği görülmektedir (Grafik II.2.1.2). Net faiz marjındaki düşüş 2006 yılı Haziran ayına kadar faiz oranlarındaki genel düşüş eğiliminden kaynaklanmıştır. Bu dönemden sonra, faizlerdeki artışa rağmen aynı seviyesini koruması son yıllarda hızla büyüyen, başta konut kredileri olmak üzere sabit faizli tüketici kredileri ve Haziran ayından önce portföye giren sabit faizli menkul değerler dolayısıyladır.

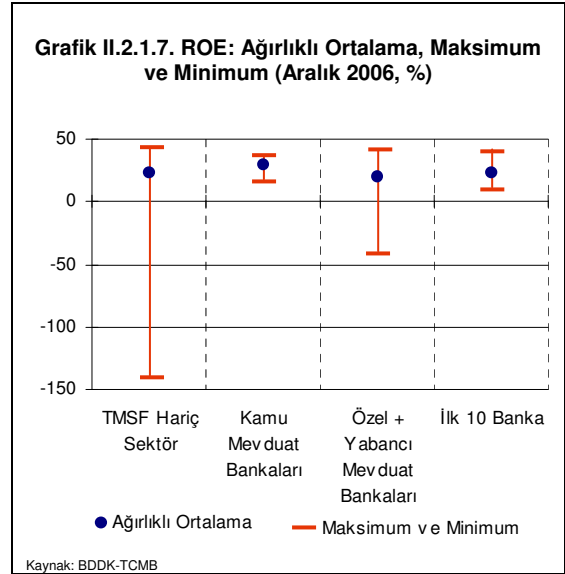
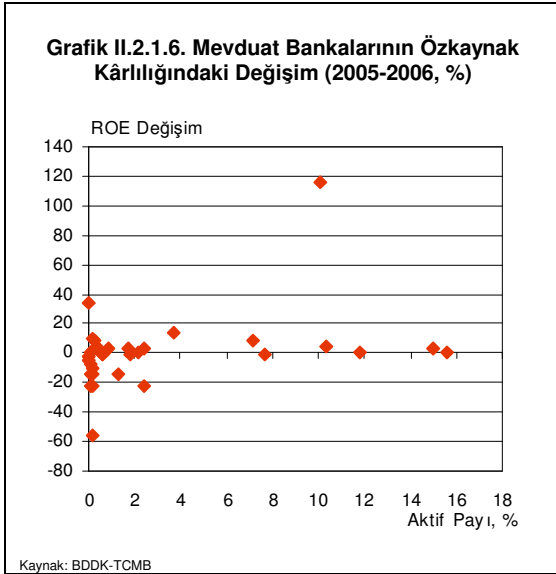
2006 yılı itibariyle, bankacılık sektörünün ortalama aktif kârlılığı yüzde 2,3 ve özkaynak kârlılığı yüzde 19,5 olarak gerçekleşmiştir. Gerek aktif kârlılığı ve gerekse özkaynak kârlılığı, 2005 yıl sonuna göre önemli ölçüde artış göstermiştir (Grafik II.2.1.3).

Türk bankacılık sektörünün 2006 yılı verileri, seçilmiş AB ve aday ülkeleri ile karşılaştırıldığında, özellikle aktif kârlılığında performansının yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, özkaynak kârlılığında aktif kârlılığı kadar yüksek bir performans yakalanamaması Türkiye'de bankacılık sektörünün kaldıraç oranının, diğer bir deyişle, yabancı kaynakla finansmanın düşük olmasından kaynaklanmaktadır (Grafik II.2.1.4).

2006 yılı sonunda, özkaynak kârlılığı yüzde 20'nin üzerinde kalan bankaların sayısı azalmakla beraber, toplam aktifleri içindeki payları artış kaydetmiştir. Zarar açıklayan banka sayısı ise aktif payları çok düşük olmakla birlikte 6'dan 9'a yükselmiştir (Grafik II.2.1.5).

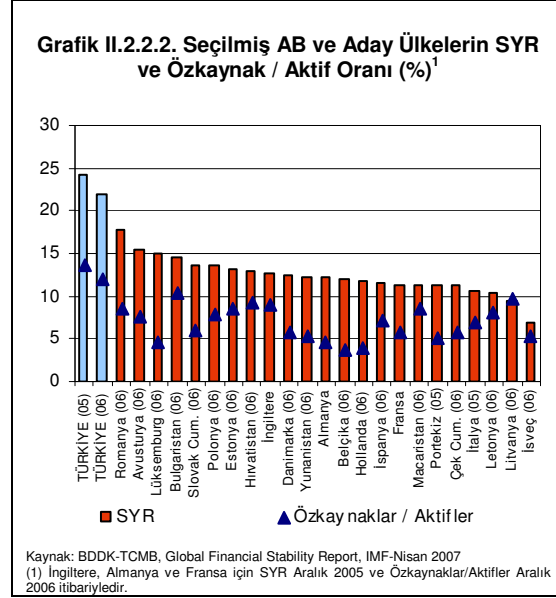
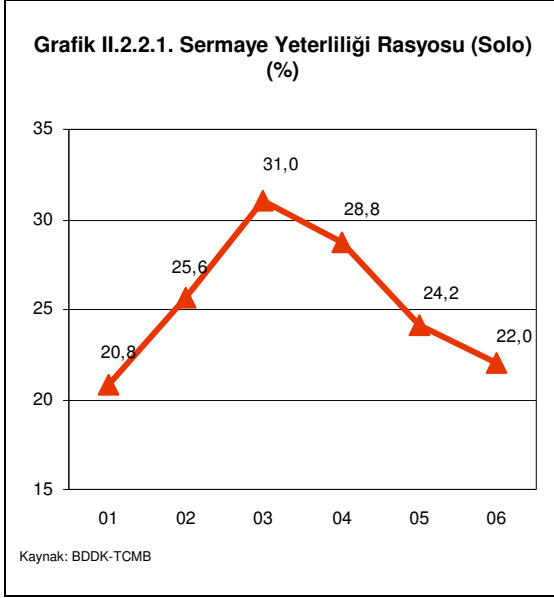

2006 yılı sonunda bir önceki yıl sonuna göre, özkaynak kârlılığındaki değişimin küçük ölçekli bankalarda daha belirgin olduğu görülmektedir. Toplam aktifler içindeki payı yüzde 6'yı geçen bankaların özkaynak kârlılığındaki değişimin sınırlı olduğu görülmekle birlikte, bir önceki yıl zarar eden ve 2006 yılında kâra geçen bir özel banka bunun istisnasını oluşturmaktadır (Grafik II.2.1.6).

Aralık 2006 itibarıyla, kamu mevduat bankaları ve aktif büyüklüğü açısından ilk 10 bankanın ROE farklılığının düşük olduğu görülmektedir. Özel ve yabancı mevduat bankalarında ROE farklılığının daha yüksek olmasında ise küçük ölçekli bankalar etkili olmaktadır (Grafik II.2.1.7).

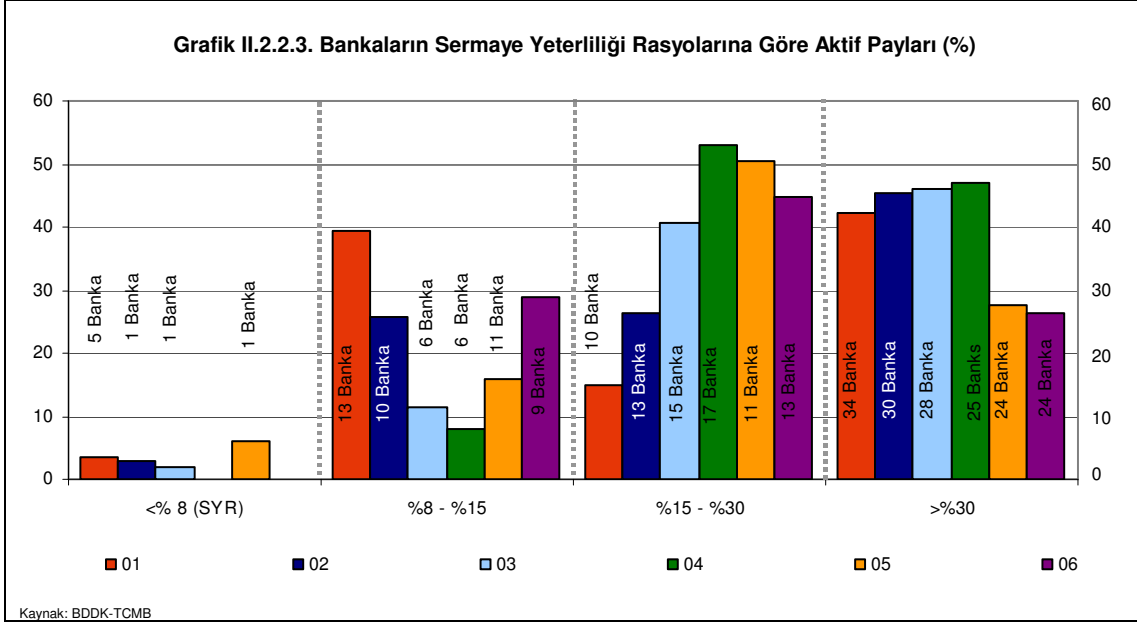
II.2.2. Sermaye Yeterliliği

Özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranını gösteren sermaye yeterliliği rasyosunun (SYR), solo bazda gelişimi incelendiğinde, azalan bir eğilim izlemekle birlikte, incelenen tüm dönemlerde, yasal sınır olan yüzde 8'in ve hedef rasyo olan yüzde 12'nin üzerinde olduğu görülmektedir.

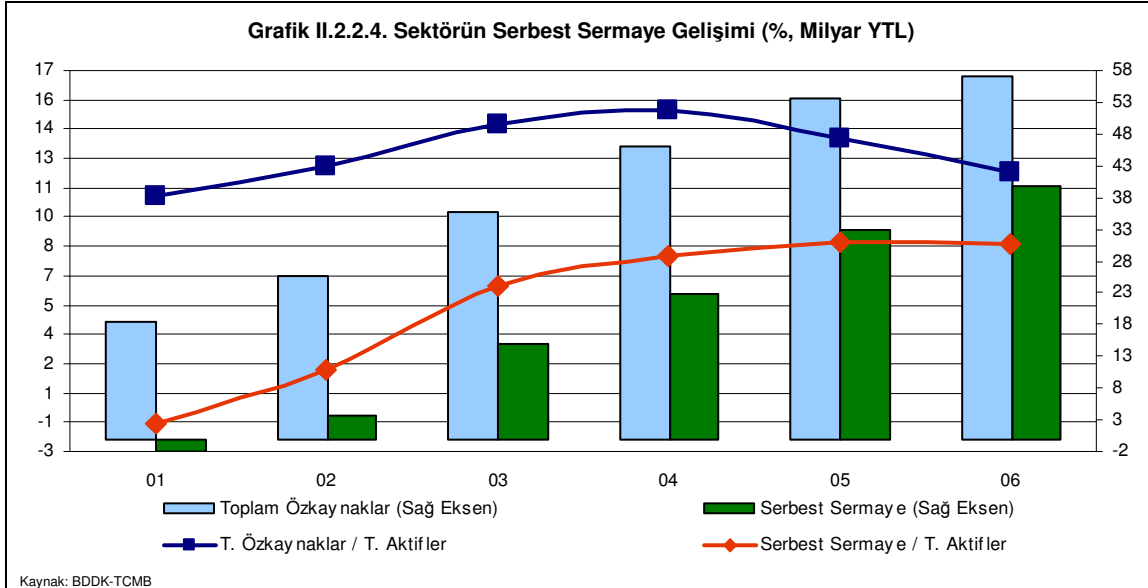

Bankacılık sektörünün SYR'si, bir önceki yıl sonuna göre 2,2 puan azalarak, 2006 yılı sonunda yüzde 22 olarak gerçekleşmiştir (Grafik II.2.2.1). 2006 yılı sonunda, SYR'ye konu özkaynaklardaki yüzde 23'lük artışa karşın risk ağırlıklı aktiflerin yüzde 35 büyümesi sektörün söz konusu rasyosunu düşürmüştür. Özkaynaklardaki artışta dönem net kârındaki artış etkili olurken, risk ağırlıklı aktiflerdeki artış özellikle yüzde 100 risk ağırlıklı aktifler içinde yer alan krediler kaleminden kaynaklanmaktadır.

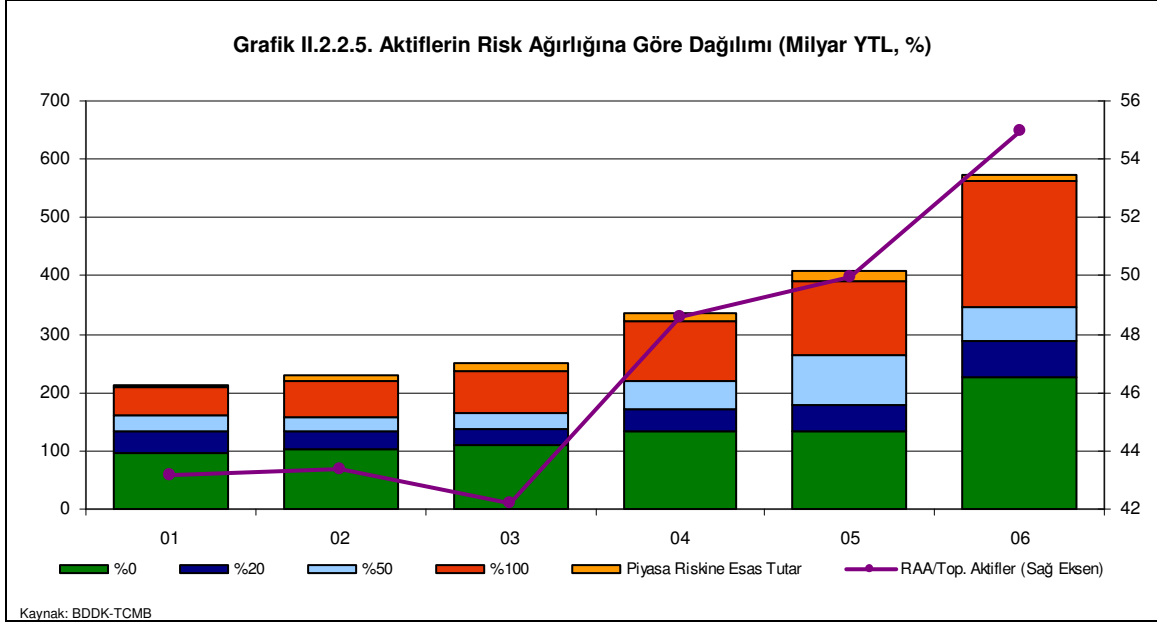
Türk bankacılık sektörünün SYR ve özkaynaklarının toplam aktiflere oranının, seçilmiş AB ve aday ülkeleri ile karşılaştırıldığında, en yüksek değeri aldığı görülmektedir. Türk bankalarının riski yüzde sıfır kabul edilen kamu borçlanma kağıdı portföylerinin büyük olması SYR'nin yüksek gerçekleşmesinde etkili olurken, düşük kaldıraç oranı ise özkaynakların toplam aktiflere oranının yüksek gerçekleşmesinde etkili olmaktadır (Grafik II.2.2.2).

2005 yılı sonu itibariyle sektör içindeki aktif payı yüzde 78 olan 35 bankanın sermaye yeterliliği rasyosu yüzde 15'in üzerinde iken, 2006 yılı sonunda aktif payı yüzde 71 olan 37 bankanın SYR'si yüzde 15'in üzerinde gerçekleşmektedir (Grafik II.2.2.3).

2006 yılı sonu itibariyle, serbest sermaye ile toplam aktiflerin son bir yıllık artış hızının aynı olması nedeniyle serbest sermayenin toplam aktiflere oranında bir değişiklik görülmemektedir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı düşüş eğiliminde olmakla birlikte, AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında halâ yüksektir (Grafik II.2.2.4).

2006 yılı sonu itibariyle, kredilerdeki artışa bağlı olarak yüzde 100 risk ağırlıklı aktiflerin payı yüzde 32'den, yüzde 38'e yükselmiştir (Grafik II.2.2.5).

Yüzde 100 risk ağırlıklı aktiflerde görülen yükselişte 1 Kasım 2006 tarihinde yürürlüğe giren "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik"e göre, kredi kartları harcama limiti taahhütlerinin yüzde 50 risk sınıfından yüzde 100 risk sınıfına geçmesi de etkili olmuştur. Diğer taraftan, satılmaya hazır menkul değerlerin 2006 yılı sonunda piyasa riski yerine kredi riski içinde dikkate alınması, yüzde sıfır risk ağırlıklı aktiflerin payının yüzde 32'den yüzde 40'a yükselmesine ve piyasa riskine esas tutarın ise yüzde 4'den yüzde 2'ye gerilemesine neden olmuştur (Grafik II.2.2.5).

Toplam risk ağırlıklı aktiflerin toplam aktiflere oranı, toplam risk ağırlıklı aktiflerin daha hızlı büyümesi sonucunda yükselerek, 2005 yılı sonunda yüzde 50'den, 2006 yılı sonunda yüzde 55'e çıkmıştır (Grafik II.2.2.5).

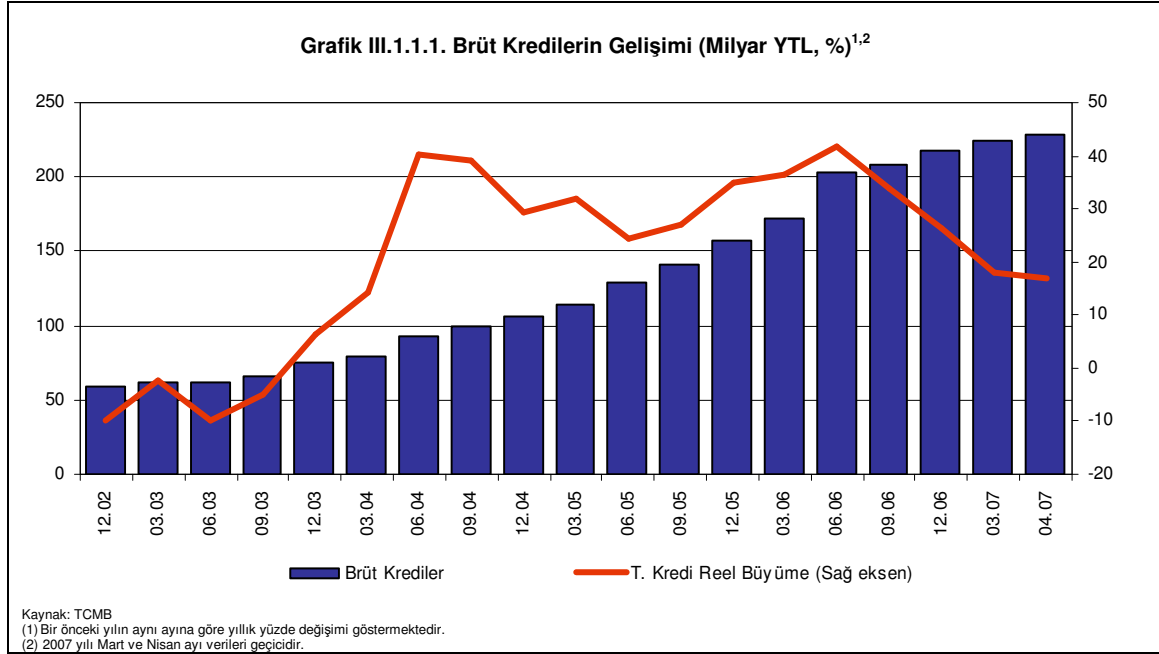
(Sayfa düzeni nedeniyle boş bırakılmıştır.)

III. BANKACILIK SEKTÖRÜ RİSKLERİ

Geleneksel bankalarla aynı hukuki statüye sahip olmalarına rağmen, çalışma esasları farklılık gösteren katılım bankaları bu bölümde yer alan risk analizlerinde hariç tutulmuştur.

III.1. Kredi Riski ve Senaryo Analizi

III.1.1. Kredilerin Gelişimi

2006 yılı sonu itibariyle bankacılık sektörü kredi hacmi bir önceki yıl sonuna göre yüzde 26,2'lik reel artış göstererek, 217.8 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Daha önceki yıllarla karşılaştırıldığında brüt kredi⁵ hacmi artış hızında görülen yavaşlama, yılın ikinci çeyreğinde finansal piyasalarda görülen dalgalanmanın etkisiyle yükselen faiz oranlarının söz konusu seyrini korumasından kaynaklanmıştır. Geçici verilere göre, artış hızında görülen yavaşlama eğilimi 2007 yılının ilk dört ayında da devam etmiştir (Grafik III.1.1.1).

⁵ Brüt Krediler = Canlı Krediler + Brüt Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Tablo III.1.1.1. Kredilerle İlgili Seçilmiş Bazı Oranlar^{1,2} (Milyon YTL, %)

	2002	2003	2004	2005	2006	04.07
İlk 5 Banka						
Brüt Kredi Toplamı	32.540	40.888	56.620	87.889	127.494	132.310
Toplam Brüt Krediler İçerisindeki Pay	55	55	54	56	59	61
TGA / Toplam Brüt Kredi	15	11	5	4	4	4
Kredi / Mevduat	38	42	48	55	80	79
İlk 10 Banka						
Brüt Kredi Toplamı	46.028	58.000	83.965	127.913	183.154	191.316
Toplam Brüt Krediler İçerisindeki Pay	77	77	79	81	84	88
TGA / Toplam Brüt Kredi	20	12	6	5	4	4
Kredi / Mevduat	40	43	49	59	69	69
Sektör						
Brüt Kredi Toplamı	59.411	74.850	105.698	157.440	217.846	228.855
TGA / Toplam Brüt Kredi	18	12	6	5	4	4
Kredi / Mevduat	43	48	55	65	73	73

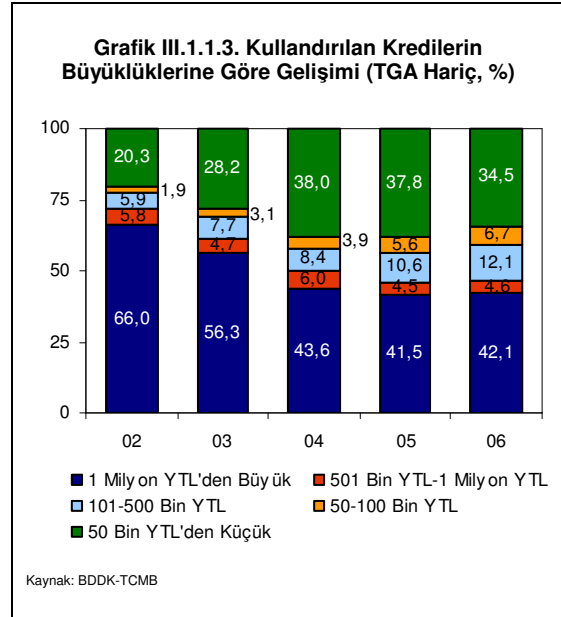
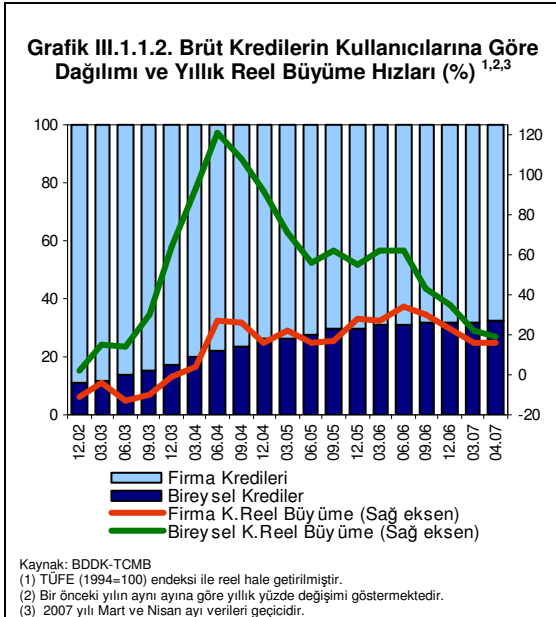
Kaynak : BDDK-TCMB

(1) Toplam brüt kredilerine göre ilk 5 ve 10 banka alınmıştır.

(2) 2007 yılı Nisan ayı verileri geçicidir.

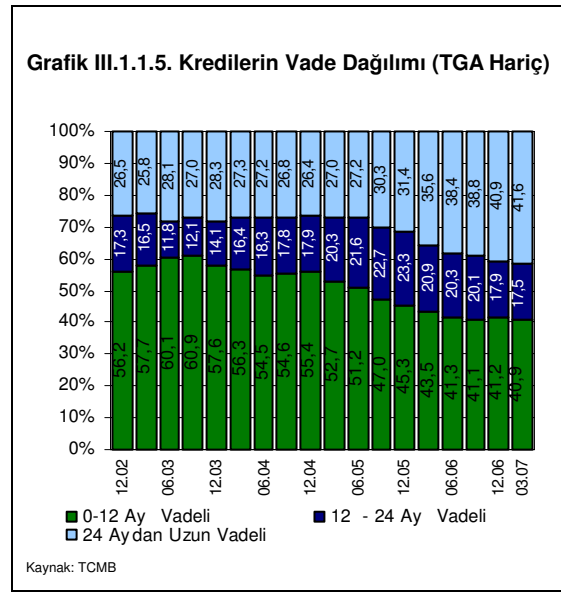
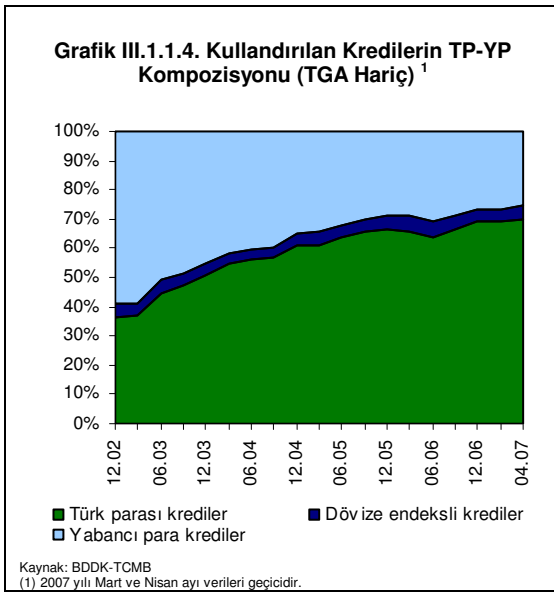
2006 yılı sonu itibarıyla en fazla kredi kullandıran ilk 5 ve 10 bankanın toplam krediler içerisindeki payı yükselirken, tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranında ilk 10 banka ve sektörde azalış görülmüştür. İlk 5 bankanın kredi/mevduat oranında görülen hızlı artış, 2005 yılı sonunda bu grupta yer alan ve toplam mevduatın yaklaşık yüzde 20'sine sahip bir kamu bankasının grup dışında kalmasından kaynaklanmaktadır. 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla ilk 5 ve 10 bankanın krediler içerisindeki payı artmaya devam ederken, tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranlarında bir değişiklik olmamıştır (Tablo III.1.1.1).

Sektörün kredi/mevduat oranının 2006 yılı sonunda yüzde 73 ile son beş yılın en yüksek seviyesine ulaşması bankaların aracılık fonksiyonlarının artması açısından, son yıllarda tahsili gecikmiş alacak dönüşüm oranında görülen iyileşme ise kredi riski açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (Tablo III.1.1.1).

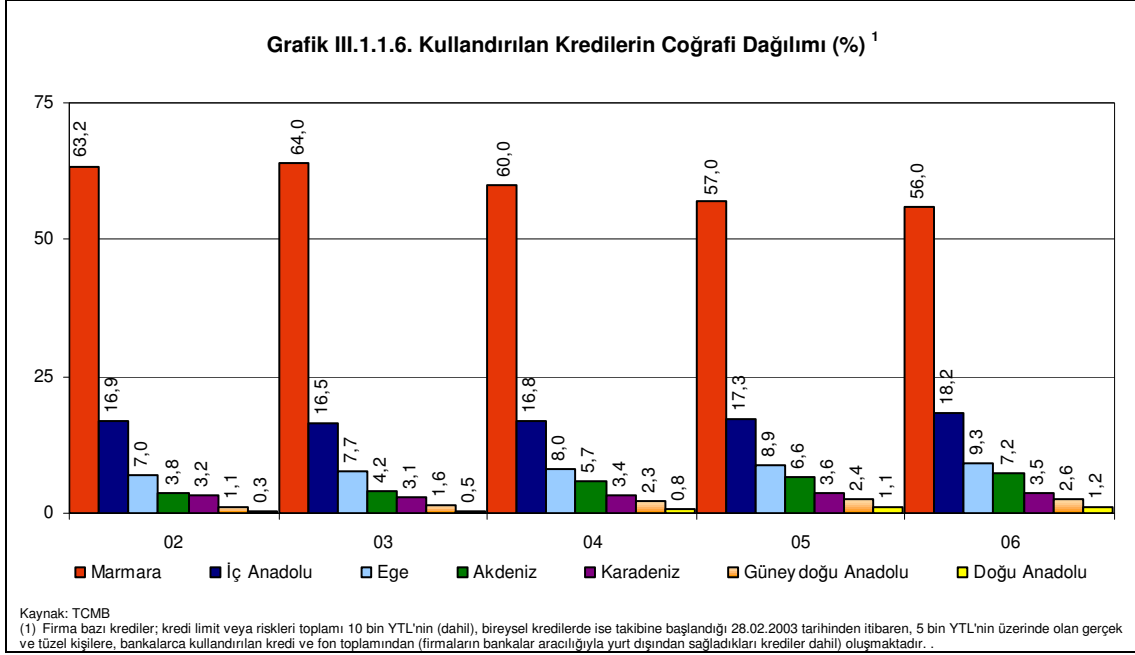
Yılın ikinci çeyreğinde yaşanan dalgalanmanın ardından finansman koşullarındaki sıkılaşıma, bireysel kredileri daha fazla etkilemiş ve 2005 yılında görülen yüzde 55,4'lük reel artış hızı 2006 yılında yüzde 34,6'ya gerilemiş, firma kredilerinin artış hızındaki yavaşlama ise daha sınırlı kalmıştır. Firma kredilerinin toplam krediler içerisindeki payı ise 2006 yılında azalış göstermiştir. Kredi faizlerinin 2006 yılının ilk yarısına kıyasla yüksek seyrini sürdürmesi bireysel ve firma kredilerinin reel artış hızlarındaki azalışın 2007 yılının ilk dört ayında da devam etmesine neden olmuştur (Grafik III.1.1.2).

Kredilerin büyüklüklerine göre dağılımına bakıldığında; 2006 yılı sonunda bir önceki yıla göre 50 bin YTL'den küçük kredilerin payında azalış yaşanırken diğer grupların payında artış söz konusudur (Grafik III.1.1.3). 1 Milyon YTL'den büyük kredi kullanan müşteri sayısı diğer gruplardan daha düşük olduğundan, bu grupta görülen artış kredi riskini arttıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

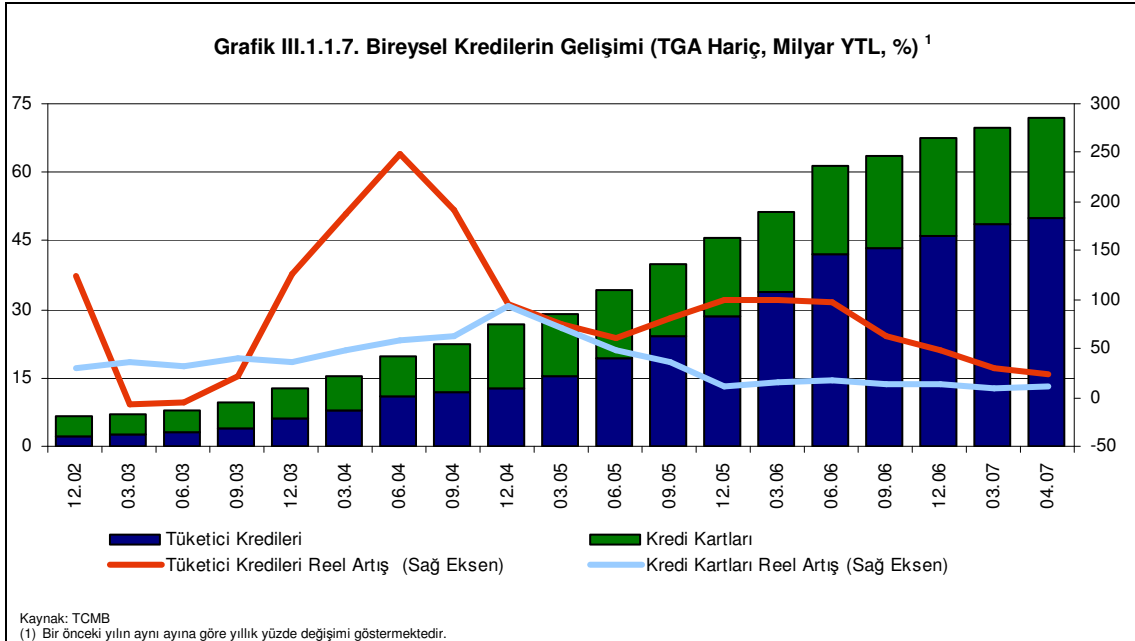

Bankaların kullandığı Türk parası kredilerin toplam krediler içerisindeki payı 2006 yılı içinde dalgalanmalar göstermiş, ancak döviz kurlarında sağlanan istikrarın ardından 2006 yılı sonu itibarıyla yüzde 69,1'e, 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla ise yüzde 69,9'a yükselmiştir (Grafik III.1.1.4). Bireysel kredilerin tamamına yakını Türk parası cinsinden kullanıldığından, yabancı para kredilerin esas olarak firmalarca kullanıldığı ve dolayısıyla bu kesimin döviz kuru hareketlerinden daha fazla etkileneceği açıktır.

Diğer taraftan, 2006 yılında kredilerin vadesinin uzadığı ve söz konusu eğilimin 2007 yılında da devam ettiği görülmektedir (Grafik III.1.1.5). 24 aydan uzun vadeli kredilerdeki artışta esas olarak tüketici kredileri etkili olmuştur.

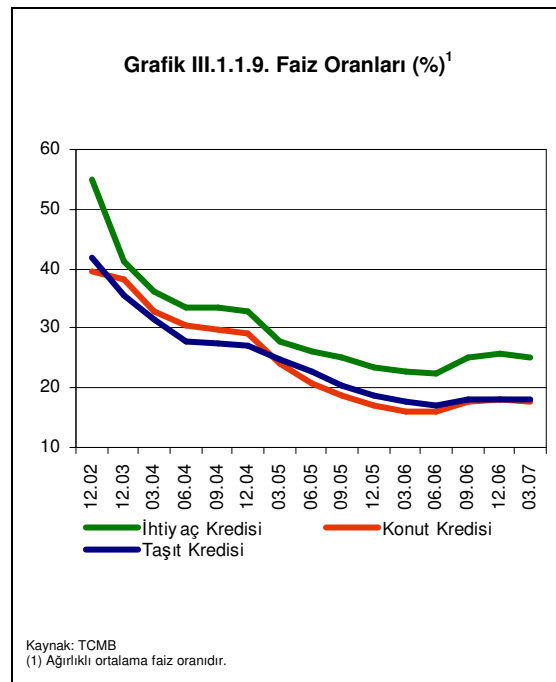
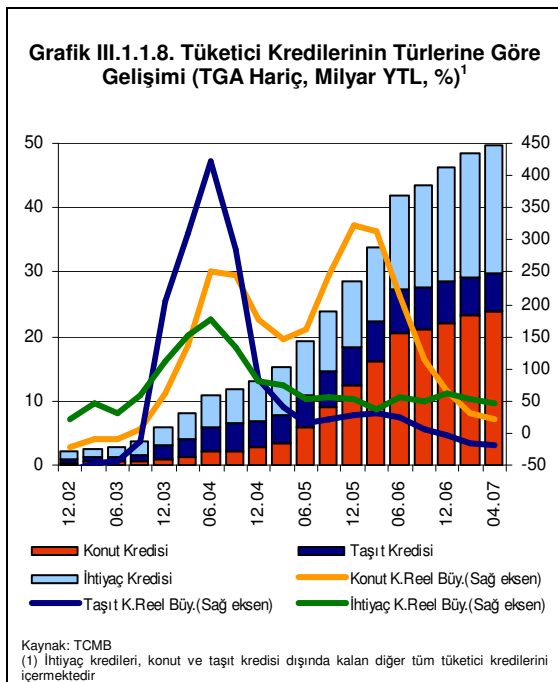
Kredilerin coğrafi dağılımında, 2004 yılından itibaren bölgesel yoğunlaşmanın azalmaya devam ettiği, 2006 yılında özellikle Marmara Bölgesinin payının düştüğü, Karadeniz Bölgesi hariç diğer bölgelerin toplam krediler içerisindeki payının arttığı görülmektedir (Grafik III.1.1.6). Söz konusu değişim küçük firmalara ve tüketicilere kullanılan kredilerin artmasından kaynaklanmaktadır.

2006 yılında toplam kredilerde görülen yavaşlama eğilimi tüketici kredilerinde daha belirgin hale gelmiş, 2005 yılındaki yüzde 99,3'lük reel artış 2006 yılında yüzde 47,8'e gerilemiş ve 2007 yılı ilk dört ayında da azalmaya devam etmiştir (Grafik III.1.1.7).

Kredi kartları⁶ ise 2006 yılı sonunda bir önceki yıla göre yüzde 13,5 reel artışla 21,2 milyar YTL'ye ulaşmıştır. 2007 yılı Nisan ayında ise yıllık reel artış yüzde 11,6'ya düşmüştür (Grafik III.1.1.7).

Banka Kredileri Eğilim Anketinin 2007 yılı Ocak-Mart dönemine⁷ ilişkin sonuçları incelendiğinde; Nisan-Haziran 2007 dönemi için bankaların beklentisinin bireysel kredilere uygulanan standartların gevşetileceği ve tüm bireysel kredi türlerinde talebin artacağı yönünde olduğu görülmektedir. 2007 yılı Nisan ayı Tüketici Güven Endeksi⁸de benzer sonuçları göstermektedir. Nitekim söz konusu Endekse göre gelecek dönem için dayanıklı tüketim malı alma ihtimalinde yükseliş beklenmektedir. Ancak, seçim sürecine girildiği bu dönemde uygulanmakta olan sıkı para politikasının da etkisiyle, kredi faizlerinin yüksek seyrinin önümüzdeki dönemde kredi talebini sınırlamaya devam edeceği düşünülmekte ve kısa vadede tüketici kredilerinde yeni bir hareketlenme beklenmemektedir.

Özellikle tüketici kredilerinin genişlemesinde en önemli kalem olan konut kredileri 2006 yılı ikinci yarısında faiz oranlarında görülen artışın etkisiyle (Grafik III.1.1.9) ivmesini kaybetmesine rağmen, toplam tüketici kredileri içerisindeki payı artmaya devam etmiştir. 2006 yılı Haziran ayından itibaren ihtiyaç kredilerinin reel artış hızı yükselme eğilimine girmiş ve 2007 yılının ilk dört ayında konut kredilerinin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmede tüketicilerin kredi kartı borçlarını kapatmak amacıyla ihtiyaç kredisi kullanmaya yönelmelerinin de etkili olduğu düşünülmektedir. Taşit kredileri ise 2007 yılının başından itibaren azalış göstermektedir (Grafik III.1.1.8).

⁶ Kredi kartları ile yapılan harcama tutarları ile nakit çekimlerinin kart hamili tarafından bankaya ödenmesine kadar ilgili nakdi kredi hesabında izlenen tutarı göstermektedir.

⁷ TCMB, Banka Kredileri Eğilim Anketi, 1 Mayıs 2007

⁸ TÜİK-TCMB Tüketici Güven Endeksi, Nisan 2007, 22.04.2007, Sayı:79

Tablo III.1.1.2. Seçilmiş Ülkeler İtibariyle Konut Kredilerinin Toplam Krediler ve GSYİH İçindeki Gelişimi (%)

	Konut Kredileri / Toplam Krediler				Konut Kredileri / GSYİH			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Belçika	22,8	25	26,5	26,1	24,4	26,6	27,9	31,8
Çek Cumhuriyeti	12	15,3	20,5	23,8	4,5	6	7,9	9,9
Estonya	18,6	21,6	25,4	32,4	7,9	11,7	16,6	24,7
Yunanistan	22,2	24	25,8	28,1	14,8	17,1	19,6	23,7
İrlanda	22,2	26,5	28,2	28,4	33,8	39,5	49,6	59,1
Letonya	11,2	16,2	21,1	25,1	4	7,3	11,8	19,4
Litvanya	11,1	14,2	18,3	21,3	1,9	3,4	5,5	9,1
Macaristan	13,8	19,5	21,1	19,8	5,3	8,4	10,2	10,3
Polonya	11,3	14,5	15,8	17	3,4	4,5	5,3	5,4
Portekiz	35,5	35,8	36,5	38	48,5	49	49,7	53,9
Slovenya	4,9	5,3	5,9	8,1	1,9	2,3	2,8	5
AB25	30	32,5	33,6	34,3	34,1	37,6	39,5	43,2
Türkiye ¹	0,9	1,3	2,7	7,8	0,2	0,2	0,6	2,5

Kaynak: EU Banking Structures, October 2006.

(1) 2006 yılı sonu itibariyle Türkiye için Konut Kredileri/Toplam Krediler oranı yüzde 10,6, Konut Kredileri/ GSYİH oranı ise yüzde 3,8'dir.

Son yıllarda konut kredilerinde görülen hızlı artışa rağmen, bu kredilerin 2005 yılı sonu itibariyle gerek toplam krediler gerekse GSYİH içerisindeki payları, seçilmiş AB ülkeleri ve AB25 ortalamasının altında seyretmektedir (Tablo III.1.1.2). Bu oranın, ipotekli konut finansmanı sisteminin tam olarak devreye girmesi için çıkarılması gereken ikincil düzenleme çalışmalarının tamamlanmasının ardından yeni bir finansman imkanına kavuşacak olan bankaların konut kredisi kullandırılmalarıyla daha da artması beklenmektedir.

Tablo III.1.1.3. Firma Kredilerinin Sektörel Dağılımı (%)^{1,2}

	Brüt Krediler			YP Krediler / Toplam Krediler		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
1 Toptan, Perakende Tic., Komisyon, Motorlu Araç Servis Hizm.	15,4	19,1	22,7	43,8	38,2	37,5
2 Taşımacılık, Depolama ve Haberleşme	5,4	5,7	7,8	79,5	68,8	54,7
3 Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	11,6	9,3	7,1	75,3	70,5	66,7
4 İnşaat	6,0	6,5	6,4	65,3	59,5	50,3
5 Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	7,2	7,3	5,5	51,4	47,9	46,2
6 Metal Ana San ve İşlenmiş Mad. Ürt.	5,4	5,4	5,4	76,5	73,9	73,5
7 Elektrik Gaz ve Su Kaynakları	5,0	3,8	5,1	95,6	96,0	93,4
8 Tarım, Avcılık, Ormancılık	5,2	4,7	4,6	22,3	19,5	17,3
9 Makine ve Teçhizat San.	3,3	3,1	3,6	66,6	60,2	45,9
10 Otel ve Restoranlar (Turizm)	2,8	3,0	3,3	81,8	77,6	75,8
İlk 10 Sektör Toplamı	67,2	68,0	71,5	62,5	55,8	51,7

Kaynak: TCMB

(1) Krediler, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu'nun 44 üncü maddesi çerçevesinde bankalarca yapılan bildirimlerden derlenmiş olup, kredi limiti veya riskleri toplamı 10 bin YTL'nin (dahil) üzerinde olan gerçek ve tüzel kişilere, bankalarca kullanılan kredileri (firmaların bankalar aracılığıyla yurt dışından sağladıkları krediler dahil) içermektedir. Tasfiye olunacak alacaklar, faiz tahakkuk ve reeskontları dahil, gayri nakdi krediler hariçtir. Bu nedenle bilanço esaslı analizlerde kullanılan kredi rakamlarından farklılık arz etmektedir.

(2) Finansal aracılık sektörü hariçtir.

Bankamız Risk Merkezi kayıtlarına göre, ilk on sektörün toplam brüt firma kredileri içerisindeki payının 2005 yılı sonu itibariyle yüzde 68'den, 2006 yılı sonunda yüzde 71,5'e yükseldiği ve dolayısıyla sektörel yoğunlaşmanın arttığı görülmektedir. 2006 yılı sonu itibariyle "Toptan, Perakende Ticaret, Komisyon, Motorlu Araç Servis Hizmetleri" yüzde 22,7 ile firmalarca kullanılan toplam krediler içerisinde en büyük paya sahip sektör olmaya devam etmektedir. İlk 10 sırada yer alan sektörlerden "Tekstil ve Tekstil Ürünleri Sanayi", "Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi", "İnşaat" ve "Tarım, Avcılık ve Ormancılık" sektörlerinin toplam firma kredilerinden aldığı paylar, 2005 yılı sonuna göre azalış göstermiştir. Diğer taraftan, firmalarca kullanılan yabancı para kredilerin toplam krediler içindeki payının 2006 yılı sonu itibariyle seçilen tüm sektörlerde gerilediği görülmektedir (Tablo III.1.1.3).

III.1.2. Tahsili Gecikmiş Alacakların Gelişimi

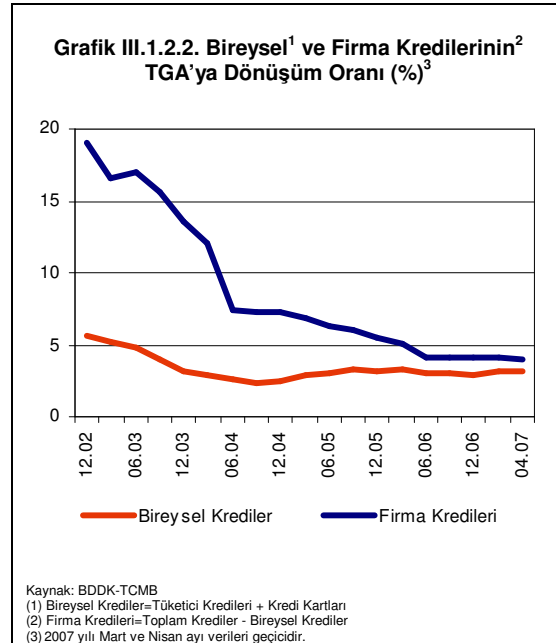
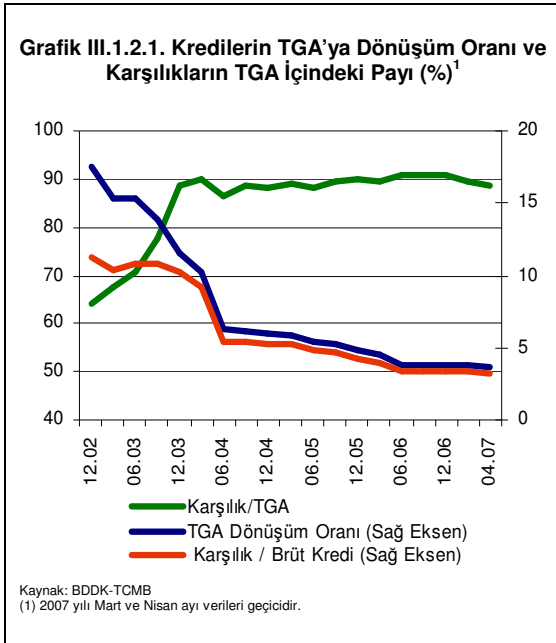
2006 yılında tahsili gecikmiş alacaklar bir önceki yıl sonuna göre yüzde 9,2 oranında artarak, 8,2 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Söz konusu tutar geçici verilere göre, 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla 8,4 milyar YTL olmuştur.

Tablo III.1.2.1. Toplam TGA'ların Dağılımı (Milyon YTL)¹

	2002	2003	2004	2005	03.06	06.06	09.06	12.06
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar	1.207	924	595	813	878	823	961	1.149
Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar	2.596	2.296	415	775	790	842	902	820
Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar	6.626	5.409	5.342	5.907	6.025	5.920	5.910	6.212
Toplam TGA	10.430	8.629	6.353	7.495	7.692	7.585	7.773	8.182

Kaynak: BDDK-TCMB
(1) İller Bankası hariçtir.

Tahsili gecikmiş alacakların dağılımı incelendiğinde ise 2006 yılında da zarar niteliğindeki krediler ve diğer alacakların toplam donuk alacaklar içerisinde en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Ancak, 2006 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren tahsil imkânı sınırlı ve zarar niteliğindeki krediler ve diğer alacaklarda artış olduğu dikkat çekmektedir (Tablo III.1.2.1).

2006 yılında tahsili gecikmiş alacak tutarı artarken, TGA dönüşüm oranının⁹ sınırlı da olsa azalması, bu dönemde kredilerdeki artışın daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır (Grafik III.1.2.1). Tahsili gecikmiş alacaklar için yüksek karşılıklandırma politikası devam etmekle birlikte, karşılıkların kredilere oranı azalmaktadır (Grafik III.1.2.1). Diğer taraftan, 2006 yılında bankacılık sektörünün standart nitelikli ve yakın izlemedeki nakdi kredileri için yüzde 0,8 civarında genel karşılık bulundurulmaktadır.

Ekonomik kesimlere göre TGA gelişimi incelendiğinde, 2006 yılında hem bireysel krediler hem de firma kredileri TGA dönüşüm oranları azalmıştır. 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla firma kredileri için söz konusu orandaki düşüş devam ederken, bireysel kredilerde sınırlı da olsa bir artış görülmektedir (Grafik III.1.2.2). 2006 yılı sonunda yürürlüğe giren Anadolu Yaklaşımının firma kredileri TGA dönüşüm oranına olumlu katkı yapabileceği düşünülmektedir.

⁹ Tahsili Gecikmiş Alacak Dönüşüm Oranı = Brüt Tahsili Gecikmiş Alacak (TGA) / Brüt Krediler

Kutu III.1.2.1. Anadolu Yaklaşımı

Kamuoyunda "**Anadolu Yaklaşımı**" adı verilen ve 31 Ocak 2002 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren "Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında 4743 Sayılı Kanuna" nazaran daha geniş kapsamlı olan "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında 5569 Sayılı Kanun" 30 Aralık 2006 tarih ve 26392 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun ile finansal darboğaz yaşamakta iken yeniden yapılandırılmaları halinde yaşaması mümkün olan ve katma değer yaratma kabiliyetine sahip mal ve hizmet üreten ve İstanbul Yaklaşımından yararlanmamış olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) ekonomiye kazandırılması ve bu yolla istihdamın artırılması amaçlanmaktadır.

5569 Sayılı Kanuna göre; 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden veya yıllık net satış hasılatı ya da bilanço toplamı 25 milyon YTL'ye kadar olan işletmeler KOBİ olarak nitelendirilecek ve bu işletmelerin 31 Ekim 2006 tarihine kadar açılmış ve banka ya da diğer mali kurumlar (finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, tüketici finansman şirketleri ve varlık yönetim şirketleri ile Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş.) nezdinde donuk veya şüpheli alacaklar hesabına intikal eden kredileri, finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşmalarında belirlenecek süre ve koşullarla yeniden yapılandırılacaktır.

Yeniden yapılandırma sözleşmeleri kapsamında; kredi borçlarının vadelerini uzatmak, işletmelerin kredilerini yenilemek (TMSF ve Tasfiye Halinde Emlak Bankası hariç), işletmelere ilave yeni kredi vermek (TMSF ve Tasfiye Halinde Emlak Bankası hariç), anapara ve/veya asli faiz ve/veya temerrüt faizi veya kâr paylarını indirmek veya bunlardan vazgeçmek, anapara, faiz veya kâr payı alacaklarını; kısmen veya tamamen iştirake çevirmek (Ziraat Bankası, Halk Bankası, tasfiye halinde Emlak Bankası ve TMSF Bankaları hariç), aynı, nakdi ya da tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir veya temlik etmek, borçlu ya da üçüncü kişilere ait aynı değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek, diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak şeklinde tedbirler alınabilecektir.

Kanunda, KOBİ'lerin bankalara ve diğer mali kurumlara olan kredi borçlarının yeniden yapılandırılmasının yanı sıra, 31 Ekim 2006 tarihine kadar vadesi geldiği halde ödenmemiş bulunan; elektrik, doğalgaz, telefon veya su borçları ile vergi ve sigorta prim borçlarının da, sözleşme tarihinden itibaren iki ay içinde başvurulması halinde, teminat aranmaksızın kanuni faiz oranı uygulanmak suretiyle yirmidört aya kadar ertelenebileceği hükme bağlanmıştır.

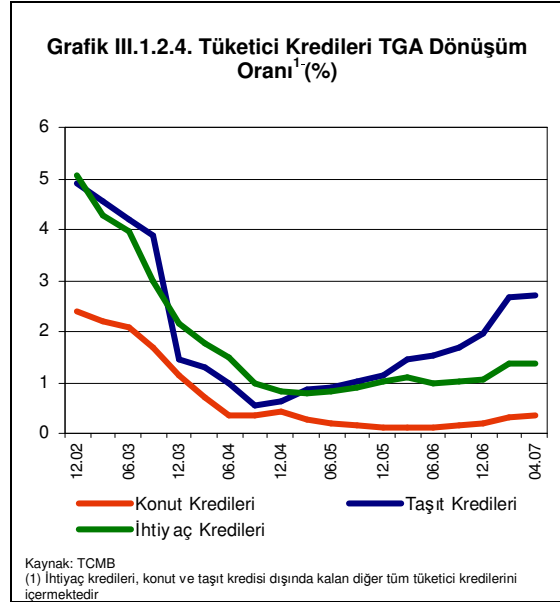
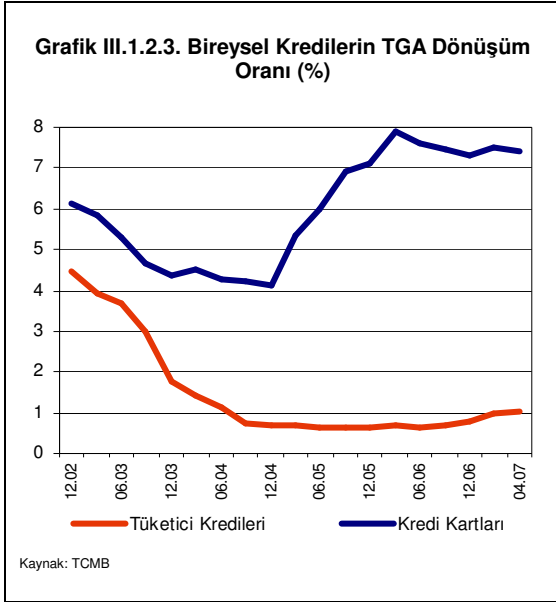
Kanunun uygulanmasına yönelik Yönetmeliğin 31 Ocak 2007 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanan "Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması" 20 Mart 2007 tarihinde yayımlanarak, imza için 10 işgünü süre verilmiştir. 03.04.2007 tarihi itibarıyla 9 mevduat bankası, 3 kalkınma ve yatırım bankası, 3 katılım bankası ve 7 banka dışı mali kuruluş tarafından imzalanan "Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması" Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 4 Nisan 2007 tarih ve 2155 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Uygulamanın bundan sonraki aşamasında, çerçeve anlaşmalarının onaylandığı tarihten itibaren iki yıllık süre içinde anlaşmaya taraf olan finansal kuruluşlar ile uygulama kapsamına giren borçlu KOBİ'ler arasında finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerinin imzalanması gerekmektedir.

Tablo III.1.2.2. Seçilmiş Ülkeler İtibariyle Kredilerin TGA'ya Dönüşüm Oranı ve Karşılıkların TGA İçindeki Payı (%)

	TGA Dönüşüm Oranı					Karşılık / TGA				
	2003	2004	2005	2006	Son veri	2003	2004	2005	2006	Son veri
Arjantin	17,7	10,3	5,0	3,4	Kasım	79,2	102,9	124,6	128,5	Mart
Brezilya	4,8	3,8	4,4	-	Aralık	144,6	162,1	145,5	-	Aralık
Bulgaristan	3,2	2,0	2,2	2,2	Aralık	50,0	48,5	45,3	47,6	Eylül
Çek Cumhuriyeti	4,9	4,1	4,3	4,1	Eylül	76,7	69,4	63,2	62,2	Eylül
Hırvatistan	5,2	4,6	4,0	3,5	Aralık	60,6	60,1	58,2	55,5	Haziran
Macaristan	3,0	2,9	2,7	2,7	Eylül	47,3	51,3	54,4	-	Aralık
Letonya	1,4	1,1	0,7	0,5	Haziran	89,4	99,1	98,8	110,0	Haziran
Litvanya	3,0	2,3	0,6	1,1	Aralık	-	-	-	-	
Polonya	10,4	9,2	7,7	6,6	Haziran	53,4	61,3	61,6	57,8	Eylül
Romanya	8,3	8,1	8,3	8,4	Eylül	-	45,6	45,6	47,1	Eylül
Rusya	5,0	3,8	3,2	2,7	Eylül	118,0	139,5	156,3	159,3	Eylül
Slovak Cumhuriyeti	3,7	2,6	5,0	3,7	Ağustos	85,8	86,4	85,1	99,0	Eylül
Ukrayna	28,3	30,0	19,6	17,8	Aralık	22,3	21,0	25,0	23,1	Aralık
Fransa	4,0	3,7	3,3	3,2	Haziran	57,7	57,6	59,7	58,7	Haziran
Almanya	5,3	5,1	4,1	4,0	Haziran	-	-	-	-	
Yunanistan	5,1	5,4	5,5	5,5	Haziran	49,9	51,4	61,9	60,9	Haziran
İtalya	6,7	6,6	5,3	-	Aralık	-	-	-	-	
İngiltere	2,5	1,9	1,0	-	Aralık	71,2	64,5	56,1	-	Aralık
ABD	1,1	0,8	0,7	0,7	Eylül	140,4	168,1	155,0	148,4	Eylül
Türkiye	11,5	6,0	4,8	3,8	Aralık	88,6	88,1	89,8	90,8	Aralık

Kaynak: IMF Global Financial Stability Report, April 2007, BDDK-TCMB

Ülkemizde 2006 yılında TGA dönüşüm oranının Çek Cumhuriyeti, Polonya, Romanya, Ukrayna, Yunanistan ve Almanya gibi seçilmiş ülkelerin altında seyrettiği, Karşılık/TGA oranının ise Arjantin, Letonya, Rusya, Slovak Cumhuriyeti ve ABD hariç yüksek seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir (Tablo III.1.2.2).

2006 yılı Mart ayında yüzde 7,9 ile son yılların en yüksek seviyesine ulaşan kredi kartı TGA dönüşüm oranı, bu tarihten itibaren düşüş eğilimine girmiştir. Tüketici kredileri TGA dönüşüm oranı ise 2006 yılının ikinci yarısından itibaren sınırlı da olsa artış eğiliminde olup, bu artış esas itibariyle taşıt kredilerinden kaynaklanmaktadır (Grafik III.1.2.3, Grafik III.1.2.4).

Tüketici kredileri TGA dönüşüm oranlarında artış görülmekle birlikte, bu kredilerin teminatlarının diğer kredi teminatlarından daha kolay nakde dönüştürülebilmesi ve müşteri sayısı itibarıyla daha geniş tabana yayılması bankaların kredi riskini sınırlandırmaktadır.

Tablo III.1.2.3. Firma Kredilerinin Sektörel Bazda TGA Dönüşüm Oranları (%)¹

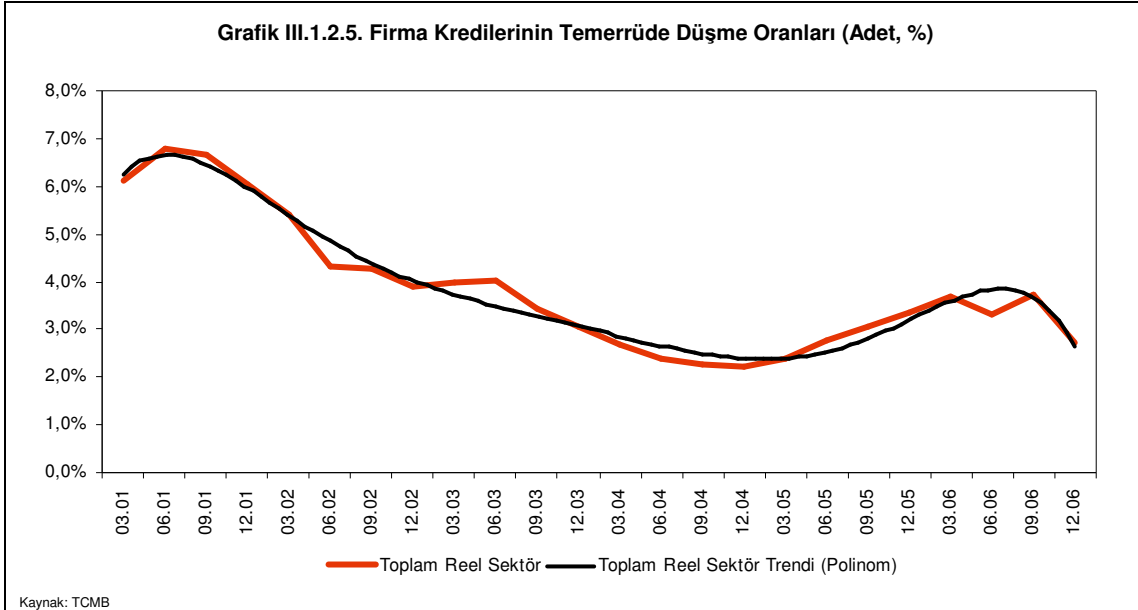
	2002	2003	2004	2005	2006
1 Toptan, Perakende Tic., Komisyon.Motorlu Araç Servis Hizm.	26,1	15,5	5,2	3,9	2,3
2 Taşımacılık, Depolama ve Haberleşme	7,3	3,6	2,1	3,4	1,3
3 Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	18,8	12,5	8,1	10,0	11,2
4 İnşaat	11,9	7,0	4,9	4,3	4,0
5 Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	15,7	10,6	5,9	3,8	3,8
6 Metal Ana San ve İşlenmiş Mad. Ürt.	16,1	9,3	4,1	2,7	0,9
7 Elektrik Gaz ve Su Kaynakları	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2
8 Tarım, Avcılık, Ormancılık	8,7	6,3	4,7	3,4	3,1
9 Makine ve Teçhizat San.	12,5	9,7	4,4	5,0	2,1
10 Otel ve Restoranlar (Turizm)	17,9	13,1	5,9	3,1	2,4

Kaynak: TCMB

(1) Krediler, 1211 sayılı Merkez Bankası Kanununun 44 üncü maddesi çerçevesinde bankalarca yapılan bildirimler esas alınarak hesaplanmış olup, kredi limit veya riskleri toplamı 10 bin YTL'nin (dahil) üzerinde olan gerçek ve tüzel kişilere, bankalarca kullanılan kredileri (firmaların bankalar aracılığıyla yurt dışından sağladıkları krediler dahil) içermektedir. Bu nedenle bilanço esaslı analizlerde kullanılan TGA tutarlarından farklılık arz etmektedir.

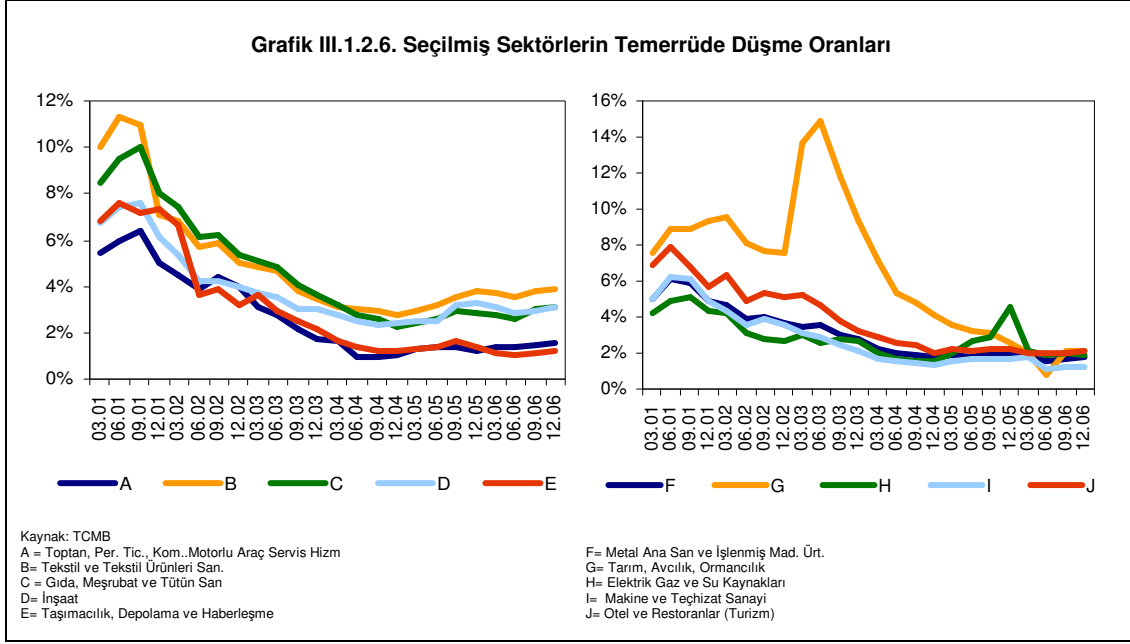
Bankamız Risk Merkezi Müdürlüğü verilerine göre; 2006 yılı sonu itibarıyla "Tekstil ve Tekstil Ürünleri" sektörüne kullanılan kredilerin TGA'ya dönüşüm oranının bir önceki yıl sonuna göre arttığı, "Elektrik Gaz ve Su Kaynakları" ve "Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi" sektörlerine kullanılan kredilerin TGA'ya dönüşüm oranlarının 2005 yılı sonuna göre değişmediği, diğer sektörlerde ise TGA'ya dönüşüm oranlarının azaldığı görülmektedir (Tablo III.1.2.3).

Grafik III.1.2.5. Firma Kredilerinin Temerrüde Düşme Oranları (Adet, %)

Kaynak: TCMB

Cari dönemde TGA hesaplarında izlenen firma sayısının, kredi kullanan toplam firma sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan temerrüde düşme oranı, Bankamız Risk Merkezi Müdürlüğüne izlenen toplam 29 sektör için 2005 yılı sonunda yüzde 3,3 iken 2006 yılı sonunda yüzde 2,7'ye gerilemiştir (Grafik III.1.2.5).

En çok kredi kullanan ilk 10 Sektör incelendiğinde, söz konusu sektörler için ortalama temerrüde düşme oranının bir önceki yıl sonunda yüzde 2,6 iken, 2006 yılı sonunda yüzde 2,2'ye gerilediği görülmektedir. 2006 yılı sonu itibariyle en yüksek oran, daralan üretim hacmiyle son dönemlerde imalat sanayi üretimine katkısı da negatif olan ve giderek daha az kredi kullanmasına rağmen, reel sektördeki toplam TGA hacminin yüzde 25'inden fazlasını oluşturan "Tekstil ve Tekstil Ürünleri Sanayi"nde gerçekleşmiştir (Grafik III.1.2.6).

2006 yılı sonu itibariyle "Toptan ve Perakende Ticaret", "Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi" ve "Tekstil ve Tekstil Ürünleri Sanayi"nde temerrüde düşme oranları bir önceki yıl sonuna göre artarken, diğer sektörlerde azalış görülmektedir (Grafik III.1.2.6).

Ayrıca, 2006 yılı sonu itibariyle "Tekstil ve Tekstil Ürünleri Sanayi", "Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi" ile "İnşaat Sektörü" temerrüde düşme oranları sektör ortalamasının üzerindedir.

Kutu III.1.2.2. Sektörlerin Temerrüde Düşme Oranları Korelasyonları

Tablo 1'de sektörlerin temerrüde düşme oranlarının korelasyonları hesaplanmıştır. Korelasyon matrisi incelendiğinde, sektörlerin temerrüde düşme oranlarının korelasyonlarının aynı yönde olduğu ve dolayısıyla makro değişkenlerdeki olumsuz gelişmelerin tüm reel sektör kredi portföyünü aşağı yukarı benzer yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, her ne kadar genel olarak sektörün temerrüde düşme oranları halihazırda gerileme eğiliminde olsa da, literatürde yapılan çalışmaların da göstermiş olduğu gibi, ekonominin genişleme dönemlerinde artan kredi hacminin her zaman bankacılık sektörünün kredi riskine olan maruziyetini artırdığı gözden kaçırılmamalıdır. Bu çerçevede, büyüyen bir ekonomide ihtiyaç duyulan finansman kaynakları içerisinde belki de en önemlisi olan banka kredilerine reel sektörün mevcut talebinin, ihtiyatlılık prensibi gereği doğru ve etkin analiz yöntemleriyle karşılanmasının, bankacılık sektörünün risk yönetimi açısından oldukça önemli ve finansal sistemin kırılabilirliğinin azaltılmasında en başta gelen yollardan biri olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1. Korelasyon Matrisi ¹

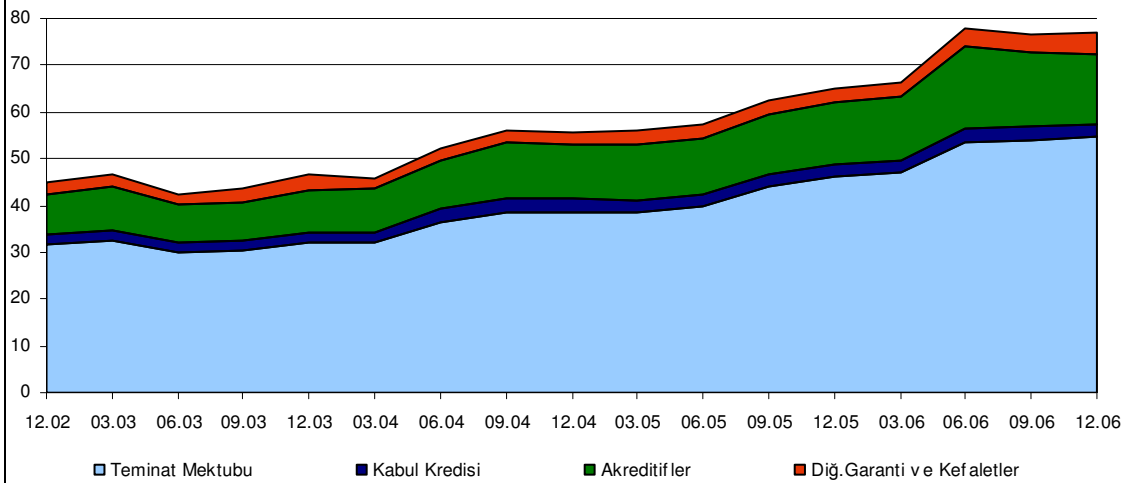
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Toplan, Per. Tic., Kom.Motorlu A. Ser. H.	1,00									
2	Taşımacılık, Depolama ve Haberleşme	0,61	1,00								
3	Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	0,77	0,78	1,00							
4	İnşaat	0,65	0,88	0,88	1,00						
5	Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	0,38	0,45	0,70	0,69	1,00					
6	Metal Ana San ve İşlenmiş Mad. Ürt.	0,73	0,81	0,93	0,88	0,67	1,00				
7	Elektrik Gaz ve Su Kaynakları	0,12	0,15	0,28	0,13	0,25	0,40	1,00			
8	Tarım, Avcılık, Ormancılık	0,31	0,38	0,55	0,63	0,53	0,57	0,13	1,00		
9	Makine ve Teçhizat San.	0,79	0,81	0,90	0,89	0,63	0,92	0,17	0,53	1,00	
10	Otel ve Restoranlar (Turizm)	0,67	0,66	0,59	0,53	0,33	0,71	0,51	0,21	0,64	1,00

Kaynak:TCMB

(1) HP filtresi kullanılarak trendden ayrılmıştır.

III.1.3. Gayrinakdi Kredilerin Gelişimi

Grafik III.1.3.1. Gayrinakdi Kredilerin Türlerine Göre Gelişimi (Milyar YTL)

Kaynak: BDDK-TCMB

Bankaların gayrinakdi kredi ve yükümlülüklerinden oluşan bilanço dışı yükümlülüklerinin toplam bilanço büyüklüğüne oranı, 2005 yılı sonu itibarıyla yüzde 16,3 iken, 2006 yılı sonunda yüzde 15,9'a gerilemiştir. Söz konusu azalış toplam aktiflerin artış hızının daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır (Grafik III.1.3.1).

Büyük ölçüde teminat mektupları ve akreditiflerden oluşan gayrinakdi kredilerin nakdi kredilere oranı 2005 yılı sonunda yüzde 41,2 iken 2006 yılı sonu itibariyle yüzde 35,4'e düşmüş olup, 2006 yılı sonunda söz konusu kredilerin yüzde 64,4'ü yabancı para cinsindedir.

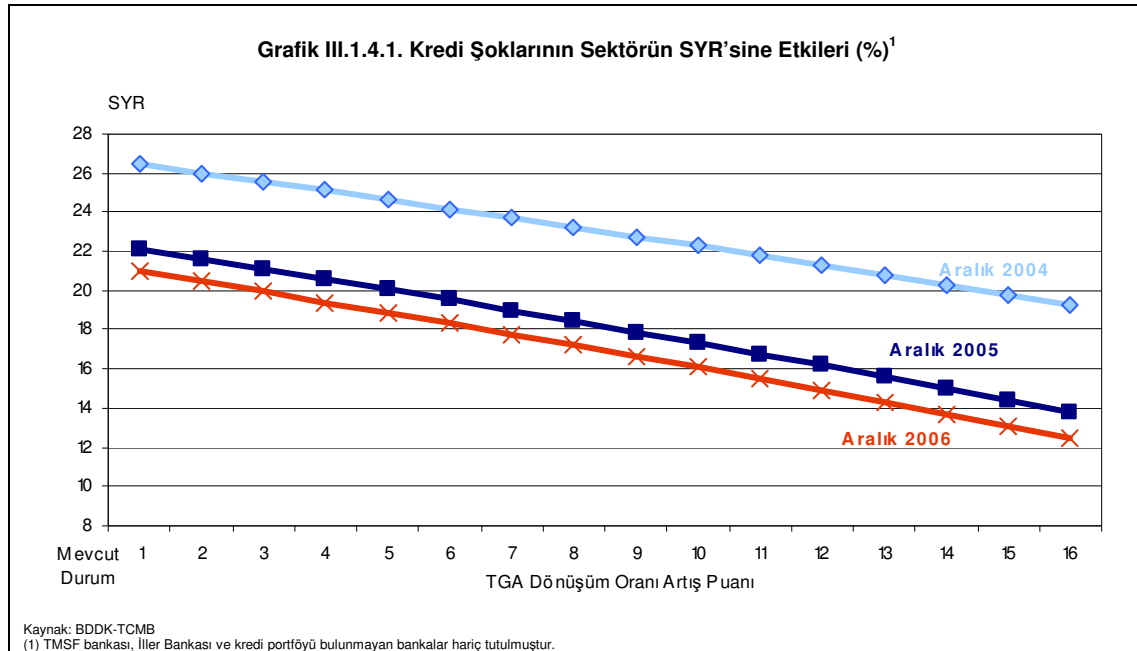
III.1.4. Kredi Riski Senaryo Analizi

Bankacılık sektörünün maruz kalabileceği kredi riskini değerlendirmek amacıyla 2006 yılı Aralık ayı itibariyle bankaların TGA dönüşüm oranlarında meydana gelebilecek bir artış neticesinde SYR'lerinin nasıl etkileneceği incelenmiştir.

Bu çerçevede;

- Bankacılık sektörünün kredi tutarının artmadığı,
- Şoklar sonucu oluşan TGA'ların bankaların mevcut donuk alacak sınıflamaları oranında dağıldığı, şok öncesi TGA'sı bulunmayan bankaların şok sonrası yeni oluşacak TGA'larının tahsil imkanı sınırlı krediler olarak sınıflandırılarak yüzde 20 karşılık ayrıldığı,
- Şok sonrası oluşan yeni TGA'ların şok öncesi SYR hesaplamasında yüzde 100 risk ağırlıklı krediler arasında yer aldığı ve
- Sektörün risk ağırlıklı aktif ve öz kaynak toplamında şoklar haricinde bir değişiklik olmadığı

varsayımları altında senaryo analizleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, ek karşılıklar hesaplanırken teminat tutarları dikkate alınmamıştır.

Uygulanan senaryo analizi ile 1-15 puanlık TGA dönüşüm oranı artış şoklarının bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu üzerinde yaratacağı etkiler incelenmiştir¹⁰. Buna göre, sektörün TGA dönüşüm oranına uygulanan 15 puanlık artış şoku, Aralık 2006 itibariyle sektörün SYR'sini 8,5 puan azaltmaktadır. Bu azalış, 2005 yılı Aralık ayı itibariyle uygulanan aynı şokun sektörün SYR'si üzerindeki etkisi ile karşılaştırıldığında ciddi farklılık

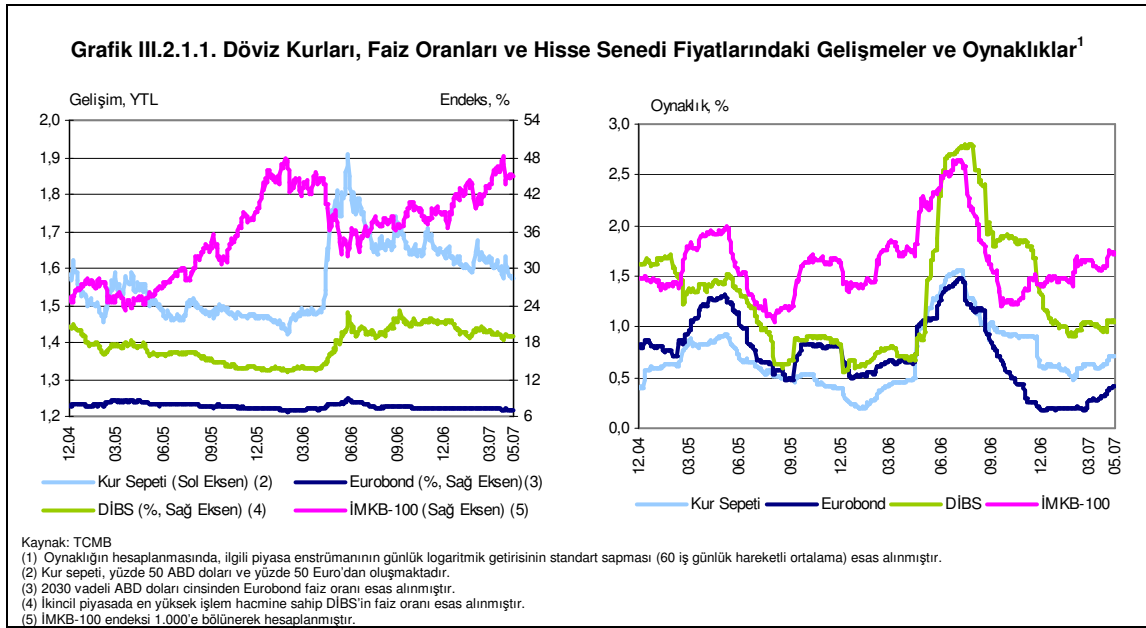
¹⁰ Kredilerin donuk alacak olarak sınıflandırılması ve ayrılan ek karşılıklar sonrasında, şok sonrası sermaye yeterlilik rasyosu (Öz kaynaklar – Ek Karşılıklar) / (Risk Ağırlıklı Aktifler Toplamı – Ek Karşılıklar) x 100 şeklinde hesaplanmıştır.

göstermemektedir. Aralık 2006 tarihinde SYR'nin başlangıç seviyesinin Aralık 2005 ile karşılaştırıldığında düşük olmasına karşın, azami şok sonucu dahi sektörün SYR'si yüzde 12,5 seviyesinde gerçekleşmektedir (Grafik III.1.4.1).

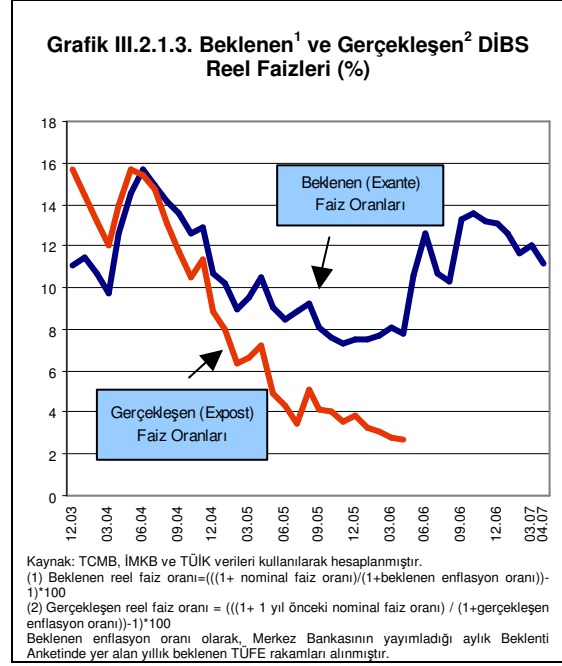
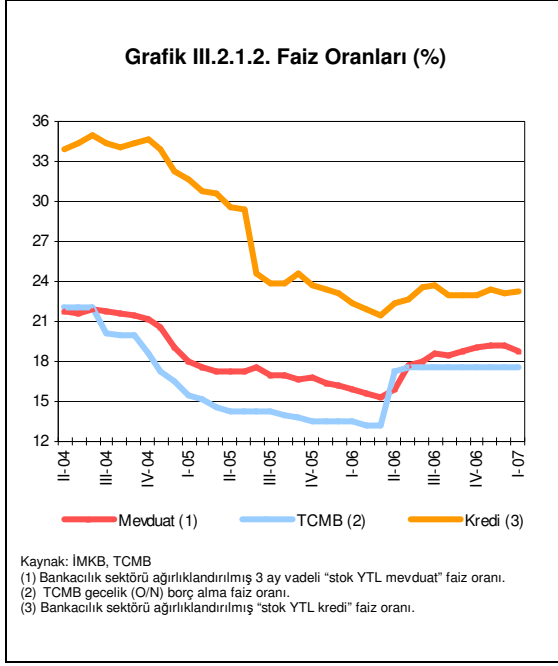
III.2. Piyasa Riski ve Senaryo Analizleri

III.2.1. Piyasa Riski Gelişmeleri

Faiz riski ve kur riskine ilişkin gelişmelerin banka bilançoları üzerindeki etkilerinin incelendiği bu bölümde ayrıca varsayım ve tarihsel verilere dayalı iki senaryo kurgulanmış ve etkileri analiz edilmiştir.

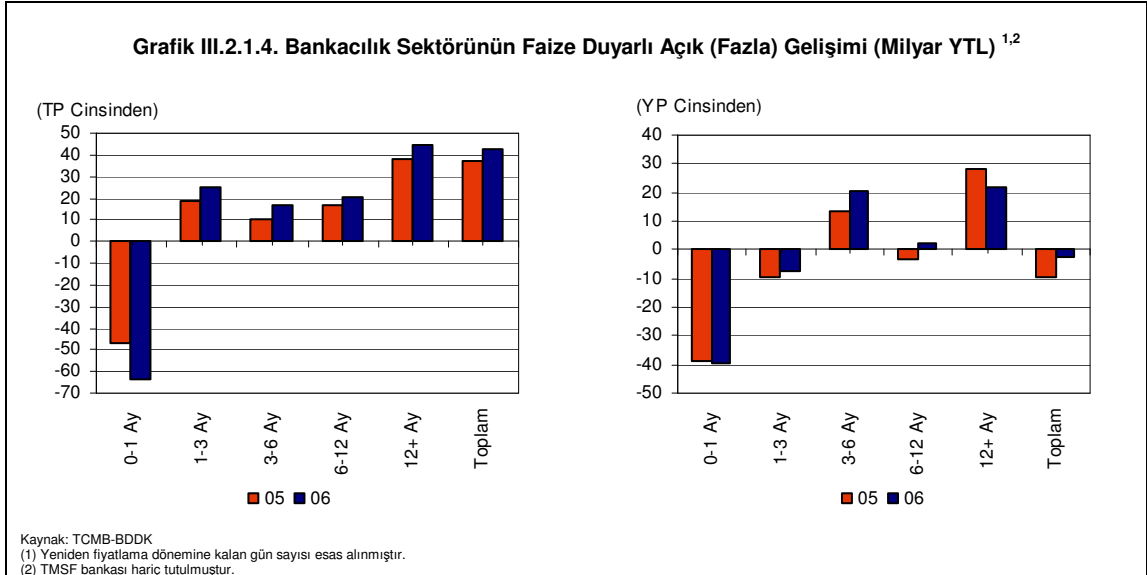

Mayıs-Haziran 2006 dalgalanmasının ardından alınan önlemlerle finansal piyasalarda istikrar yeniden sağlanmıştır. Ancak, 2007 yılının Şubat ayında uluslararası piyasalarda yaşanan dalgalanma Türkiye'yi de etkilemiş; YTL değer kaybetmiş, İMKB endeksinde ise hızlı bir düşüş gerçekleşmiştir. Ancak, söz konusu dalgalanmaya rağmen 2007 yılının ilk 5 ayı sonunda enflasyon beklentilerindeki iyileşmeye, küresel likidite imkanlarının uygunluğuna ve risk iştahının yüksekliğine bağlı olarak faizlerde gerileme yaşanmış, hisse senedi fiyatları yükselmiş ve YTL değer kazanmıştır. Bununla birlikte, finansal piyasalarda oynaklığın artış eğilimine girdiği görülmektedir (Grafik III.2.1.1).

2005 yılına kıyasla 2006 yılında kredi ve mevduat faiz oranları yükselmekle birlikte aralarındaki marj daralmıştır. Marjın daralmasının sabit faizli tüketici kredilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Grafik III.2.1.2).

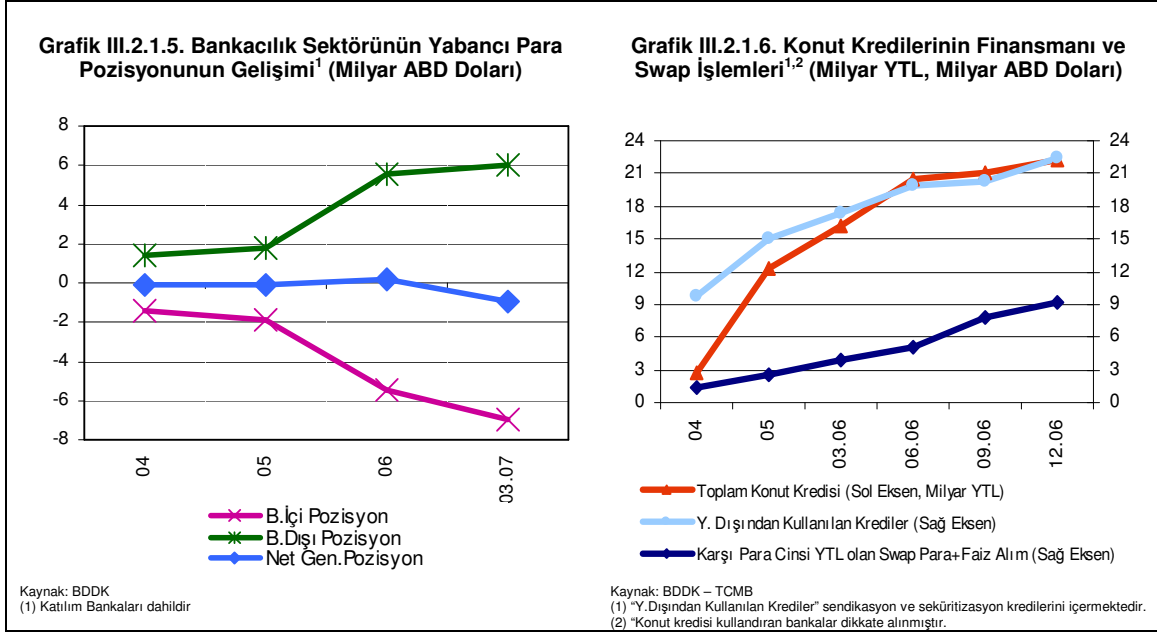
2005 yılı sonunda yüzde 7,6 olan beklenen reel faiz oranı, faizlerin yükselmesi sonucunda 2006 yılı sonu itibariyle yüzde 13,1'e yükselmiştir. Ancak, son dönemde hammadde fiyatlarındaki düşüş eğilimi, uluslararası likidite koşullarının gelişmekte olan ülkeler lehine seyretmesi ve faiz oranlarındaki gerilemenin, enflasyon beklentilerinin üzerinde iyileşmesinin etkisiyle beklenen reel faizler, 2007 yılı Nisan ayında yüzde 11,2'ye gerilemiştir (Grafik III.2.1.3).

Bankacılık sektörünün yeniden fiyatlama dönemine kalan gün sayısına göre Türk parası ve yabancı para cinsinden faize duyarlı açıklarının önceki dönemlerde olduğu gibi Aralık 2006 itibariyle de 0-1 ay vadede yoğunlaştığı görülmektedir. Aralık 2005-2006 döneminde 0-1 ay vadede Türk parası cinsinden faize duyarlı açık tutarında artış görülürken, diğer tüm vade

dilimlerinde faize duyarlı fazla tutarında artış meydana gelmektedir. Bu gelişme, incelenen dönemde bankaların faize duyarlı kaynaklarının vade yapısının kısaldığına işaret etmektedir.

Aynı dönem için yabancı para cinsinden faize duyarlı açık tutarı 0-1 ay vade diliminde yaklaşık aynı kalırken, 6-12 ay vade dilimindeki açık fazlaya dönüşmüştür. Toplamda ise Türk parası fazla tutarı 2 Milyar YTL artmış, yabancı para açık tutarı 5,5 Milyar YTL azalmıştır (Grafik III.2.1.4).

Bankacılık sektörünün yabancı para net genel pozisyonu (YPNGP) 2006 yılında denk pozisyona yakın seyretmiş, 2007 yılı başından itibaren ise açık pozisyona dönüşmüştür. Diğer yandan, bilanço içi pozisyon açığı, bilanço dışı pozisyon fazlasına paralel olarak 2006 yılının ilk çeyreğinden bu yana 5-7 milyar ABD doları aralığında seyretmektedir (Grafik III.2.1.5)

Bankacılık sektörünün özellikle 2006 yılında bilanço içinde yüksek açık pozisyon taşımalarının temel sebebi, Türk parası cinsinden kredilerin yabancı para kaynaklarla fonlanmasıdır. 2005 yılından beri yabancı kuruluşlarca giderek artan miktarlarda yapılan YTL cinsinden tahvil ihraçları sayesinde, bankalar, yurt dışından sağladıkları uzun vadeli yabancı para kredilerin bir kısmını swap işlemleri ile Türk parasına dönüştürmekte ve kur riski almadan uzun vadeli konut kredisi kullanılabilmektedirler (Grafik III.2.1.6).

Bilanço içi açık pozisyonunu bilanço dışı pozisyon fazlasıyla dengeleyen bankacılık sektörünün, karşı para kodu YTL olan (YTL/döviz olarak yapılan) seçilmiş türev varlıkları toplamı Aralık 2006 itibariyle yaklaşık 14,2 milyar ABD doları olup, bunun 12,5 milyar ABD dolarlık kısmı mali sektör kuruluşlarıyla yapılmıştır.

III.2.2. Senaryo Analizleri

III.2.2.1. Faiz ve Kur Artışları

Bu bölümde, faiz ve kur artışlarının birbirinden bağımsız olarak gerçekleşmeleri durumunda, bankacılık sektörüne ayrı ayrı ve toplam etkileri iki farklı senaryo altında incelenmiştir.

Senaryo A'da, Türk parasının diğer para birimlerine karşı yüzde 30 değer kaybedeceği, Türk parası cinsinden faizlerin 6 puan, yabancı para cinsinden faizlerin 5 puan birden artacağı ve Eurobond fiyatlarının yüzde 5 azalacağı varsayılmıştır.

Senaryo B'de ise Türk parasının diğer para birimlerine karşı yüzde 30, Eurobond fiyatlarının yüzde 5 değer kaybettiği, faiz artışlarının ise Mayıs ve Haziran aylarında piyasalarda yaşanan faiz dalgalanmalarından yaklaşık 2 kat yüksek gerçekleştiği varsayılmıştır¹¹.

Tablo III.2.2.1.1. Faiz ve Kur Artış Senaryoları

	SENARYO A	SENARYO B
A. Kur Artışı	Türk parasının diğer para birimlerine karşı yüzde 30 değer kaybetmesi	Türk parasının diğer para birimlerine karşı yüzde 30 değer kaybetmesi
B. Faiz Artışı - TP	0-1 ve 1-3 ay vadeli faize duyarlı Türk parası aktif ve pasiflerin 6 puan yüksekte yeniden fiyatlandırılması	Faize duyarlı Türk parası aktif ve pasiflerin 0-1 ay vadede 9 puan; 1-3 ay vadede 8 puan; ve 3-6 ay vadede 11 puan yüksekte yeniden fiyatlandırılması
C. Faiz Artışı - YP	0-1 ve 1-3 ay vadeli faize duyarlı yabancı para aktif ve pasiflerin 5 puan yüksekte yeniden fiyatlandırılması	Faize duyarlı yabancı para aktif ve pasiflerin 0-1 ay vadede 1,1 puan; 1-3 ay vadede 0,7 puan; ve 3-6 ay vadede 1,1 puan yüksekte yeniden fiyatlandırılması
D. TP Ticari Portföy ¹	Ticari portföyde yer alan iskontolu Türk parası cinsinden menkul kıymetlerin piyasa faiz oranlarının 6 puan artması	Ticari portföyde yer alan iskontolu Türk parası cinsinden menkul kıymetlerin piyasa faiz oranlarının 0-1 ay vadede 9 puan; 1-3 ay vadede 8 puan; ve 3-6 ay vadede 11 puan artması
E. Eurobond Portföyü	Ticari portföyde yer alan Eurobondların fiyatlarının yüzde 5 değer kaybetmesi	Ticari portföyde yer alan Eurobondların fiyatlarının yüzde 5 değer kaybetmesi

(1) BDDK, ticari portföyü, Basel Komitesi tavsiyeleri doğrultusunda, alım satım amaçlı ve satılmaya hazır menkul kıymetler olarak tanımlamaktadır.

Döviz kuru artışlarının sektöre etkileri hesaplanırken bankaların YPNGP verileri kullanılmış, faiz artışlarının sektöre olan etkilerinin hesaplanmasında ise, standart yöntemin tamamlayıcısı olan ve Basel Bankacılık Komitesi'nin uygulanmasını önerdiği yeniden fiyatlandırma yöntemi uygulanmıştır. Bu çerçevede, bankaların yeniden fiyatlama dönemine göre 0-1, 1-3 ve 3-6 ay vade dilimlerindeki faize duyarlı aktifleri ve pasifleri arasındaki fark tutarları kullanılmıştır.

Yeniden fiyatlandırmaya dayalı senaryo analizlerinde,

- Bankaların varlık ve yükümlülüklerinin faiz duyarlılığının analiz dönemi boyunca değişmediği,
- Vadesiz mevduatların faize duyarlı olmadığı,

¹¹ Mayıs-Haziran dalgalanmaları sonucu gerçekleşen faiz artışında DİBS faiz oranları esas alınmıştır.

- Yeni kaynak giriş-çıkışının olmadığı ve
- Faiz artışlarının senaryo A'da 3 ay; senaryo B'de 6 ay süreceği,

varsayılmıştır.

Ayrıca, faiz artışlarının ticari portföyde yer alan Türk parası cinsinden iskontolu menkul kıymetler ve Eurobond portföyünde yaratacağı değer kayıpları da hesaplanmıştır.

Tablo III. 2.2.1.2. Piyasa Riski Senaryo Analizi Sonuçları¹ (Milyon YTL)

	Senaryo A			Senaryo B		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
A. Kur Artışı						
a. Toplam	-52	-73	80,4	-52	-73	80,4
Kâr (Zarar) /Özkaynaklar (%)	-0,1	-0,2	0,2	-0,1	-0,2	0,2
b. Kâr Eden Bankalar	293	71	269,7	293	71	269,7
c. Zarar Eden Bankalar	-345	-143	-189,4	-345	-143	-189,4
Zarar Ed. Bank. Zarar Top./Özkaynaklar (%)	-2,1	-0,5	-1,4	-2,1	-0,5	-1,4
B. Faiz Artışı						
a. TP	49	8	-172,2	595	483	258,3
b. YP	-248	-352	-290,2	-53	-62	-2
Faiz Artışı Kaynaklı Kâr (Zarar) (a+b)	-198	-345	-462,4	542	421	256,3
Faiz Artışı Kayn. Kâr(Zarar)/ Özkaynak (%)	-0,5	-0,8	-0,9	1,5	1	0,5
C. TP Ticari Portföyü						
Faiz Artışı Kaynaklı Değer Azalışı	-951	-1.480	-1.549	-1.672	-2.583	-2.701
Faiz Artışı Kay. Değ. Azalışı/Özkaynak (%)	-2,6	-3,6	-3	-4,6	-6,3	-5,2
D. Eurobond Portföyü						
Değer Azalışı	-505	-518	-632	-505	-518	-632
Değer Azalışı/Özkaynak (%)	-1,4	-1,3	-1,2	-1,4	-1,3	-1,2
E. Toplam						
Kâr/Zarar	-1.707	-2.415	-2.563	-1.687	-2.752	-2.997
(Kâr/Zarar)/Özkaynak (%)	-4,6	-5,9	-5	-4,6	-6,7	-5,9
Sektörün Mevcut SYR'si (%)	25,6	21,2	19,8	25,6	21,2	19,8
Senaryo sonucu sektörün yeni SYR'si² (%)	24,4	20	18,8	24,4	19,8	18,6

(1) TMSF bankası ile T. Kalkınma Bankası, İller Bankası ve Eximbank hariçtir.(2) Senaryolar kapsamında verilen şoklar sonucu gerçekleşen kâr/zarar'ın yalnızca sermayeyi etkilediği, risk ağırlıklı aktifler üzerinde etkisi olmadığı varsayılmıştır.

III.2.2.1.1. Kur Artışı

Kur artış şoku sonucunda Aralık 2005 döneminde pozisyon açığı nedeniyle zarar yazan bankacılık sektörü, Aralık 2006 itibariyle pozisyon fazlasına sahip olmasına bağlı olarak kâr elde etmektedir. Aralık 2006 itibariyle kur artış şoku sonucu açık pozisyonları nedeniyle zarar eden bankaların toplam zarar tutarı, Aralık 2005'e göre artmaktadır. Artan toplam zarar tutarına ve zarara uğrayan bankaların düşük özkaynak tutarlarına bağlı olarak, zarar tutarının özkaynaklar içerisindeki payı da artmaktadır. Kur şoku sonucu kâr eden bankaların toplam kâr tutarları ise Aralık 2005-Aralık 2006 döneminde artmaktadır (Tablo III.2.2.1.2).

III.2.2.1.2. Faiz Artışı ve Değer Azalışı

i) Senaryo A'da 2006 yılı Aralık ayı itibariyle Türk parası ve yabancı para cinsinden net faiz gelirlerinde azalış, Senaryo B'de ise Türk parası cinsinden faiz gelirlerinde artış ve yabancı para cinsinden faiz gelirlerinde azalış meydana gelmektedir.

Senaryo A'da Aralık 2006 itibariyle faiz gelirlerinde azalış meydana gelmesi, Aralık 2006 döneminde 0-1 ay vade dilimindeki pozisyon açığındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Senaryo B'de 3-6 ay vade diliminde pozisyon fazlası gelir artışı yaratırken, 0-1 ay vade dilimindeki pozisyon açığının artması bu gelir artışının 2005 yılına göre daha düşük gerçekleşmesine neden olmuştur.

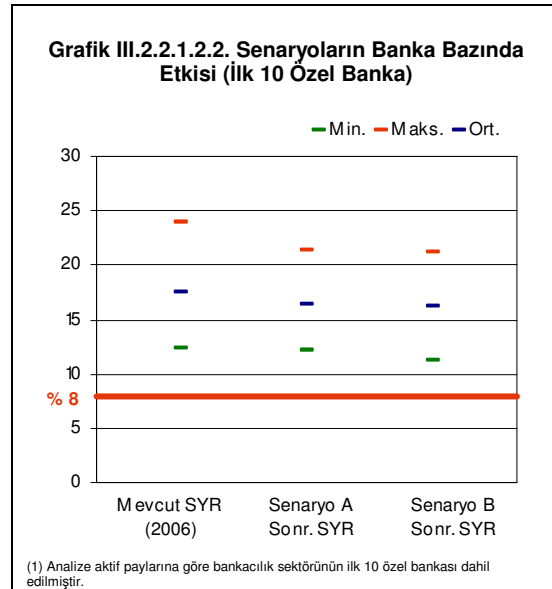
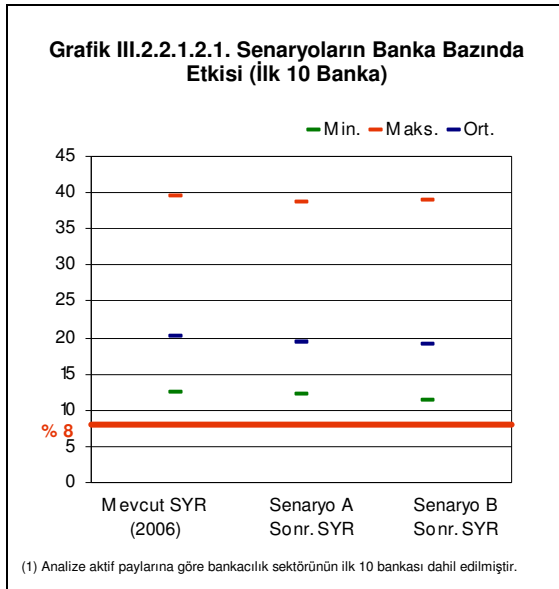
Faiz şokunun yabancı para cinsinden aktif ve pasiflere etkisi incelendiğinde ise Senaryo A ve Senaryo B'de Aralık 2006 itibariyle faiz gelirlerinde azalış meydana gelmekle beraber, söz konusu gelir azalışı, Aralık 2005 dönemine kıyasla daha düşüktür.

ii) Faiz artışlarının Türk parası cinsinden iskontolu menkul kıymetlerin piyasa değerinde oluşturacağı kayıplar, 2006 yılı Aralık ayı itibariyle 2005 yılı Aralık ayına göre her iki senaryoda da artmakla birlikte, oluşan değer kayıplarının özkaynaklara oranı azalmıştır.

iii) Eurobond portföyünde doğacak değer kayıpları tutar olarak artarken, güçlenen özkaynak yapısına bağlı olarak özkaynaklara oranı azalmıştır.

Sonuç olarak, bankacılık sektörünün 2006 yılı Aralık ayında güçlenen özkaynak yapısı göz önüne alındığında, şoklar karşısında meydana gelebilecek zararların özkaynaklara oranı azalmaktadır.

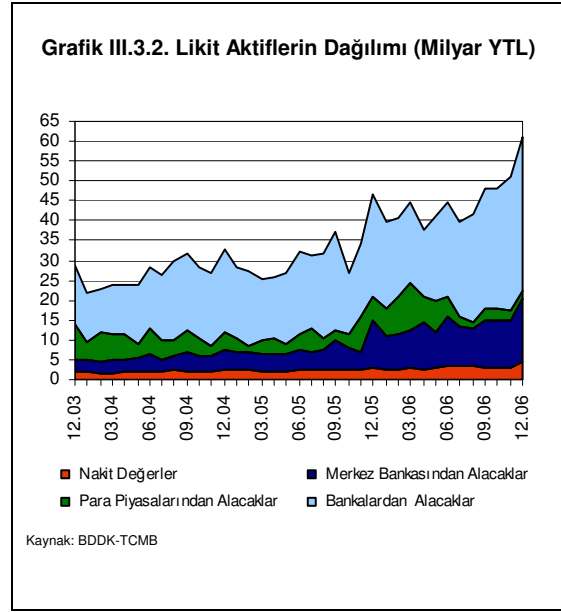
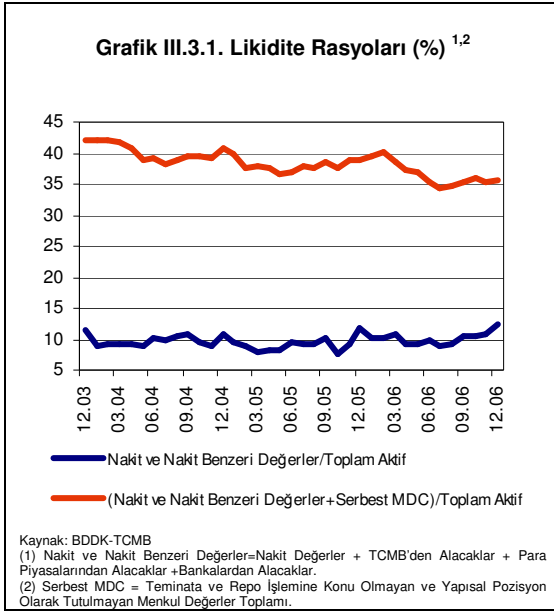
A ve B senaryolarının, aktif paylarına göre ilk 10 bankanın SYR'leri üzerindeki etkileri incelendiğinde, maksimum, minimum ve ortalama SYR'lerde önemli bir etki yaratmadığı görülmektedir.

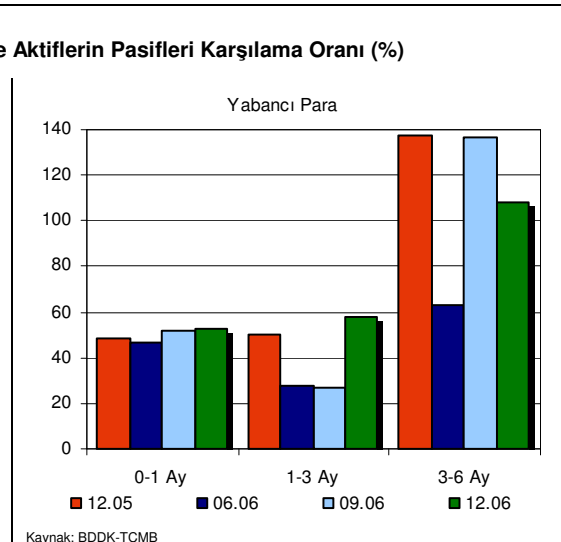
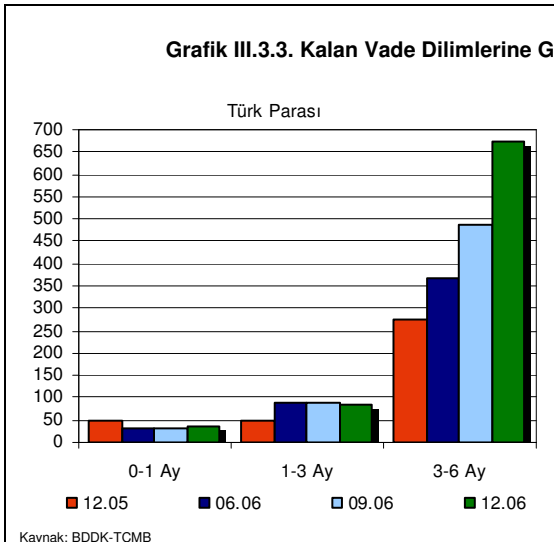
Piyasa Riski bölümünde yer alan Senaryo A çerçevesinde uygulanan piyasa riski şoklarının Finansal Sağlık Endeksini oluşturan göstergelere uygulanması sonucunda 2006 yılı sonunda endeks 117,6'dan 113,8'e düşmektedir.

III.3. Likidite Riski

Kredi genişlemesine karşın, bankacılık sektöründe nakit ve nakit benzeri değerlerden oluşan likit varlıkların belli bir seviyeyi koruduğu ve 2006 yılı Temmuz ayından itibaren artış eğiliminde olduğu dikkat çekmektedir. Bu değerlerin toplam aktiflere oranı, Aralık ayı itibariyle yüzde 12,5 olarak gerçekleşmiş ve son 3 yılın en yüksek değerini almıştır. Teminata ya da repoya konu olmayan serbest menkul değerlerin dikkate alınması durumunda ise oranın 2006 yılı Aralık ayı itibariyle yüzde 35,8 olduğu görülmektedir (Grafik III.3.1). Bu oranda görülen azalış eğilimi, banka bilançolarının krediler lehine değişmesiyle menkul değer portföyünün payının azalmasından kaynaklanmaktadır.

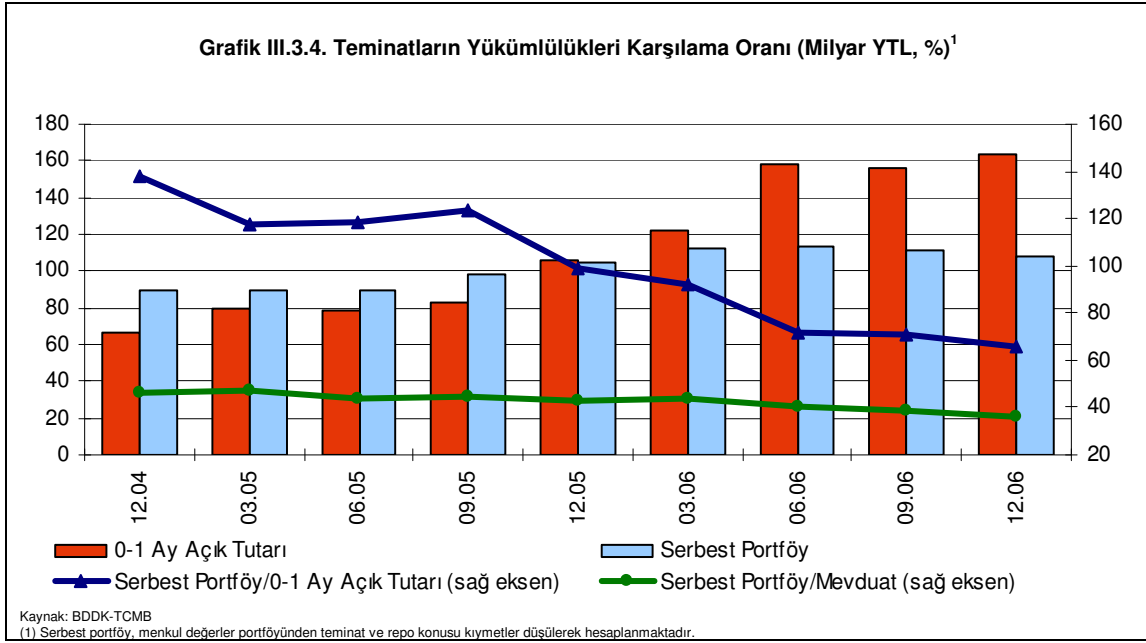

Nakit Değerler, TCMB'den Alacaklar, Para Piyasalarından Alacaklar ve Bankalardan Alacaklar kalemlerinden oluşan nakit ve nakit benzeri değerlerin dağılımı incelendiğinde, bankaların likit aktifleri arasında en büyük paya bankalardan alacaklar kaleminin sahip olduğu görülmektedir. Para piyasasından olan alacaklar kaleminde 2006 yılı Mayıs ayından itibaren görülen azalış devam etmektedir. Merkez Bankası'ndan alacaklar kalemi ise artışını sürdürmektedir (Grafik III.3.2).

Türk parasında kalan vadesi 0-1 ay arasında olan aktiflerin aynı vadedeki pasifleri karşılama oranı, yükümlülüklerin kısa vadeli olmasına bağlı olarak düşük gerçekleşmektedir. Buna karşılık, 2006 yılının son çeyreğinde, kalan vadesi 3-6 ay olan aktiflerin pasifleri karşılama oranında ise bu vade dilimindeki varlıkların yükselmesi sebebiyle artış eğilimi devam etmiştir.

Yabancı parada ise 2006 yılı Aralık ayı itibariyle, kalan vadesi 0-1 ve 1-3 ay arası varlıkların son üç aylık dönemde gösterdikleri artış doğrultusunda aktiflerin pasifleri karşılama oranı yükselerek, yüzde 50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Kalan vadesi 3-6 ay arasında olan aktiflerin pasifleri karşılama oranında ise, bu vade dilimindeki yükümlülüklerde görülen artışın etkisiyle azalış görülmektedir (Grafik III.3.3).

Geçici bir likidite sıkışıklığı durumunda Merkez Bankası tarafından bankalara likidite temini için kabul edilebilecek teminatlar arasında yer alan serbest menkul değer portföyünün, vadesine 0-1 ay kalan aktif ile pasif kalemler arasındaki açık tutarını karşılama oranı, 2005 yılı sonuna kadar yüzde 100'ün üzerinde seyrederken, bu dönemden itibaren 2006 yılı Haziran ayı sonuna kadar düşüş eğilimi göstermiş ve daha sonra nispeten yatay bir seyir izlemiştir. Serbest Portföy/Mevduat oranının ise 2005 yılı sonunda yüzde 43 iken, 2006 yılı Aralık ayında yüzde 36,4 olarak gerçekleştiği görülmektedir (Grafik III.3.4).

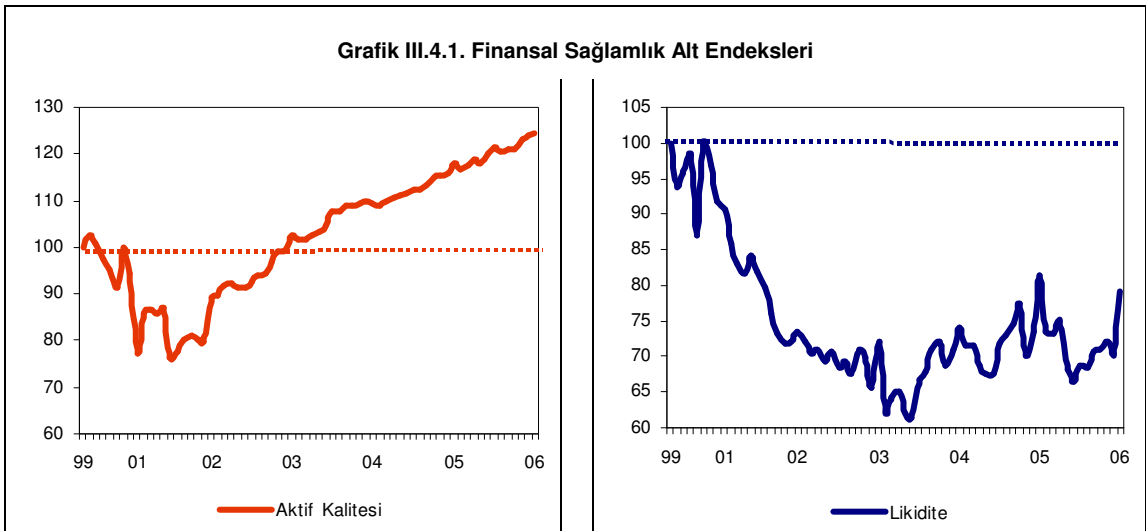
Genel olarak, Türk bankacılık sektörünün temel fon kaynağı olan mevduatlar 0-3 ay vadede, temel varlıkları olan menkul kıymetler ve krediler ise daha uzun vadede yoğunlaşmaktadır. Mevduatın kısa vadeli yapısına karşın, özellikle vadeli tasarruf mevduatının önemli bir kısmının sürekli yenilenen mevduat niteliğinde olması, vade uyumsuzluğunun olumsuz etkisini görece olarak hafifletmektedir.

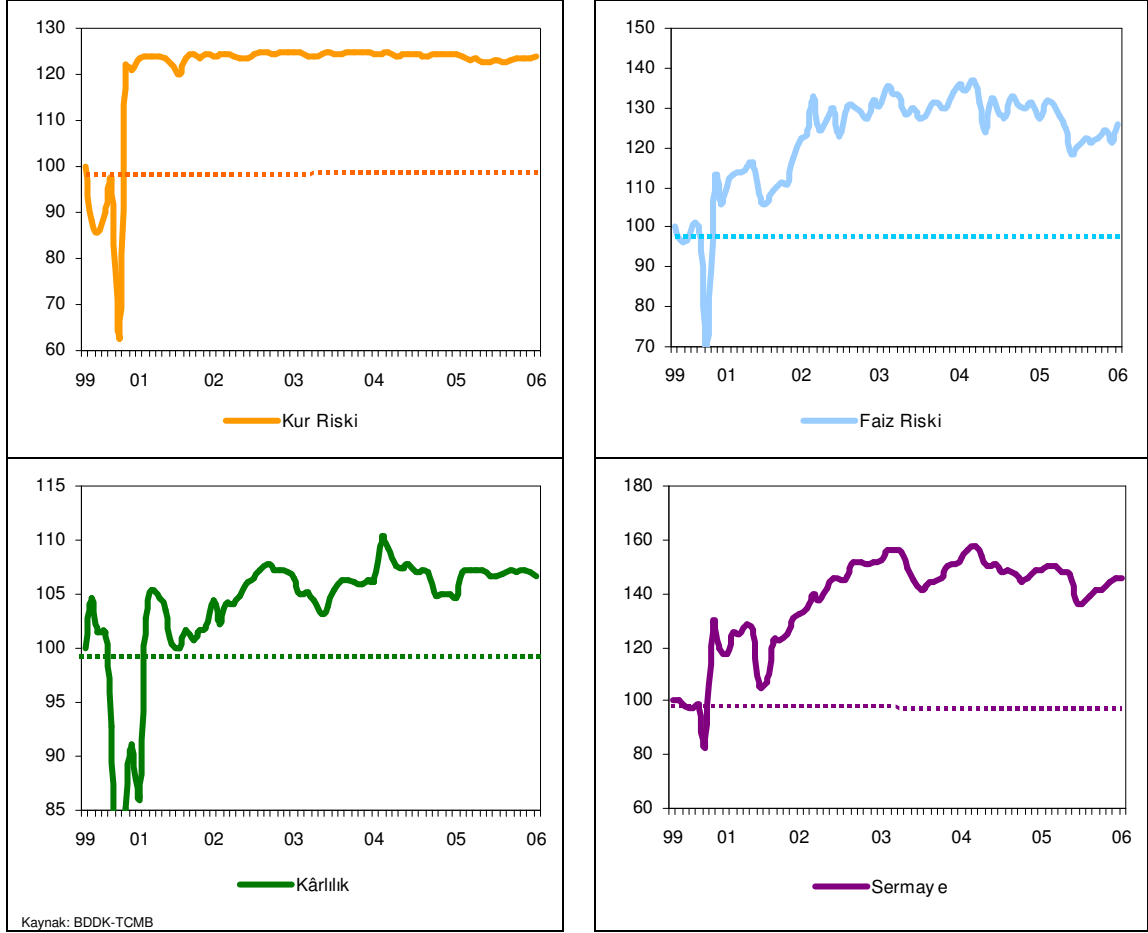
III.4. Finansal Sağlık Endeksi

Finansal Sağlık Endeksi (FSE)'nin oluşturulmasında, bankacılık sektörünün risklerini ve kırılganlıklarını yansıtacak rasyolar seçilerek, bir "bileşik gösterge" ortaya konulmuş ve sektörün sağlığı bu endeksin ne yönde hareket ettiğine bakılarak incelenmiştir. Endeksin oluşturulmasında altı alt göstergedен yararlanılmıştır, bunlar; aktif kalitesi, likidite, kur riski, faiz riski, kârlılık ve sermaye yeterliliği endeksleridir (Kutu III.4.1).

Kutu III.4.1. Finansal Sağlık Endeksi Değişkenleri				
	Finansal Sağlık Göstergeleri	Endekse Etkinin Yönü	Ağırlık	
Aktif Kalitesi	Brüt Takipteki Alacaklar / Brüt Kredi	negatif	0,33	
	Net Takipteki Alacaklar / Özkaynaklar	negatif	0,33	
	Duran Aktifler / Toplam Aktifler ¹	negatif	0,33	
Likidite	Likit Aktif / ToplamAktif ²	pozitif	0,40	
	3 Aya Kadar Vadeli Aktif / 3 Aya Kadar Vadeli Pasif	pozitif	0,60	
Kur Riski	Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu / Özkaynaklar ³	negatif	0,50	
	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu / Özkaynaklar ⁴	negatif	0,50	
Faiz Riski	(1 Aya Kadar Faize Duyarlı TP Cinsi Aktifler - 1 Aya Kadar Faize Duyarlı TP Cinsi Pasifler) / Özkaynaklar ⁵	negatif	0,50	
	(1 Aya Kadar Faize Duyarlı YP Cinsi Aktifler - 1 Aya Kadar Faize Duyarlı YP Cinsi Pasifler) / Özkaynaklar ⁵	negatif	0,50	
Kârlılık	Net Kâr / Toplam Aktif	pozitif	0,50	
	Net Kâr / Özkaynaklar	pozitif	0,50	
Sermaye Yeterliliği	Serbest Sermaye / Toplam Aktif ⁶	pozitif	0,50	
	Sermaye Yeterliliği Rasyosu	pozitif	0,50	

(1) Duran Aktifler; iştirak, bağlı ortaklık, elden çıkarılacak kıymetler, sabit kıymetler ve net takipteki alacaklar toplamından oluşmaktadır.
(2) Likit Aktifler; nakit değerler, Merkez Bankası, piyasalar, bankalar ve ters repo işlemlerinden alacaklar toplamından oluşmaktadır.
(3) Özkaynaklar, yasal özkaynak tanımı olup, bilançonun pasifinde yer alan özkaynak tanımından farklıdır. Hesaplama mutlak değer olarak yapılmıştır.
(4) Bilanço içi yabancı para pozisyonu ile bilanço dışı kalemlerin toplanması ile yabancı para net genel pozisyonu elde edilmektedir. Hesaplama mutlak değer olarak yapılmıştır.
(5) Hesaplama mutlak değer olarak yapılmıştır.
(6) Serbest sermaye, özkaynak tutarından duran aktiflerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

FSE'yi oluşturan alt endeksler incelendiğinde (Grafik III.4.1);

i. Aktif Kalitesi Endeksi: 2005 yılı sonunda 117,8 olan aktif kalitesi endeksi, gerek duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve gerekse takibe dönüşüm oranının gerilemesi nedeniyle artmaya devam ederek, 2006 yılı sonunda 124,6 olarak gerçekleşmiştir.

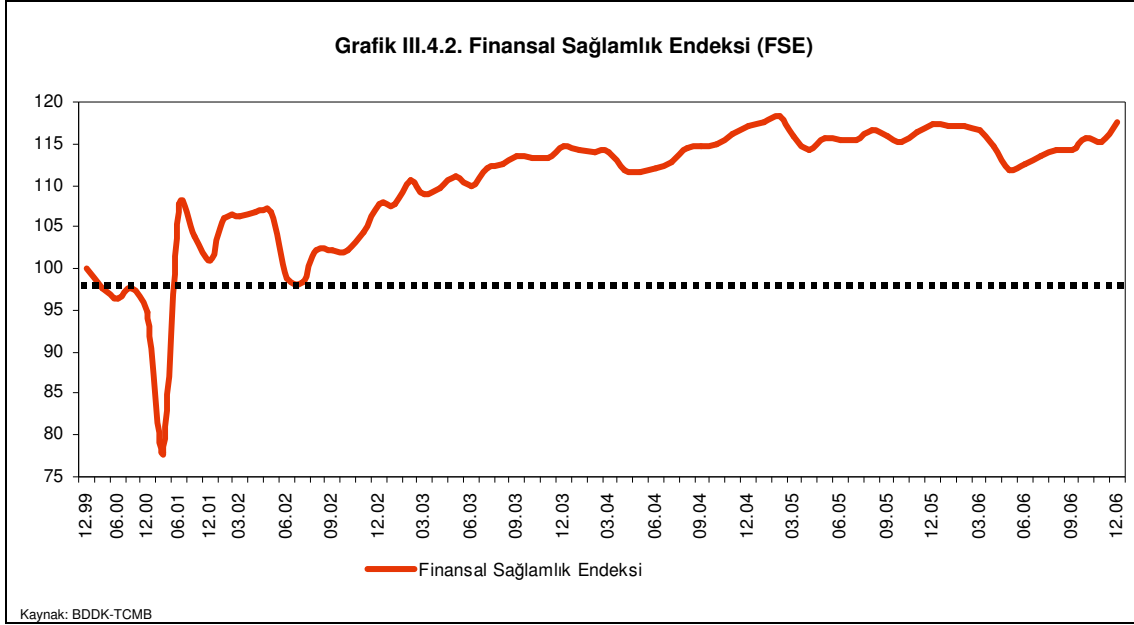
ii. Likidite Endeksi: 2006 yılının Mayıs ayında düşüş göstererek 66,4'e gerileyen likidite endeksinde gerçekleşen hızlı iyileşme sonrasında Aralık 2006 tarihi itibarıyla endeks 79,2'ye yükselmiştir.

iii. Kur Riski Endeksi: İstikrarlı bir seyir izleyen kur riski endeksi, Aralık 2006 tarihinde 123,7 olarak gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörünün açık pozisyonunun sınırlı olması nedeniyle kur riski endeksi dalgalanmadan etkilenmemiştir.

iv. Faiz Riski Endeksi: Aralık 2005'te 127,6 olan faiz riski endeksi, Aralık 2006'da 125,7'ye gerilemiştir. Faiz riski endeksinin düşüşünde, Türk parası cinsinden 1 aya kadar faize duyarlı aktiflerin, 1 aya kadar faize duyarlı pasifler arasındaki farkın özkaynaklara oranındaki artış etkili olmuştur.

v. Kârlılık Endeksi: 2005 yılı sonunda 104,6 olarak gerçekleşen endeks, bankacılık sektörünün hem aktif hem de özkaynak kârlılığının artmasına bağlı olarak 2006 yılı sonunda 106,7'ye yükselmiştir.

vi. Sermaye Yeterliliği Endeksi: 2005 yılı sonu itibariyle 148,5 olan endeks, sermaye yeterliliği rasyosundaki azalış sonucu 2006 yılı sonunda 145,5'e gerilemiştir.

2005 yılı sonunda 117,4 olan FSE, finansal piyasalardaki dalgalanma sonucu Mayıs 2006'da 111,9 ile en düşük değeri almış ve Haziran ayından itibaren düzelerek 2006 yılı sonunda 117,6'ya yükselmiştir (Grafik III.4.2).

IV. ÖDEME SİSTEMLERİ

Ödeme sistemlerinin sağlıklı bir şekilde çalışması, finansal sistemin etkinliğini ve verimliliğini artırmakta, dolayısıyla para politikalarının etkin uygulanabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, sistem katılımcılarından kaynaklanacak herhangi bir sorunun ödeme sistemleri aracılığıyla finansal sistemin diğer bölümlerine yayılması ihtimali, ödeme sistemlerinin finansal istikrar açısından önemini artırmaktadır. Bu nedenle merkez bankaları ödeme sistemlerinden kaynaklanması muhtemel risklerin belirlenmesi ve önlenmesine büyük önem vermektedir.

Bu bölümde, sistemik öneme sahip Elektronik Fon Transfer (EFT) sistemi, kamu borçlanma senetlerinin birincil piyasa işlemlerinin gerçekleştiği Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) sistemi ve çek kullanımının halen önemini koruması nedeniyle Bankalararası Takas Odaları Merkezi'ne (BTOM) ilişkin gelişmelere yer verilmiştir.

Kutu IV.1. Ödeme Sistemlerinin Gözetimi

Ödeme sistemlerinin gözetimi, Uluslararası Mutabakat Bankası (Bank for International Settlements - BIS) bünyesinde ödeme sistemleri konusunda faaliyet göstermekte olan Ödeme ve Mutabakat Sistemleri Komitesi (Committee for Payment and Settlement Systems - CPSS) tarafından, merkez bankalarının başlıca görevlerinden biri olarak nitelendirilmiş ve "ödeme sistemlerinin kesintisiz ve sorunsuz bir şekilde çalışmasını sağlayarak, sistem katılımcılarının bir ya da daha fazlasının kredi veya likidite riskiyle karşılaşması durumunda ortaya çıkabilecek "domino etkisi"nden finansal sistemi koruma görevi" olarak tanımlanmıştır.

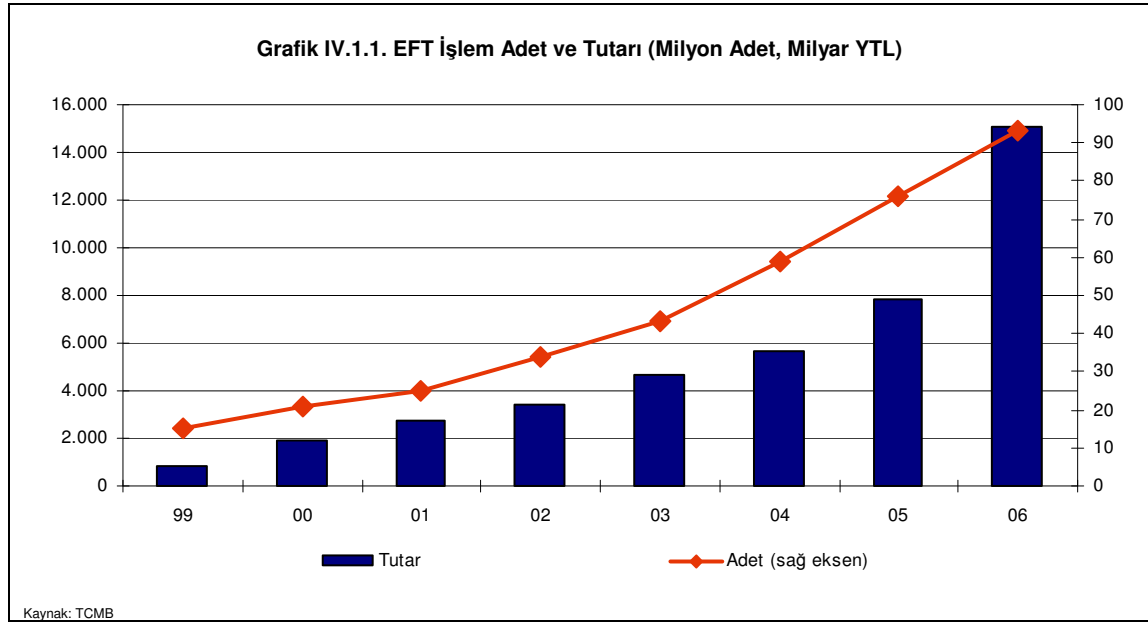
Merkez bankalarının ödeme sistemleri üzerindeki gözetiminin temel amacı, sistemlerin güvenli ve etkin bir şekilde çalışmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda ödeme sistemleri, ödeme emirlerinin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesini temin eden sağlam bir hukuksal temele ve sistemin çalışmasına engel olabilecek finansal ve operasyonel risklerin kontrolünü yapan mekanizmalara sahip olmalıdır. Ayrıca, katılımcılar tarafından işlemlerin kolay ve düşük maliyetle yapılması da sistemin etkinliği ve ekonomik olarak verimli olması açısından büyük önem arz etmektedir.

Dünyada ödeme sistemlerinin gözetimini yapma yetkisi merkez bankalarına yasal bir düzenleme ile verilmiştir. Türkiye'de ödeme sistemlerinin gözetimini yapma yetkisi Bankamız Kanunu'nun 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile verilmiştir. Bankamız Kanunu'nun 4. maddesinde, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve denetimini sağlayacak düzenlemeleri yapmak yetkisi yer almaktadır. Bankamız bu yetkiye dayanarak bankalararası fon ve menkul kıymet transferlerini gerçekleştirmek amacıyla EFT-EMKT sistemini, 3167 sayılı Kanun'a dayanarak çeklerin bankalar arasında hesaben tesviyesini sağlamak amacıyla da ayrı bir tüzel kişiliğe sahip Bankalararası Takas Odaları Merkezi'ni kurmuştur. EFT-EMKT sistemi Bankamızca işletilmekte, çek takası sistemi ise Bankamız gözetimi altında faaliyetini yürütmektedir.

Merkez bankaları, ödeme sistemlerinin gözetimini araştırma, değerlendirme ve müdahale gibi çeşitli yollarla yapmaktadırlar (CPSS Core Principles – January 2001). Araştırma aşamasında, merkez bankaları ödeme sistemlerine ilişkin istatistiklerden, raporlardan, sistemin işletimini yapan kuruluştan ve katılımcılardan bilgi toplamaktadır. Ayrıca bu aşamada, sistemde ortaya çıkabilecek riskler belirlenerek senaryo analizleri yapılmaktadır. Değerlendirme aşamasında ise, risklerin doğuracağı kayıpları en aza indirmek amacıyla kurulacak olan mekanizmaların etkinliği ve ulaşılabilirliği değerlendirilmektedir. Gözetimin bir diğer aşaması olan müdahale aşamasında ise, gözetimin hedefleri ve politikaları açık bir şekilde duyurulmakta, gerektiğinde sistemin kurallarında ve çalışma yöntemlerinde değişiklik yapılmakta ve beklenmedik durumlarda işlem gününün tamamlanmasını sağlayacak olağanüstü durum prosedürlerinin hazırlanması sağlanmaktadır.

IV.1. Elektronik Fon Transfer (EFT) Sistemi

Yeni Türk Lirası ödeme işlemlerinin bankalar arasındaki gerçek zamanlı mutabakatı Merkez Bankası'nın sahibi ve işletim sorumlusu olduğu EFT sisteminde gerçekleştirilmektedir. EFT işlem tutarının GSMH'nin 26,1 katına ulaşması, diğer ödeme sistemlerinin mutabakatının da EFT aracılığıyla gerçekleştirilmesi ve kullanımının giderek artması EFT sistemini Türkiye ekonomisi ve finansal istikrar açısından çok önemli bir konuma getirmiştir.

2006 yılında EFT işlem tutarında yüzde 92,4, işlem adedinde ise yüzde 22,5 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.1).

Tablo IV.1.1. Gerçek Zamanlı Toptan Mutabakat (RTGS) Gerçekleştiren Ödeme Sistemleri Ülke Karşılaştırması

Ülke – Ödeme Sisteminin Adı	2001	2002	2003	2004	2005
Belçika (ELLIPS)					
İşlem Adedi (Milyon)	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8
İşlem Tutarı (Milyar USD)	12.808	12.573	15.307	18.233	21.448
Fransa (TBF)					
İşlem Adedi (Milyon)	3,8	3,8	3,9	4,0	4,3
İşlem Tutarı (Milyar USD)	78.364	86.003	108.750	134.697	151.425
Hollanda (TOP)					
İşlem Adedi (Milyon)	4,1	4,8	4,9	5,0	4,7
İşlem Tutarı (Milyar USD)	21.665	23.519	29.669	36.878	38.126
Almanya (RTGS-Plus)					
İşlem Adedi (Milyon)	23,9	31,9	32,8	34,1	35,8
İşlem Tutarı (Milyar USD)	61.501	117.616	145.123	157.005	172.023
İsviçre (SIC)					
İşlem Adedi (Milyon)	161,1	177,0	192,7	209,1	256,4
İşlem Tutarı (Milyar USD)	26.905	28.767	33.202	33.762	32.956
TARGET					
İşlem Adedi (Milyon)	53,7	64,5	66,8	69,4	76,3
İşlem Tutarı (Milyar USD)	294.315	373.434	478.474	558.091	613.614
CLS					
İşlem Adedi (Milyon)	-	1,7	19,3	32,6	47,9
İşlem Tutarı (Milyar USD)	-	23.790	220.574	379.506	545.838
Türkiye (EFT)					
İşlem Adedi (Milyon)	25,5	33,9	43,0	58,7	76,4
İşlem Tutarı (Milyar USD)	2.446	2.214	3.122	3.986	5.806

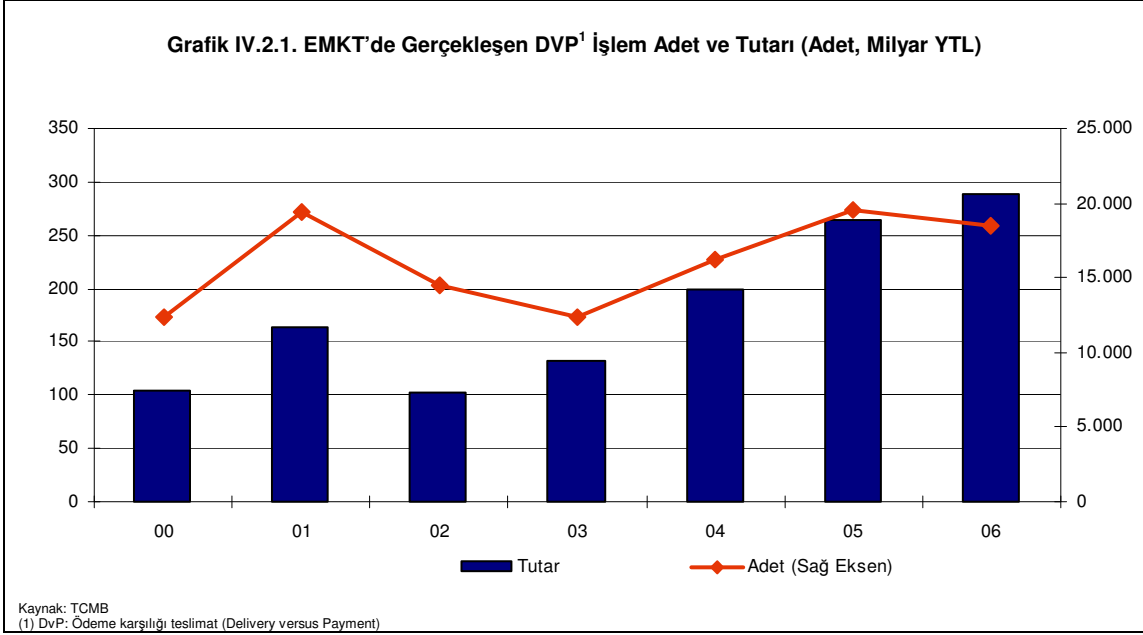
Kaynak: BIS, TCMB

48 katılımcısı bulunan EFT sisteminde, yapılacak işlemler için herhangi bir tutar sınırlaması olmaması hanehalkı ve firmaların da sistemi kullanmalarına imkan sağlamaktadır. Buna bağlı olarak EFT işlem adedinin İsviçre hariç, gelişmiş birçok Avrupa ülkesinden yüksek olduğu görülmektedir (Tablo IV.1.1).

Ülkeler arasında kambiyo işlemlerinin nihai ve geri dönülemez mutabakatını sağlayan CLS (Continuous Linked Settlement) sisteminin işlem hacmi ve tutarı ciddi oranlarda artmaya devam etmektedir. CLS sistemi, kredi riskini önlemek amacıyla ödeme karşılığı ödeme prensibine göre çalışmaktadır. Uluslararası gelişmelere bağlı olarak ülkemiz para biriminin de gelecekte bu sisteme dahil olması gündeme gelebilecektir.

IV.2. Elektronik Menkul Kıymet Transfer (EMKT) Sistemi

EMKT sistemi, katılımcılar arasında menkul kıymet aktarım ve mutabakatının elektronik ortamda, kaydi ve gerçek zamanlı olarak yapılmasını sağlamaktadır. Merkez Bankası EMKT sisteminin sahibi ve işletim sorumlusudur.

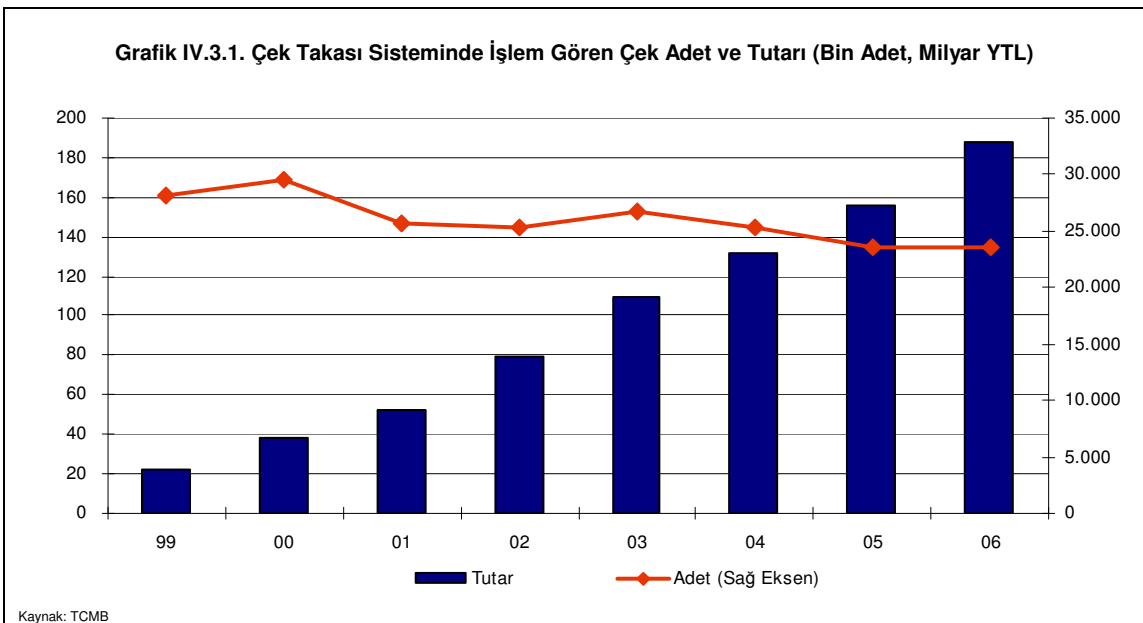

EMKT'de gerçekleşen ödeme karşılığı teslimat (Delivery versus Payment-DvP) işlem adedi, 2006 yılında bir önceki yıl sonuna göre yüzde 5,9 azalmış, işlem tutarı ise yüzde 9,2 oranında artmıştır (Grafik IV.2.1).

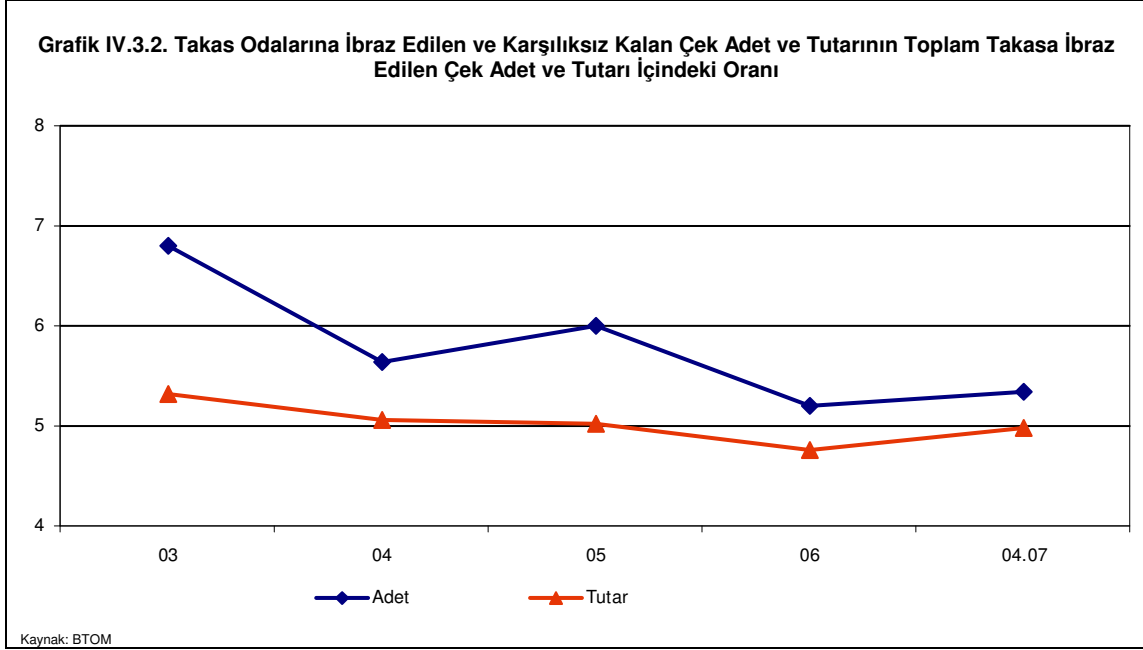
IV.3. Çek Takası Sistemi

Çeklerin bankalar arasında hesaben tesviyesini sağlamak üzere, özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip olarak kurulan BTOM, faaliyetlerini Merkez Bankası'nın gözetimi altında sürdürmektedir.

2006 yılı sonu itibariyle, bankalararası takas odaları faaliyetlerine katılan 41 bankadan 9'u sadece fiziken ibrazlı çek takasına katılırken, 32'si ayrıca fiziken ibraz edilmeksizin yapılan çek takasına da katılmaktadır.

Takas işlemine tabi tutulan çek sayısı 2005 yılına göre yüzde 0,2 oranında artarak 2006 yılında 23.558 bin adet olmuştur. Söz konusu dönemde çek tutarı ise yüzde 20,5'lik artışla 188,3 milyar YTL'ye çıkmıştır. 2007 yılının ilk çeyreğinde 2006 yılının aynı dönemine göre çek sayısı yüzde 5,7 oranında artarak 6.012 bin'e, çek tutarı ise yüzde 21,8'lik artışla 49,0 milyar YTL'ye çıkmıştır (Grafik IV.3.1).

Takas odalarına ibrazında karşılıksız kalan çeklerin toplam takasa ibraz edilen çeklere oranı incelendiğinde, bu oranının yüzde 5 ile 6 civarında olduğu ve yıllar itibariyle fazla değişiklik göstermediği görülmektedir (Grafik IV.3.2).

Çek takası sisteminde katılımcıların provizyon işlemlerini tamamlaması sonucunda yapılan netleştirme ile katılımcıların borç ve alacak durumu belirlenmektedir.

Tablo IV.3.1. Çek Takası Sistemi-Netleştirme Oranı

	2003	2004	2005	2006
Netleştirme Oranı (%)	70,42	71,92	71,96	74,79
İşlem Hacmi (Milyar YTL)	109,5	131,9	156,2	188,3
Likidite Tasarrufu (Milyar YTL)	77,1	94,8	112,4	140,8

Kaynak: TCMB

Çek takası sisteminin çok taraflı netleştirme yöntemine göre çalışması nedeniyle katılımcıların çek işlemlerinden kaynaklanan likidite ihtiyacı azalmaktadır. Çek takası sisteminde gerçekleşen işlemlerin netleşme oranı 2006 yılında bir önceki yıla göre artmıştır. 2006 yılında çok taraflı netleştirme yöntemi sayesinde katılımcıların çek işlemleri ile ilgili likidite ihtiyacı 140,8 milyar YTL azalmıştır (Tablo IV.3.1).

IV.4. Ödeme Sistemlerinden Kaynaklanan Riskler

Katılımcıların yaşayacakları sorunların ödeme sistemleri aracılığıyla finansal sistemin diğer kesimlerine yayılması ihtimali, ödeme sistemlerinden kaynaklanan risklerin önemini artırmıştır. Ödeme sistemlerinden kaynaklanan başlıca riskler; kredi riski, likidite riski ve operasyonel risk olarak sıralanmaktadır.

IV.4.1. Kredi Riski

Kredi riski, sisteme dahil olan katılımcıların yükümlülüklerini vadesinde veya daha ileri bir tarihte karşılayamaması durumunu ifade etmektedir. Kredi riski kapsamında değerlendirilen sorunlar katılımcının geçici olmayan ciddi sorunlar yaşadığı durumları kapsamaktadır. Ödeme sistemleri açısından likidite riski ile kredi riski arasındaki en büyük fark da kredi riskinin kalıcı, likidite riskinin geçici nitelikteki sorunları içeriyor olmasıdır.

Ödeme sistemi katılımcılarının taşıdıkları kredi riskinin gelişiminin gözlemlenebilmesi için katılımcıların faaliyetlerinin, finansal tablolarının ve sermaye yapılarının düzenli olarak izlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla, BDDK ile Bankamız arasında düzenli olarak bilgi alışverişi yapılmaktadır.

EFT sisteminde, gerçek zamanlı toptan mutabakat (Real Time Gross Settlement-RTGS) sistemi uygulanmaktadır. Dünyadaki uygulamasında olduğu gibi bu sistemde, ödeme emirleri, katılımcıların Merkez Bankası nezdinde bulunan EFT hesabında yeterli fonun bulunması koşuluyla gerçekleştirilmektedir. Buna göre, sistemde ödeyememe durumundan kaynaklanacak "kredi riski" bulunmamaktadır.

EMKT sisteminde işlemler temel olarak ödeme karşılığı teslimat (DvP) ilkesine göre yapılmakta olup, bu tür işlemlerde teslimat ve ödemenin mutabakatı eş zamanlı olarak yapıldığından, DvP türündeki işlemlerin kredi riski bulunmamaktadır.

Çek takası sistemi, katılımcıların netleştirme sonucu oluşan yükümlülüklerini yerine getirememe olasılığı nedeniyle, kredi riski taşımaktadır. Bu riski ortadan kaldırmak amacıyla Merkez Bankası çek takası sisteminde mutabakatın gerçekleşmesine engel olan katılımcıyı sistem dışına çıkarma ve netleştirme işlemlerinin bu katılımcının çekleri olmadan gerçekleştirilmesini sağlama yetkisine sahiptir.

IV.4.2. Likidite Riski

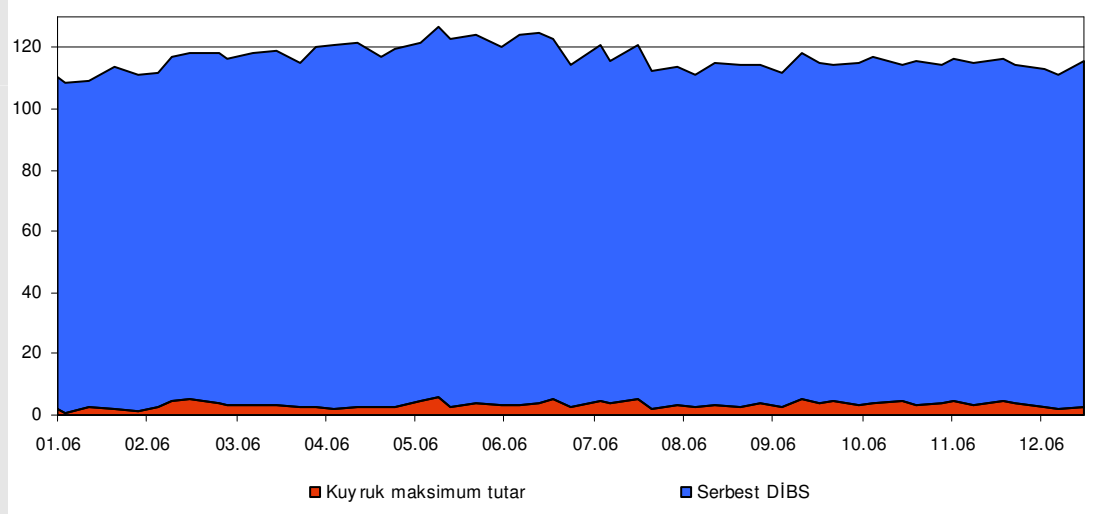
Likidite riski, katılımcılardan herhangi birinin yükümlülüklerini gelecekte karşılayabilecek olmasına rağmen, vadesinde yeterli fona sahip olmaması nedeniyle borcunu ödeyememesi durumunu ifade etmektedir. Merkez Bankası tarafından bankalara sunulan gün içi likidite imkanı ödeme sistemlerinin likidite riskini azaltmaktadır.

Bununla birlikte, EFT-EMKT sisteminde katılımcıların likidite ihtiyaçlarını etkin bir şekilde yönetmelerini temin etmek üzere anlık sorgulama, ödeme kuyruklama ve fon yönetimi gibi özellikler bulunmaktadır. Çek takası sisteminde de katılımcılar, mutabakatın gerçekleşmesi için yerine getirmeleri gereken yükümlülük tutarını bir önceki gün netleştirme sonuçlandığında öğrenmektedir. Bu yöntem katılımcılara çek takası işlemlerinde likidite pozisyonlarını daha etkin yönetme imkanı sağlamaktadır.

Kutu IV.4.2.1. EFT Sisteminde Kuyrukta Bekleyen Ödeme Tutarları ile Katılımcıların Serbest DİBS'lerinin Karşılaştırılması

Merkez Bankası nezdinde piyasalarda işlem yapma yetkisi bulunan bankaların, Merkez Bankasından mevcut limitleri dahilinde veya Geç Likidite Penceresi'nden limitsiz olarak teminat karşılığında kaynak sağlaması mümkün bulunmaktadır. Bu imkan göz önüne alınarak, EFT sisteminde katılımcıların herhangi bir nedenle yükümlülüklerini yerine getirememeleri durumunda serbest DİBS'lerinin bu yükümlülüklerin karşılanmasında ne ölçüde yeterli olacağı incelenmiştir. Bu amaçla, EFT sisteminde bir hafta içinde kuyrukta bekleyen tutarların toplamının en yüksek olduğu günler seçilerek, o gün için katılımcıların kuyrukta bekleyen toplam ödeme tutarları ile geçici bir likidite sıkışıklığı durumunda Merkez Bankası tarafından bankalara likidite temininde kullanılabilecek serbest DİBS'leri karşılaştırılmıştır.

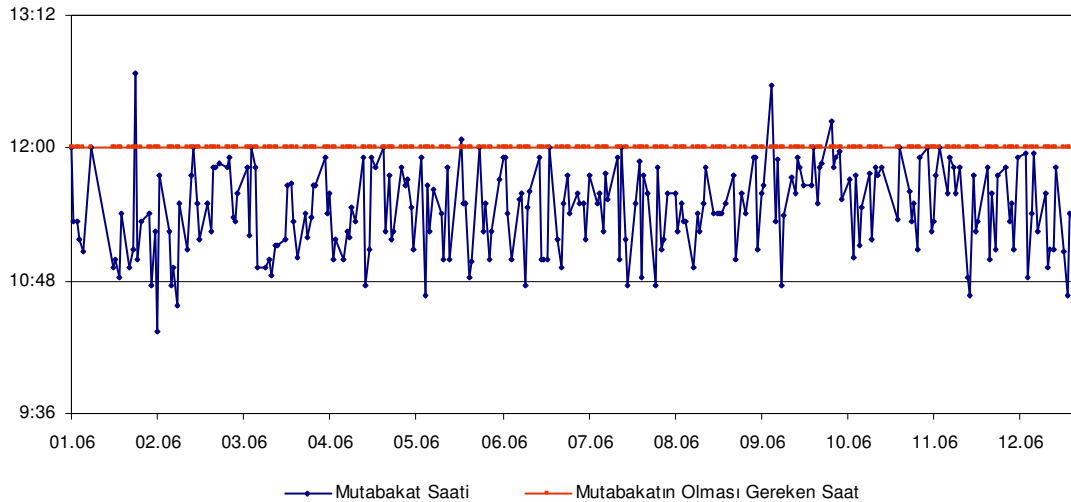
Grafik 1. Kuyrukta Bekleyen Ödeme Tutarları – Katılımcıların Serbest DİBS'leri¹ (Milyar YTL)

Kaynak: TCMB
(1) Serbest DİBS'ler, DİBS portföyünden teminat ve repo konusu DİBS'ler düşülerek hesaplanmıştır.

Katılımcıların serbest DİBS portföylerinin büyüklüğü EFT sisteminden kaynaklanabilecek likidite riskini önemli ölçüde azaltmaktadır (Grafik 1).

Grafik IV.4.2.1. Çek Takası Sistemi Mutabakat Saatleri – 2006

Kaynak: TCMB

Çek takası sisteminde, gün sonunda oluşan netleştirme sonuçlarına göre borçlu olan bankaların yükümlülüklerini ertesi gün en geç saat 12:00'ye kadar yerine getirmeleri gerekmektedir. 2006 yılı içerisinde borçlu katılımcıların yükümlülüklerini yerine geç getirmeleri sonucunda çek takası sisteminde mutabakatın gerçekleşmesi dört kez, toplam olarak 95 dakika gecikmiştir (Grafik IV.4.2.1). Diğer taraftan, 2006 yılında çek takası sistemindeki ortalama mutabakat saati 11:27 olarak gerçekleşmiştir.

IV.4.3. Operasyonel Risk

Ödeme sistemlerinde personel hatası, yazılım-donanımda görülebilecek eksiklikler, hatalar veya iletişim sistemlerinde yaşanabilecek problemler nedeniyle sistemin işleyişinde sorunlar oluşması ihtimali operasyonel risk olarak değerlendirilmektedir.

EFT-EMKT sistemi, sistemden kaynaklanması muhtemel operasyonel sorunları en az düzeye indirecek şekilde dizayn edilmiştir. EFT-EMKT sistemlerinde düzeltilmesi imkansız veya uzun sürecek bir sorun yaşandığında sistemin kesintisiz hizmet vermesini sağlamak amacıyla oluşturulmuş yedek sistem bulunmaktadır.

EFT-EMKT ana merkezinin olası bir arıza nedeniyle çalışmaması durumunda, yedek merkeze geçişe karar verilmesinin ardından en geç 5 dakika içerisinde yedek merkez sunucusu üzerinde uygulamalar başlatılmaktadır. Sistemde yedekleme eş zamanlı olarak yapılmakta, aktif sistemden yedek sisteme geçilirken herhangi bir mesaj kaybı yaşanması engellenmektedir.

Ödeme sisteminin çalışma saatleri içinde katılımcıların sistemi kullanabilme oranını veya bir başka ifade ile sistemin hizmet sunma sürekliliğini gösteren ulaşılabilirlik oranı 2006 yılında EFT-EMKT sistemi için ortalama yüzde 99,98 olarak gerçekleşmiştir (Tablo IV.4.3.1).

Tablo IV.4.3.1. Ödeme Sistemleri - Ulaşılabilirlik Oranı (2006)

	CHAPS Euro (İngiltere)	TARGET	Viber (Macaristan)	EFT (Türkiye)
Ulaşılabilirlik Oranı (%)	99,96	99,87	99,77	99,98

Kaynak: Bank of England, ECB, Magyar Nemzeti Bank, TCMB

Çek takası sisteminde ise sistemden kaynaklanabilecek operasyonel riskin asgari düzeye indirilmesi amacıyla 8 Eylül 2006 tarihinde elektronik çek takası yeni yazılımı işleme alınmış, teknoloji yenilenmiş ve tercihli hat sistemi devreye sokulmuştur.

Çek takası sisteminde katılımcı bankalar tarafından gönderilen bilgiler önce Ankara sunucularına ulaşmakta ve en geç 1 dakika içerisinde İstanbul sunucularında da oluşturulmakta, böylelikle Ankara ve İstanbul takas odalarına gönderilen bilgilerin birebir yedeklemesi yapılmaktadır. Ankara hattının kesilmesi veya Ankara sunucularında sorun yaşanması gibi durumlarda çok kısa bir süre içinde katılımcıların gönderdikleri tüm bilgiler İstanbul'a yönlendirilmektedir. Sistem yedekleme işlemleri otomatik olarak çalışmakta, sorun yaşandığında tercihli hattın devreye girmesi için herhangi bir manuel işlemin yapılması gerekmemektedir.

Bu önlemlere ilave olarak, Çek Takası sisteminde operasyonel sorunların etkilerini minimum düzeye indirmek için Ankara ve İstanbul veri sunucularında verilerin anlık olarak yedeklemesi yapılmaktadır.

Kutu IV.4.3.1. ek Takası Sisteminde Operasyonel Sorunların Sisteme Etkisi

Katılımcıların yaşayabilecekleri operasyonel sorunların ek takası sistemi üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla yapılan senaryo analizinde, en yüksek işlem hacmine sahip bankanın data hatlarında çeşitli sebeplerden dolayı oluşan sorunlar nedeniyle ek takası sistemine gün boyunca bağlanamaması durumu incelenmiştir. Her ne kadar katılımcıların alternatif kanallarla sisteme bağlanma imkanı bulursa da senaryo kapsamında bu kanalların da kullanılmadığı varsayılmıştır.

Senaryonun gerçekleşme ihtimalinin çok düşük olmasına karşın, bu analizin katılımcıların operasyonel sorun yaşamalarının sisteme olabilecek etkisini ölçmek için yararlı olacağı düşünülmektedir.

2006 yılında ek takası sisteminde en yüksek işlem hacminin gerçekleştiği 02.10.2006 tarihi itibarıyla böyle bir senaryonun gerçekleşmesi durumunda, BTOM'de işlem gören ek adedi yüzde 24,4'lük düşüşle 471.705, ek tutarı yüzde 21,9'lük düşüşle 2.316 milyon YTL olmakta, 152 bin ek sistemde işlem görememektedir.

Bu durumda, normal şartlar altında net alacaklı olan iki katılımcı net borçlu duruma dönüşmektedir. Borçlu katılımcılardan yükümlülük tutarı en çok artan ilk iki katılımcının yükümlülük tutarları sırasıyla yüzde 181,6 ve yüzde 145,4 oranında, likidite ihtiyaçları da normal şartlara kıyasla 14 milyon YTL civarında artmaktadır.

Söz konusu senaryonun gerçekleşmesi durumunda ilave likidite ihtiyacı doğan bankaların gerek Merkez Bankası gerekse finansal piyasalardan borçlanma imkanının yeterli olduğu tespit edilmiştir.

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo I.1.2.1	Ödemeler Dengesi (Milyar ABD Doları)..... 4
Tablo I.1.2.2	Cari İşlemler Açığını Finanse Eden Taraflar (Milyar ABD Doları)..... 5
Tablo I.3.1	Konsolide Kamu Sektörü Faiz Dışı Fazla Hedefleri ve Gerçekleşmeleri (Milyar YTL)..... 9
Tablo I.3.2	Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri (Milyar YTL)..... 9
Tablo I.4.1	Özel Tüketim Harcamalarının Gelişimi (Yıllık Reel Değişim, %)..... 12
Tablo I.4.1.1	Hanehalkı Harcanabilir Geliri, Borçluluğu ve Faiz Ödemeleri (Milyon YTL)..... 13
Tablo I.4.1.2	Kredi Kartı ve Tüketici Kredisi Borcunu Ödemeyen Kişi Sayısı..... 15
Tablo I.4.1.3	Hanehalkı Finansal Varlıklarının Kompozisyonu (Milyar YTL)..... 15
Tablo I.4.2.1.1	Seçilmiş İMKB Firmalarının Bazı Finansal Rasyoları (%)..... 19
Tablo I.4.2.2.1.1	Banka Dışı Kesimin Döviz Varlık ve Yükümlülükleri (Milyon ABD Doları)..... 21
Tablo II.1.1	Sektörün Bazı Bilanço Büyüklüklerinin Seçilmiş AB Ülkeleri ile Karşılaştırılması..... 26
Tablo II.1.2	AB Ülkeleri ile Karşılaştırma..... 28
Tablo III.1.1.1	Kredilerle İlgili Seçilmiş Bazı Oranlar (Milyon YTL, %)..... 38
Tablo III.1.1.2	Seçilmiş Ülkeler İtibariyle Konut Kredilerinin Toplam Krediler ve GSYİH İçindeki Gelişimi (%)..... 42
Tablo III.1.1.3	Firma Kredilerinin Sektörel Dağılımı (%)..... 42
Tablo III.1.2.1	Toplam TGA'ların Dağılımı (Milyon YTL)..... 43
Tablo III.1.2.2	Seçilmiş Ülkeler İtibariyle Kredilerin TGA'ya Dönüşüm Oranı ve Karşılıkların TGA İçindeki Payı (%)..... 45
Tablo III.1.2.3	Firma Kredilerinin Sektörel Bazda TGA Dönüşüm Oranları (%)..... 46
Tablo III.2.2.1.1	Faiz ve Kur Artış Senaryoları..... 53
Tablo III.2.2.1.2	Piyasa Riski Senaryo Analizi Sonuçları (Milyon YTL)..... 54
Tablo IV.1.1	Gerçek Zamanlı Toptan Mutabakat (RTGS) Gerçekleştiren Ödeme Sistemleri Ülke Karşılaştırması..... 63
Tablo IV.3.1	Çek Takası Sistemi-Netleştirme Oranı..... 65
Tablo IV.4.3.1	Ödeme Sistemleri - Ulaşılabilirlik Oranı (2006)..... 68

GRAFİK LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Grafik I.1.1.1	Seçilmiş Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye Ülke Risk Primleri ve Kredi İflas Takası (CDS) Spreadleri Gelişimi (Baz Puan).....	1
Grafik I.1.1.2	Petrol ve Emtia Fiyatları Endeksi (2000=100).....	2
Grafik I.1.1.3	Seçilmiş Bazı Gelişmiş Ülkelerin Büyüme Oranları (yıllıklandırılmış üç aylık veriler) (%).....	2
Grafik I.1.1.4	Seçilmiş Bazı Merkez Bankaları Gösterge Faiz Oranları (%).....	2
Grafik I.1.1.5	10 Yıl Vadeli Tahvillerin Ortalama Getirileri (%).....	2
Grafik I.1.1.6	Küresel (Net) Tahvil ve Bono İhracı (Milyar ABD Doları, Üçer aylık gelişim).....	3
Grafik I.1.1.7	ABD Cari İşlemler Dengesi ile Sermaye Girişinin Gelişimi (GSYİH'ya oranı, %).....	3
Grafik I.1.2.1	Cari Açık ve Sermaye Girişleri (Milyar ABD doları, %).....	5
Grafik I.1.2.2	Kısa Vadeli Dış Borçlar ve Uluslararası Rezervler (Milyar ABD doları, %).....	5
Grafik I.1.2.3	Uluslararası Bankaların Seçilmiş Bazı Ülkelerden Net Alacakları (Milyar ABD doları).....	6
Grafik I.1.2.4	Yabancıların Net YTL Tahvil İhraçlarının Gelişimi (Milyar YTL).....	6
Grafik I.2.1.1	Büyüme Hızı ve Büyümenin Kompozisyonu (%).....	6
Grafik I.2.1.2	Sektörlerin Büyümeye Katkıları (%).....	6
Grafik I.2.1.3	Sanayi Üretim Endeksi Gelişimi (%).....	7
Grafik I.2.1.4	İmalat Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranı (%).....	8
Grafik I.2.1.5	İmalat Sektöründe Kısmi Verimlilik ve Üretimde Çalışanlar (%).....	8
Grafik I.2.2.1	12 Aylık ÜFE ve TÜFE Gerçekleşmeleri (Yıllık % Değişim).....	8
Grafik I.2.2.2	12 Ay Sonrasındaki TÜFE Beklentileri (Yıllık % Değişim).....	8
Grafik I.3.1	Toplam Kamu Net Borç Stoku ve Kompozisyonu (%).....	10
Grafik I.3.2	Avrupa Birliği Tanımlı Genel Yönetim Nominal Borç Stoku (% Milyar YTL).....	10
Grafik I.3.3	İç Borç Stokunun Kompozisyonu (%).....	10
Grafik I.3.4	İç Borç Stokunun Vade Yapısının Gelişimi (Ay).....	10
Grafik I.3.5	İç Borç Stokunun Mülkiyete Göre Dağılımı (%).....	11
Grafik I.4.1	Özel Kesim Tüketim ve Tasarrufu ile Harcanabilir Gelirin Reel Gelişimi (%).....	12
Grafik I.4.1.1	Bireysel Kredilerin Özel Nihai Tüketim Harcamalarına Oranının Gelişimi (%).....	15
Grafik I.4.1.2	Dövizle Endeksli Tüketici Kredisi ve Konut Kredilerinin Gelişimi (Milyon YTL, %).....	15
Grafik I.4.1.3	Hanehalkı TP-YP Yatırım Araçlarının Oranı.....	16

Grafik I.4.1.4	Hanehalkı Finansal Varlıklarının ve Yükümlülüklerinin Gelişimi (Milyar YTL, %)	16
Grafik I.4.2.2.1.1	Banka Dışı Kesimin Yabancı Para Pozisyonuna İlişkin Oranlar (%)	22
Grafik I.4.2.2.2.1	İMKB Firmalarının Net Yabancı Para Pozisyonlarının Gelişimi (Milyar ABD Doları)	22
Grafik I.4.2.2.2.2	İMKB Firmalarının Kullandıkları Nakdi Kredilerin Gelişimi (TGA dahil, Milyar YTL)	23
Grafik I.4.2.3.1	Banka Dışı Mali Kesimin Yabancı Para Bilanço İçi Pozisyonunun Gelişimi (Milyon ABD Doları)	24
Grafik I.4.2.3.2	Banka Dışı Mali Kesimin Bilanço İçi Pozisyon / Özkaynak Oranının Gelişimi (%)	24
Grafik II.1	Mali Sektörün Bilanço Büyüklüğünün Dağılımı (%)	25
Grafik II.2	Bankacılık Sektörünün Gelişimi (Milyar YTL, %)	25
Grafik II.1.1	Türk Bankacılık Sektörünün Bilanço Büyüklüğünün GSYİH'ye Oranının Seçilmiş AB Ülkeleri ile Karşılaştırılması (%)	26
Grafik II.1.2	Bankacılık Sektörü Bilanço Büyüklüğünün Grup Bazında Dağılımı (%)	27
Grafik II.1.3	Bankacılık Sektörü Aktif Toplamının Hisse Yapısına Göre Dağılımı (%)	27
Grafik II.1.4	AB Ülkeleri ve Türkiye'de Bankacılık Sektöründe Yabancı Payları (%)	28
Grafik II.1.5	Bankacılık Sektörünün Aktif Yapısı (%)	29
Grafik II.1.6	Bankacılık Sektörünün Pasif Yapısı (%)	29
Grafik II.2.1.1	Net Kâr ve Bileşenlerinin Gelişimi (Milyar YTL, % Değişim)	30
Grafik II.2.1.2	Net Faiz Marjı (%)	31
Grafik II.2.1.3	Aktif ve Özkaynak Kârlılığı (%)	31
Grafik II.2.1.4	Seçilmiş AB ve Aday Ülkelerinin Aktif ve Özkaynak Kârlılığı (%)	31
Grafik II.2.1.5	Bankaların Özkaynak Kârlılıklarına Göre Aktif Payları (%)	32
Grafik II.2.1.6	Mevduat Bankalarının Özkaynak Kârlılığındaki Değişim (2005-2006, %)	32
Grafik II.2.1.7	ROE: Ağırlıklı Ortalama, Maksimum ve Minimum (Aralık 2006, %)	32
Grafik II.2.2.1	Sermaye Yeterliliği Rasyosu (Solo) (%)	33
Grafik II.2.2.2	Seçilmiş AB ve Aday Ülkelerin SYR ve Özkaynak / Aktif Oranı (%)	33
Grafik II.2.2.3	Bankaların Sermaye Yeterliliği Rasyolarına Göre Aktif Payları (%)	34
Grafik II.2.2.4	Sektörün Serbest Sermaye Gelişimi (% , Milyar YTL)	34
Grafik II.2.2.5	Aktiflerin Risk Ağırlığına Göre Dağılımı (Milyar YTL, %)	35
Grafik III.1.1.1	Brüt Kredilerin Gelişimi (Milyar YTL, %)	37
Grafik III.1.1.2	Brüt Kredilerin Kullanıcılarına Göre Dağılımı ve Yıllık Reel Büyüme Hızları (%)	38
Grafik III.1.1.3	Kullandırılan Kredilerin Büyüklüklerine Göre Gelişimi (TGA Hariç, %)	38
Grafik III.1.1.4	Kullandırılan Kredilerin TP-YP Kompozisyonu (TGA Hariç)	39
Grafik III.1.1.5	Kredilerin Vade Dağılımı (TGA Hariç)	39
Grafik III.1.1.6	Kullandırılan Kredilerin Coğrafi Dağılımı (%)	40
Grafik III.1.1.7	Bireysel Kredilerin Gelişimi (TGA Hariç, Milyar YTL, %)	40
Grafik III.1.1.8	Tüketici Kredilerinin Türlerine Göre Gelişimi (TGA Hariç, Milyar YTL, %)	41
Grafik III.1.1.9	Faiz Oranları (%)	41
Grafik III.1.2.1	Kredilerin TGA'ya Dönüşüm Oranı ve Karşılıkların TGA İçindeki Payı (%)	43

Grafik III.1.2.2	Bireysel ve Firma Kredilerinin TGA'ya Dönüşüm Oranı (%).....	43
Grafik III.1.2.3	Bireysel Kredilerin TGA Dönüşüm Oranı (%).....	45
Grafik III.1.2.4	Tüketici Kredileri TGA Dönüşüm Oranı (%).....	45
Grafik III.1.2.5	Firma Kredilerinin Temerrüde Düşme Oranları (Adet, %).....	46
Grafik III.1.2.6	Seçilmiş Sektörlerin Temerrüde Düşme Oranları.....	47
Grafik III.1.3.1	Gayrinakdi Kredilerin Türlerine Göre Gelişimi (Milyar YTL).....	48
Grafik III.1.4.1	Kredi Şoklarının Sektörün SYR'sine Etkileri (%).....	49
Grafik III.2.1.1	Döviz Kurları, Faiz Oranları ve Hisse Senedi Fiyatlarındaki Gelişmeler ve Oynaklıklar.....	50
Grafik III.2.1.2	Faiz Oranları (%).....	51
Grafik III.2.1.3	Beklenen ve Gerçekleşen DİBS Reel Faizleri (%).....	51
Grafik III.2.1.4	Bankacılık Sektörünün Faize Duyarlı Açık (Fazla) Gelişimi (Milyar YTL).....	51
Grafik III.2.1.5	Bankacılık Sektörünün Yabancı Para Pozisyonununun Gelişimi (Milyar ABD Doları).....	52
Grafik III.2.1.6	Konut Kredilerinin Finansmanı ve Swap İşlemleri (Milyar YTL, Milyar ABD Doları).....	52
Grafik III.2.2.1.2.1	Senaryoların Banka Bazında Etkisi (İlk 10 Banka)	55
Grafik III.2.2.1.2.2	Senaryoların Banka Bazında Etkisi (İlk 10 Özel Banka).....	55
Grafik III.3.1	Likidite Rasyoları (%).....	56
Grafik III.3.2	Likit Aktiflerin Dağılımı (Milyar YTL).....	56
Grafik III.3.3	Kalan Vade Dilimlerine Göre Aktiflerin Pasifleri Karşılama Oranı (%)...	56
Grafik III.3.4	Teminatların Yükümlülükleri Karşılama Oranı (Milyar YTL, %).....	57
Grafik III.4.1	Finansal Sağlık Alt Endeksleri.....	58
Grafik III.4.2	Finansal Sağlık Endeksi (FSE).....	60
Grafik IV.1.1	EFT İşlem Adet ve Tutarı (Milyon Adet, Milyar YTL).....	62
Grafik IV.2.1	EMKT'de Gerçekleşen DVP İşlem Adet ve Tutarı (Adet, Milyar YTL)...	64
Grafik IV.3.1	Çek Takası Sisteminde İşlem Gören Çek Adet ve Tutarı (Bin Adet, Milyar YTL).....	64
Grafik IV.3.2	Takas Odalarına İbraz Edilen ve Karşılıksız Kalan Çek Adet ve Tutarının Toplam Takasa İbraz Edilen Çek Adet ve Tutarı İçindeki Oranı	65
Grafik IV.4.2.1	Çek Takası Sistemi Mutabakat Saatleri – 2006.....	67

KUTU LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Kutu I.4.1.1	Yıllık Kullanılabilir Fert Gelirlerinin Dağılımı (%).....	13
Kutu I.4.1.2	İpotekli Konut Finansmanı Sistemi ve Değişken Faizli Konut Finansmanı Sözleşmelerinde Kullanılabilecek Referans Endeksler.....	14
Kutu I.4.1.3	Konut Kredileri ve Gelir Dağılımı.....	17
Kutu I.4.2.2.1.1	Banka Dışı Kesimin Yabancı Para Pozisyon Verileri.....	21
Kutu III.1.2.1	Anadolu Yaklaşımı.....	44
Kutu III.1.2.2	Sektörlerin Temerrüde Düşme Oranları Korelasyonları.....	48
Kutu III.4.1	Finansal Sağlık Endeksi Değişkenleri.....	58
Kutu IV.1	Ödeme Sistemlerinin Gözetimi	61
Kutu IV.4.2.1	EFT Sisteminde Kuyrukta Bekleyen Ödeme Tutarları ile Katılımcıların Serbest DİBS'lerinin Karşılaştırılması	67
Kutu IV.4.3.1	Çek Takası Sisteminde Operasyonel Sorunların Sisteme Etkisi	69

KISALTMA LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası
BOJ	: Japonya Merkez Bankası
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
BTOM	: Bankalararası Takas Odaları Merkezi
CDS	: Kredi İflas Takası
CLS:	: Continuous Link Settlement
CPSS	: Ödeme ve Mutabakat Sistemleri Komitesi
DİBS	: Devlet İç Borçlanma Senedi
DPT	: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
DTH	: Döviz Tevdiat Hesabı
DvP	: Ödeme Karşılığı Teslimat
ECB	: Avrupa Merkez Bankası
EFT	: Elektronik Fon Transferi
ELLIPS	: Bankalararası Büyük Tutarlı Elektronik Ödeme Sistemi (Belçika)
EMBI	: Gelişmekte Olan Ülkeler Tahvil Endeksi
EMKT	: Elektronik Menkul Kıymet Transferi
FSE	: Finansal Sağlık Endeksi
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
HM	: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MB	: Maliye Bakanlığı
MDC	: Menkul Değerler Cüzdanı
MKK:	: Merkezi Kayıt Kuruluşu

POS	: Otomatik Vezne Makinası
ROA	: Aktif Kârlılığı
ROE	: Özkaynak Kârlılığı
RTGS	: Gerçek Zamanlı Toptan Mutabakat
SIC	: İsviçre Bankalararası Takası
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TARGET	: Trans-Avrupa Otomatik RTGS Ekspres Transferi
TBF	: Fransa Merkez Bankası Fon Transfer Sistemi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TGA	: Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOP	: Hollanda Merkez Bankası RTGS Sistemi
TP	: Türk Parası
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kurumları Birliği
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
YP	: Yabancı Para
YPNGP	: Yabancı Para Net Genel Pozisyon
YTL	: Yeni Türk Lirası